

PLAN DE ORDENACIÓN DO LITORAL

TÍTULO II SÍNTESE TERRITORIAL

1. ESTRUCTURA
TERRITORIAL

2. DINÁMICA
SOCIOECONÓMICA

3. A DINÁMICA
TURÍSTICA NO
LITORAL DE GALICIA

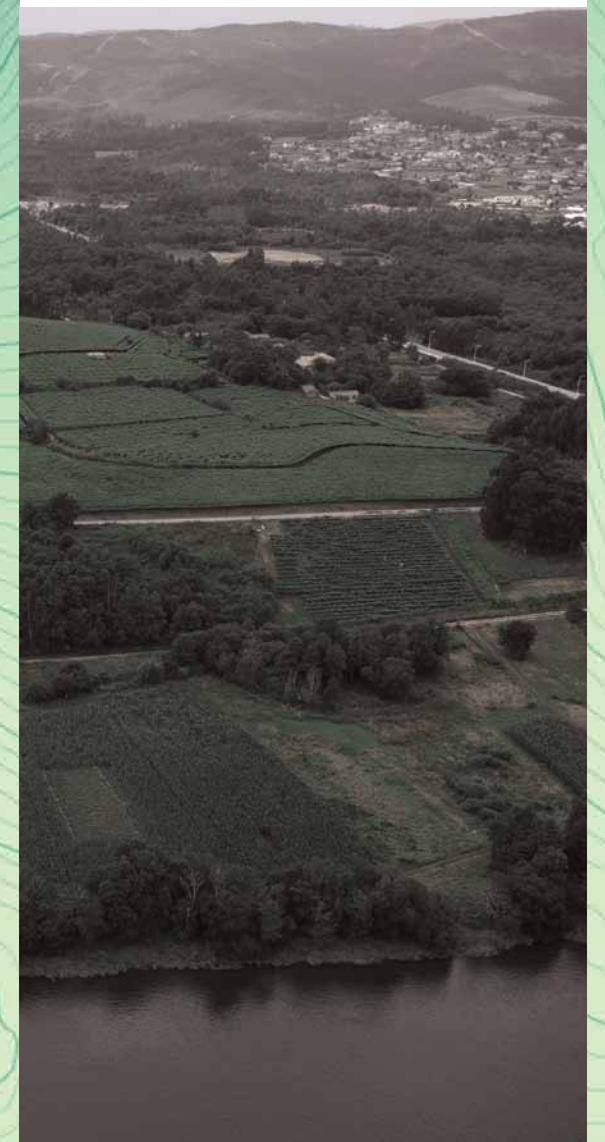
4. ENERXÍA

PLAN DE ORDENACIÓN DO LITORAL

TÍTULO II

CAPÍTULO 1 Estrutura Territorial

1.	AS ESCALAS DE LECTURA DO TERRITORIO	4
	1.1. O ámbito de estudo en relación a europa	4
	1.2. Eurorrexión galicia-norte de portugal	4
	1.3. Galicia	5
	1.4. O ámbito.....	5
	1.5. Comarcas	6
	1.6. Concellos	6
	1.7. Parroquias.....	6
2.	O PLANEAMENTO TERRITORIAL.....	7
	2.1. As directrices de ordenación do territorio.....	7
	2.2. Os plans territoriais integrados	9
3.	O PLANEAMENTO SECTORIAL	9
	3.1. Relación entre os plans territoriais integrados e os plans sectoriais	9
	3.2. Plan Galego Acuícola.....	9
	3.3. Plan sectorial de áreas empresariais no ámbito da comunidade autónoma de galicia [aprobado o 27/05/2004].....	10
	3.4. Plan Eólico de Galicia	11
	3.5. Plan de mobilidade e ordenación viaria estratéxica (move).....	12
4.	O PLANEAMENTO URBANÍSTICO.....	14
	4.1. Lexislación urbanística: un breve percorrido histórico	14
	4.2. Planeamiento municipal vixente nos concellos do pol	14
	4.3. O caso particular do solo rústico.....	20
5.	ESPAZOS NATURAIS PROTEXIDOS	20
	5.1. Red Natura 200	20
	5.2. Brañas de importancia internacional (convenio ramsar).....	34
	5.3. Reservas da biosfera (unesco)	35
6.	O SISTEMA DE ASENTAMENTOS.....	36
	6.1. O sistema tradicional de asentamentos	36
	6.2. Os crecementos contemporáneos	36
7.	CONCLUSIONES	39

1. AS ESCALAS DE LECTURA DO TERRITORIO

A ordenación dun territorio ten que partir dunha análise que abarque as diferentes escalas ás que é interpretada e utilizada pola poboación. A cuestión da escala acada aquí unha importancia capital, xa que o orzamento da organización territorial parte do recoñecemento de que as determinacións a escala de detalle transcenden ao conxunto e, xa que logo, débense analizar dentro do seu contexto territorial amplo. Maior relevancia acada este feito cando tratamos dun elemento como o litoral, en que conflúen usos, dinámicas e estruturas que van desde a escala xeral, considerando a fronte litoral como un sistema territorial único, á escala de detalle que ten que resolver as cuestións relativas á súa formalización.

1.1. O ÁMBITO DE ESTUDO EN RELACIÓN A EUROPA

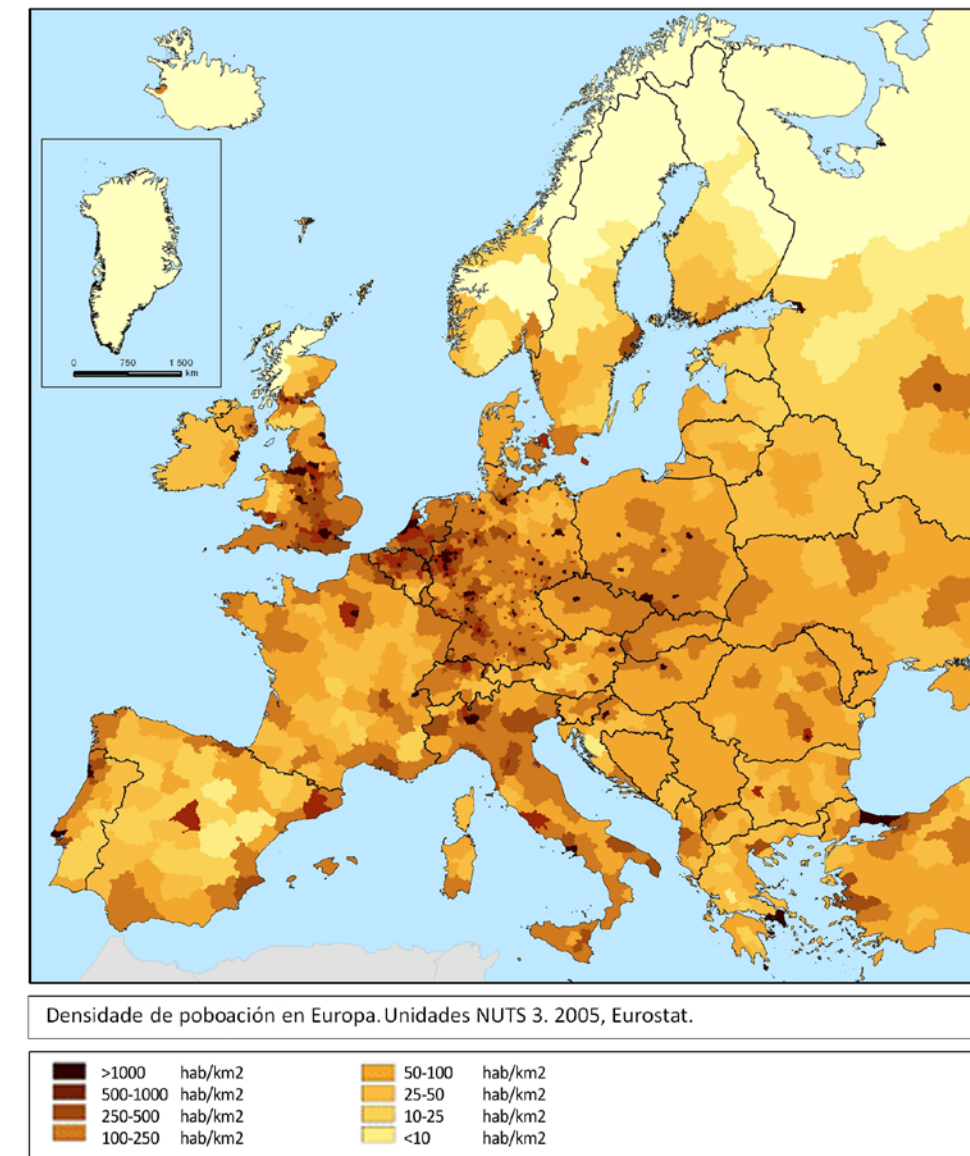
O mapa europeo de densidade de poboación permite analizar a distribución espacial da poboación e obter conclusións sobre a estrutura territorial que articula o continente. Máis alá das inevitables polaridades que introducen os principais núcleos metropolitanos ou as grandes rexións produtivas centroeuropeas, destacan os fortes contrastes que se rexistran entre as rexións costeiras e os interiores. Tras o eixe que atravesa o continente desde o Sur de Reino Unido ata Italia, pasando polo Norte de Francia, o Benelux, Alemaña e Suíza, é a fronte litoral, que concentra a maioría da poboación. A densidade de poboación das rexións costeiras (segundo as unidades territoriais estatísticas NUTS3 usadas pola Unión Europea) é de media un 10% máis elevada que no resto do territorio, chegando nalgúns ámbitos a superar en cinco veces a media europea. O arco mediterráneo, a costa occidental francesa ou a cornixa cantábrica ibérica presentan un continuo de densidades medias que se apoian en determinados puntos ou rexións de referencia. Porén, é a costa atlántica peninsular, desde Lisboa ata o norte de Galicia, a que presenta a maior extensión de rexións litorais contiguas con densidades superiores aos 200 hab/km².

Desde o punto de vista europeo, polo tanto, revélase como esencial considerar este ámbito dentro do espazo atlántico, aínda que dentro del identifícanse certas diferenzas de comportamento entre a vertente atlántica e a cantábrica. A primeira ten que ver coa forte relación co territorio do norte de Portugal, receptora dalgunhas dos maiores investimentos comunitarios en infraestruturas (a Alta Velocidade Ferroviaria entre A Coruña e Porto, por exemplo, é un dos proxectos que maior financiamento comunitario recibirá para redes transeuropeas de transporte durante o período 2007-2013), e a franxa costeira do norte de Galicia tende a asumir un importante continuísmo coas políticas europeas para a cornixa cantábrica peninsular.

Considerando o conxunto das rexións que compón o espazo atlántico europeo, o galego trátase do único ámbito litoral que aínda carece dunha ordenación litoral específica, entendendo como tal a determinación duns obxectivos e parámetros normativos que contribúan a definir o modelo de protección e desenvolvemento deste territorio.

1.2. EURORREXIÓN GALICIA-NORTE DE PORTUGAL

Unha das maiores innovacións introducidas pola Unión Europea á hora de estruturar o territorio comunitario é o concepto das Eurorrexións que se configuran como estruturas para a cooperación transfronteiriza entre dous ou máis países europeos e delimitáanse pola Asociación de Rexións Europeas Fronteirizas. Estes ámbitos territoriais supra-estatais constrúense sobre criterios culturais, espaciais ou económicos comúns. Un destes ámbitos é o que conforma no noroeste da Península Ibérica a Eurorrexión Galicia - Norte de Portugal, cunha poboación aproximada de 6,3 millóns repartidos en 50.846 km², cunha densidade media de poboación de 126 hab/km². Sen competencias efectivas en aspectos de planificación espacial, serve, con todo, para asumir proxectos de escala europea en temas tan importantes como as infraestruturas de transporte, a proxección exterior ou a cooperación cultural.

Mentres o ámbito litoral de Portugal está rexido por 9 Plans de Ordenación da Orla Costeira o Plan de Ordenación do Litoral de Galicia vén a dar continuidade a esta ordenación nunha superficie que supón preto do 4% do territorio da Eurorrexión.

Un dos obxectivos principais desde esta perspectiva será o de contribuír á definición e consolidación dos sistemas urbanos que caracterizan este ámbito. Na área de estudo englobáanse tanta a área metropolitana da Coruña-Ferrol como a de Vigo-Pontevedra, que coa rexión urbana de Porto configuran os principais sistemas urbanos da Eurorrexión. A potenciación deste eixe atlántico sen que iso supoña un incremento dos desequilibrios que existen no territorio ou a perda dos seus valores patrimoniais (naturais e culturais) supón unha das principais aspiracións do Plan de Ordenación do Litoral de Galicia.

1.3. GALICIA

O Plan de Ordenación do Litoral establécese como un documento de referencia para a ordenación de 212.164 hectáreas, o 7,2% da superficie de Galicia. No litoral encóntranse catro das sete cidades que conforman o sistema principal urbano, e 14 das 21 que as Directrices de Ordenación do Territorio en tramitación esbozan como sistema urbano intermedio. En conxunto, no ámbito de estudo concéntranse algo máis de 1.600.000 habitantes, máis da metade (o 59%) da poboación total de Galicia.

A estrutura territorial tradicional de Galicia baséase nun sistema polinuclear constituído por pequenas células de poboación asociada a ámbitos produtivos agrícolas-gandeiros tamén pequenos, conformando as parroquias, que se complementa cun feble sistema de cidades e vilas lastrado polas deficiencias na comunicación interna e a súa desconexión cos principais mercados terrestres e centros estatais de poder. Neste contexto, a fronte litoral foi historicamente o territorio da actividade económica, do maior dinamismo poboacional e do desenvolvemento urbano. O cambio de modelo do sistema agrario que condiciona a actual estrutura social de Galicia non fixo máis que acentuar este fenómeno, potenciando os procesos de migración desde as terras interiores ás zonas costeiras, especialmente cara aos centros urbanos. Os procesos de suburbanización ou difusión periférica, que caracterizan o sistema urbano galego, son especialmente intensos nas rexións urbanas da Coruña-Ferrol e as súas rías, Pontevedra-Vigo e as súas rías e Santiago de Compostela, ademais da importancia do desenvolvemento de formas de urbanización difusa en ambas as dúas vertentes da ría de Arousa.

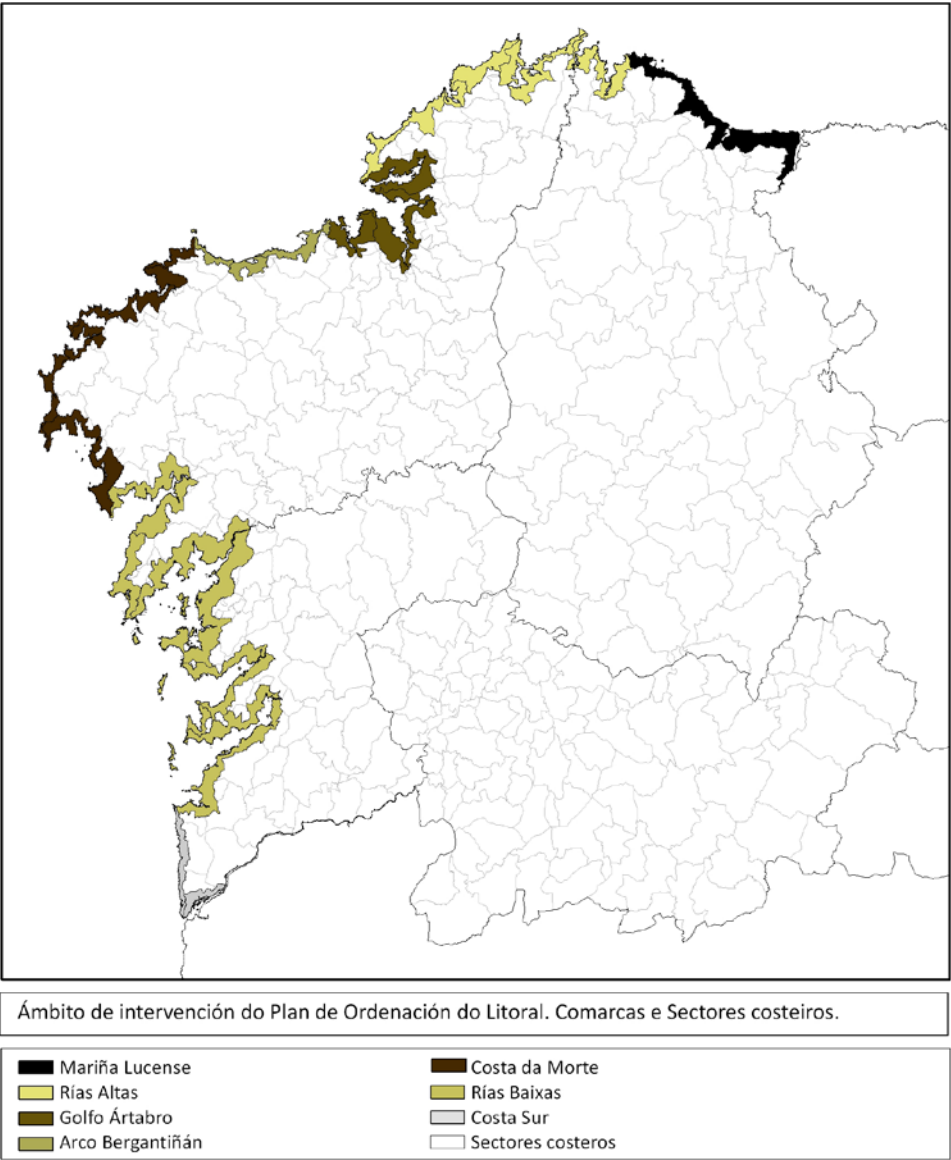
A ordenación do sistema costeiro revélase xa que logo como unha cuestión fundamental á hora de definir un modelo territorial para Galicia que contribúa a garantir os equilibrios territoriais entre o interior, especialmente afectado polo cambio do modelo produtivo e social, e as rexións atlánticas, de maior dinamismo económico e demográfico. Será tamén importante encontrar, desde a óptica territorial mecanismos para establecer directrices e criterios en relación aos fenómenos urbanos e metropolitanos, concentrados maioritariamente neste ámbito, dentro da estrutura territorial rexional. Neste sentido cabe apuntar que tal e como veremos nos seguintes capítulos relativos á paisaxe e ao modelo territorial os obxectivos de calidade paisaxística que xurdirán como desenvolvemento do Catálogo de Paisaxe Litoral revélanse como unha ferramenta capaz de achegar determinacións que favorezan a incorporación os criterios territoriais do Plan nestes espazos.

O papel que xoga a paisaxe do litoral na vertebración da realidade territorial galega, entendendo a paisaxe como elemento identitario dunha rexión e, por extensión, dunha sociedade, supón asumir papeis produtivos, simbólicos e funcionais que só poden estar situados neste medio pero que teñen que dar servizo ao conxunto de Galicia. Así a articulación de medidas, especialmente as enfocadas ao desenvolvemento turístico ou económico, non poden polo tanto esquecer a delicada fragilidade ambiental dos enclaves que acóllenas.

1.4. O ÁMBITO

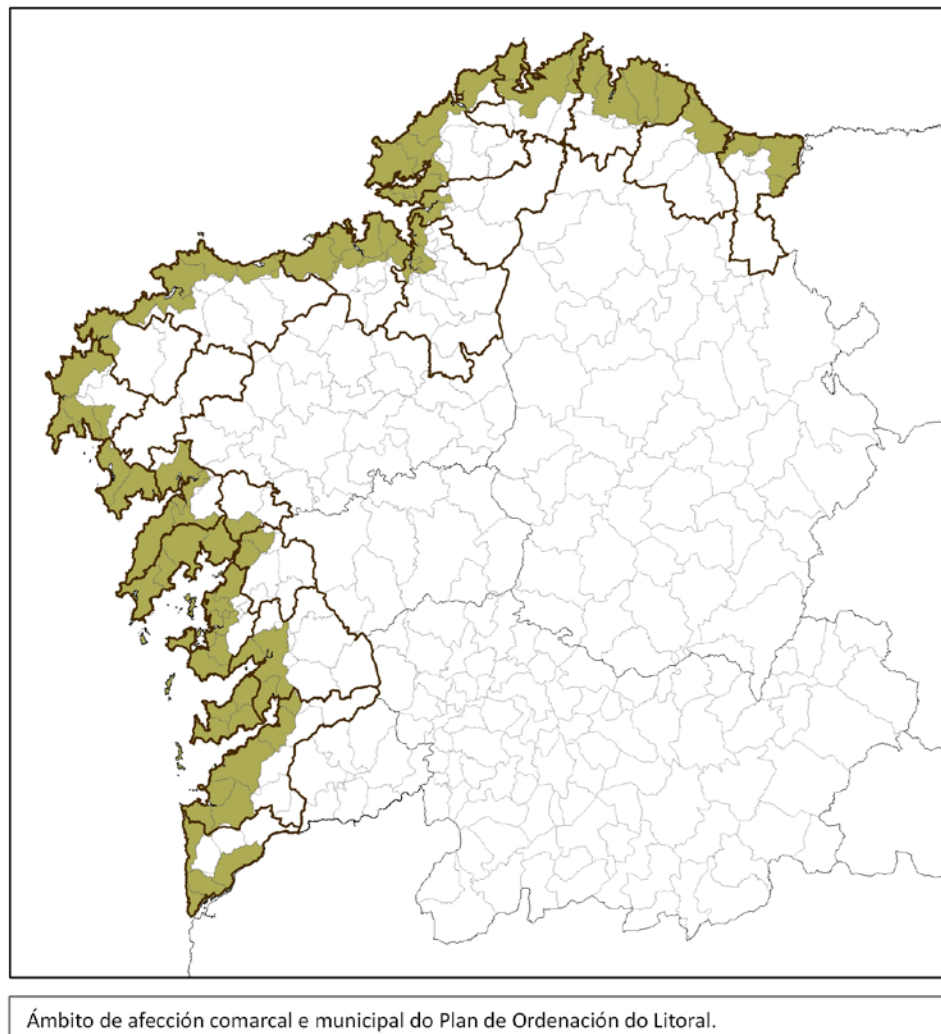
De acordo co artigo 12 da Lei 10/1995, do 23 de novembro, de ordenación do territorio de Galicia, os plans territoriais integrados estarán dirixidos á organización de áreas xeográficas supramunicipais de características homoxéneas ou daquelas que, polo seu tamaño e relacións funcionais, precisen dunha planificación infraestrutural, de equipamentos e recursos de ámbito comarcal, e de carácter integrado.

O ámbito litoral de Galicia ata a data nunca foi considerado como un sistema territorial nel mesmo. A delimitación por primeira vez dun ámbito litoral (máis alá de entendelo como o comprendido polos concellos regados polo mar) adquire mediante a redacción deste plan unha personalidade propia que lle permite garantir a conservación da súa excelencia ambiental e favorecer ao mesmo tempo o desenvolvemento sostible. Trátase dun ámbito que abarca realidades territoriais diferentes, condicionadas todas elas por un nexo común: a relación co mar. Esta relación, como veremos no Título dedicado á paisaxe, provoca distintas caracterizacións desde o punto de vista físico, económico e social. Estas realidades, aínda que cun fío condutor, encóntranse neste

documento recollido nas sete costas definidas: Mariña Lucense, Rías Altas, Arco Bergantiñán, Golfo Ártabro, Costa da Morte, Rías Baixas e Costa Sur.

Para considerar o litoral como un sistema nel mesmo, e que como tal conte coa súa propia estrutura, identidade e significado, cumprirá polo tanto dotalo daqueles elementos que lle confiran unha coherencia interna, favorecendo un modelo de xestión do territorio sen por iso renunciar á rica variedade de especificidades que caracterizan a súa personalidade.

Ámbito de afección comarcal e municipal do Plan de Ordenación do Litoral.

1.5. COMARCAS

O mapa comarcal de Galicia definido en 1997, agrupa os 315 concellos en 53 comarcas concibidas para potenciar un modelo de desenvolvemento endógeno e sostido, supón un intento por acadar un desenvolvemento territorial que “cre ou consolide os eixes dinámicos máis competitivos asociados a unha política espacial de concentración, xeralmente vinculada ao sistema de cidades”. O modelo comarcal non establece un novo marco xurídico nin administrativo con competencias locais, senón que pretende “servir de marco estratéxico para a coordinación das administracións, introducindo unha escala intermedia de planificación, de organización e xestión territorial”.

Das 53 comarcas en que se divide Galicia, 22 están en maior ou menor medida afectadas dentro do ámbito de estudo do Plan de Ordenación do Litoral, das que 10 pertencen ás clasificacións de comarcas metropolitanas, urbanas ou rurbanas.

O xeito en que se realizou a análise territorial para a redacción deste Plan pretende superar as limitacións metodolóxicas e espaciais da división comarcal. Utilizar criterios paisaxísticos e xeomorfolóxicos para delimitar áreas funcionais permite unha aproximación máis realista e eficaz que a elección de límites só administrativos, o que a longo tempo posibilita a creación dun modelo de ordenación territorial máis coherente coa tradición histórica e social da costa galega.

1.6. CONCELLOS

O concello é a unidade administrativa mínima con competencia na ordenación espacial do territorio. A diferenza das provincias e as comarcas, os concellos contan coas competencias e a lexitimidade social para planificar a súa ordenación e establecer o seu modelo de desenvolvemento no marco dun ámbito territorial máis amplo.

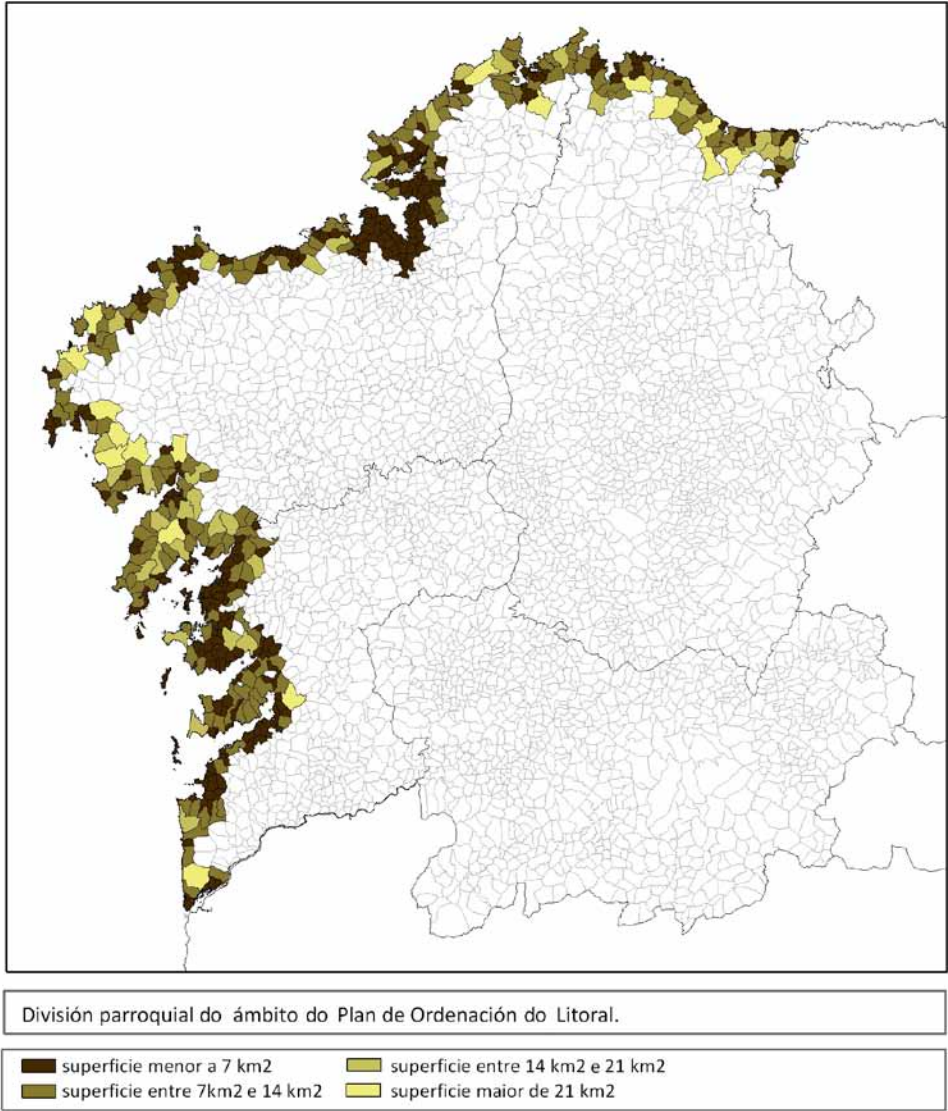
A inevitable repercusión que teñen as accións a escala local sobre o conxunto do sistema territorial (natural e antrópico) impón, no marco dun desenvolvemento sostible, a necesidade de establecer elementos de cooperación, coordinación e complementariedade entre os concellos. Sen invadir competencias municipais este Plan Territorial Integrado pretende introducir mecanismos que suplan a falta de tradición planificadora común, integrando os concellos costeiros nunha perspectiva territorial maior (sete grandes costas subdivididas, pola súa parte, en 34 sectores) e delimitando ámbitos de protección e figuras de ordenación común aos 84 concellos incluídos no ámbito, que harmonizarán as decisións municipais dos planeamentos urbanísticos.

1.7. PARROQUIAS

A organización espacial e social de Galicia ten na figura da parroquia a escala máis pequena de referencia. Constitúe unha circunscripción imprescindible á hora de entender a estrutura territorial, xa que a súa delimitación espacial está intimamente relacionada coa función produtiva que historicamente xogou o territorio, constituíndo a unidade mínima de agregamento dos asentamentos de poboación, mantendo unhas complexas relacións físicas, sociais e culturais que garanten na gran maioría dos casos a súa plena vixencia actual.

A importancia do papel produtivo do solo na delimitación espacial das parroquias, condicionado pola súa parte polas características físicas do territorio en que se circunscribe, fai que a extensión da parroquia sexa inversamente proporcional á produtividade agraria e, en consecuencia, ao volume de poboación e ao número de asentamentos celulares. A superficie media das 3797 circunscripcións parroquiais que existen en Galicia é de 7,78 km². O ámbito litoral analizado abarca 493 destas parroquias, cunha superficie media de 7,40 km², o que dá conta da alta concentración da poboación e a capacidade produtiva deste territorio. A súa distribución espacial no propio ámbito é tamén moi significativa. As parroquias máis pequenas concéntranse na costa das Rías Baixas, especialmente a comarca do Salnés, e no Golfo Ártabro, cunha notable articulación transversal entre costa e terras de interior. No extremo oposto, encontramos as unidades máis grandes na Costa da Morte e en zonas interiores da Mariña Lucense, con parroquias que superan os 25 km² como a de Rúa, en Cervo, ou Lourenzá no municipio do mesmo nome.

Estes datos volven pór de manifesto que as disimilitudes estruturais entre as áreas en que se divide a costa galega teñen un longo percorrido histórico, e por iso teñen que recibir propostas de ordenación específica e diferenciada, adaptadas ás necesidades propias de cada territorio.

2. O PLANEAMENTO TERRITORIAL

Tal e como vimos no capítulo destinado ao marco xurídico, A Lei 10/1995, do 23 de novembro, de ordenación do territorio de Galicia ten como finalidade favorecer a utilización racional do territorio galego e protexer o medio natural, mellorar a calidade de vida e contribuír ao equilibrio territorial, para o cal crea e regula os seguintes instrumentos:

- Directrices de Ordenación do Territorio.
- Plans Territoriais Integrados.
- Programas coordinación de actuación.
- Plans e proxectos sectoriais de incidencia supramunicipal.
- Plans de ordenación do medio físico.

2.1. AS DIRECTRICES DE ORDENACIÓN DO TERRITORIO

As Directrices de Ordenación do Territorio, actualmente en tramitación, configúranse como un instrumento de carácter global, expresión da política territorial, que teñen que constituír o marco xeral de referencia, establecendo as pautas espaciais de asentamento das actividades, de acordo coas políticas sociais, económicas e culturais emanadas da Comunidade, integrando, se é o caso, as emanadas desde o Estado así como as propostas que xurdan desde as entidades locais.

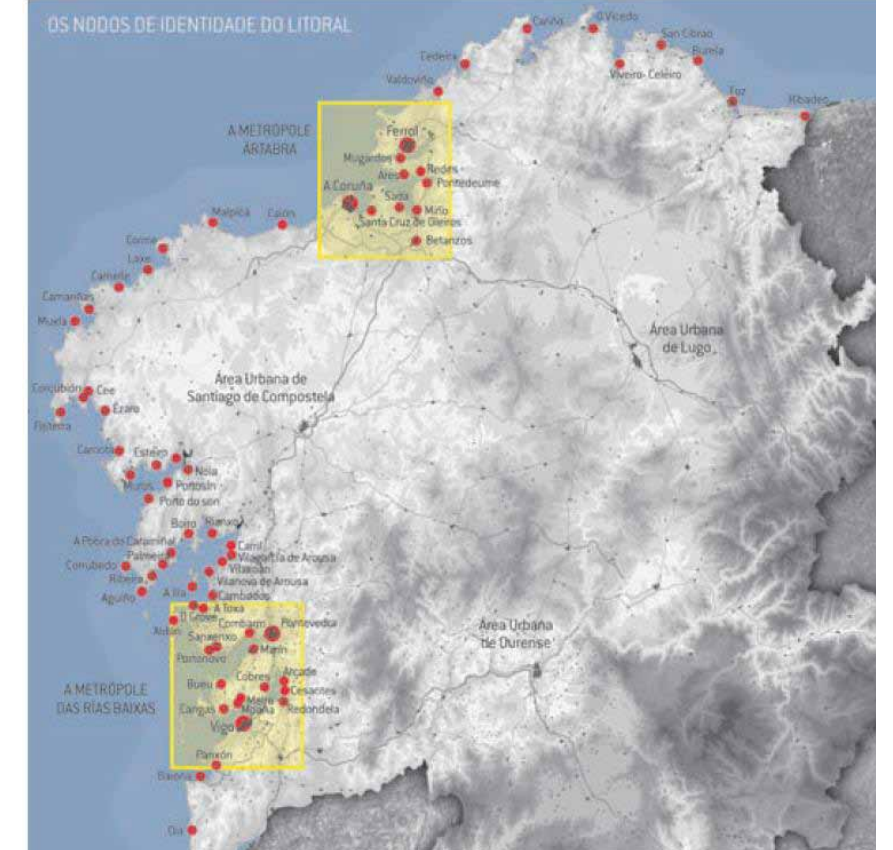
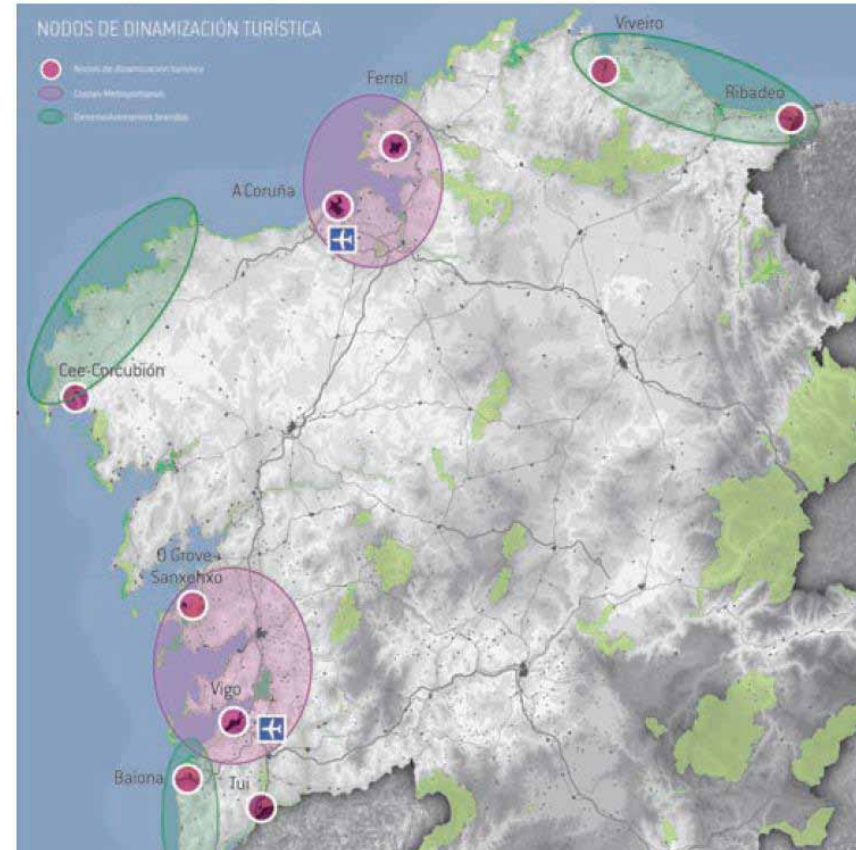
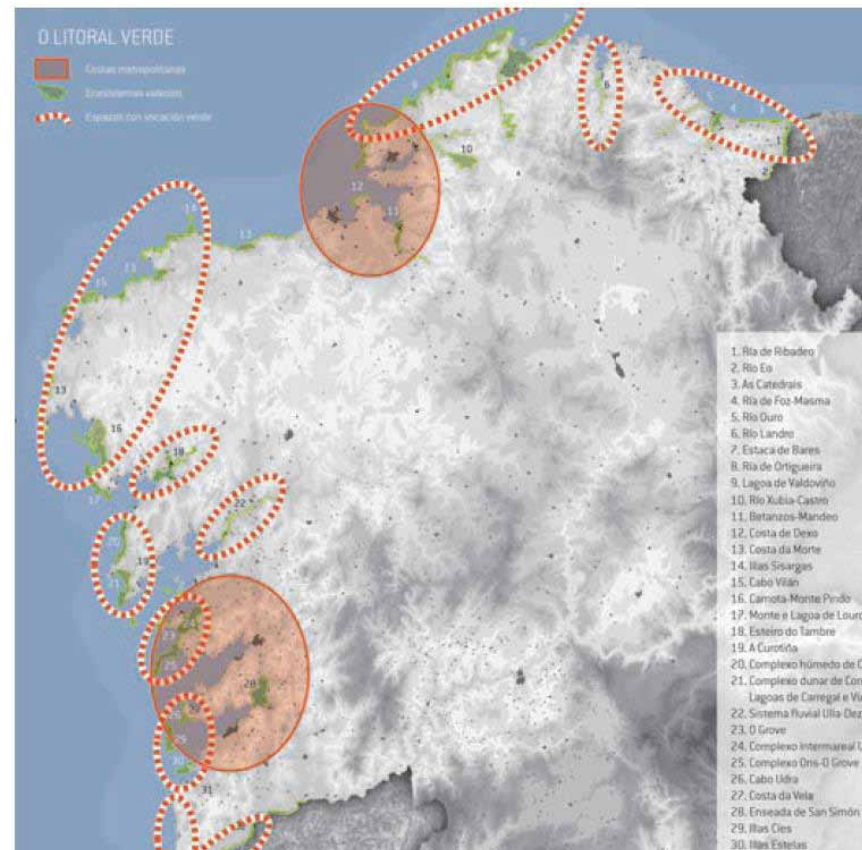
Os criterios fundamentais que constitúen as liñas estratéxicas oríéntanse a:

- Favorecer a compacidade, harmonizar o desenvolvemento das cidades e previr a urbanización difusa.
- Fortalecer os núcleos tradicionais, o litoral e pór en valor o territorio.
- Mellorar a accesibilidade e mobilidade no territorio.
- Protexer o patrimonio natural e cultural.
- Afianzar a presenza exterior de Galicia.

Con respecto ao litoral, as Directrices de Ordenación do Territorio propón un Plan de Ordenación do Litoral que permita unha xestión integrada deste espazo singular, e recomendan unha serie de iniciativas estratéxicas para configuralo como un elemento de referencia do territorio galego:

- A preservación da fronte costeira mantendo a integridade dos espazos de interese ambiental do litoral e limitando os novos desenvolvementos ao longo da costa a aqueles casos de usos de interese xeral que necesariamente deben localizarse xunto ao mar.
- A configuración dun sistema de percorridos peonís que arredor dos faros, os paseos marítimos, os espazos naturais, as sendas costeiras e outros elementos singulares permita o acceso e gozo da fachada litoral de Galicia.
- A potenciación dos portos tradicionais e dos núcleos en que se localizan como elementos de centralidade do litoral de Galicia que configuran unha rede de nodos de identidade arredor da que concentrar os procesos de crecemento, a prestación de servizos e a localización dos espazos de lecer e deportes náuticos.
- O desenvolvemento de espazos turísticos dinámicos apoiados en espazos urbanos que impulsen o crecemento desta actividade económica como alternativa ao modelo inmobiliario que caracteriza o turismo litoral de Galicia.
- A articulación dos espazos litorais mediante sistemas de transporte colectivo.

No mesmo documento, no epígrafe 9, titulado “Articulando o litoral. Centralidades no Litoral de Galicia”, expóñense algunhas propostas orientadas a dotar o litoral galego dunha estrutura territorial máis coherente, atractiva e sostible:

“O Litoral Verde”

Son espazos de singular valor paisaxístico ou ecolóxico que resultan imprescindibles para manter o equilibrio ambiental das nosas costas e para preservar elementos moi valiosos que contribúen decisivamente ao atractivo de Galicia. Os criterios principais que se propón para o tratamento destes espazos céntranse en preservar a súa calidade ambiental e paisaxística, evitando a súa ocupación por usos urbanísticos de calquera tipo; a restauración de impactos e puntos de degradación e a xestión activa para a mellora e o mantemento dos seus valores naturais e visuais. Do mesmo xeito propónse vincular estas áreas aos espazos urbanos e áreas rurais próximas, de xeito que se revalorice o seu papel, e se estableza un sistema de control de accesos para garantir o seu uso sostible; e lograr niveis de uso axeitado nos ámbitos de interese natural garantindo unha oferta suficientemente ampla como para evitar procesos de deterioración e sobreexplotación.

“A Senda dos Faros”

Propónse como unha actuación orientada soto completar e axeitar percorridos brandos e continuos para o seu uso por peóns e bicicletas que permita percorrer todo o litoral galego e proporcione un elemento de gozo do mar como escenario paisaxístico visible ao longo de todo o seu desenvolvemento e en que instalacións tradicionais como faros costeiros actúan como elementos de acollida e servizo aos usuarios.

“Os centros de dinamización turística”

De acordo coas Directrices, no litoral de Galicia o turismo presenta aínda un desenvolvemento moi escaso en comparación co que ocorre noutras zonas costeiras da península. Trátase dun sistema pouco integrado nos circuitos comerciais e que espacialmente plásmase en modelos de ocupación extensiva, con predominio de vivenda unifamiliar, predominando máis o modelo de desenvolvemento inmobiliario que o propiamente turístico e cun forte estacionalidade.

Considérase que Galicia debe seguir apostando polo turismo como un dos sectores importantes da súa economía, desenvolvendo ámbitos en que a oferta de aloxamento se oriente prioritariamente a lograr unha certa concentración de prazas de hotel e apartamentos de carácter moi dinámico, destinadas a estancias curtas e orientadas a satisfacer demandas turísticas singulares que reduzan a estacionalidade e proporcionen un posicionamento máis favorable a un territorio con escasa tradición turística.

“Os Núcleos de Identidade do Litoral”

A primeira proposta recollida nas Directrices de Ordenación do Territorio recolle unha serie de núcleos clasificados como elementos clave desde os que se propón unha estratexia de posta en valor dos espazos costeiros.

O factor definitorio de todos eles é o de dispor de trazos de interese e atractivo que dótenos de potencial para xogar un papel específico no modelo territorial deste ámbito. O concepto de rede é fundamental nesta formulación pois só a partir dunha estrutura coherente e integrada do conxunto dos Nodos de Identidade toma sentido e importancia a diversidade e singularidade de cada un deles.

As Directrices de Ordenación do Territorio, destinadas a esbozar os trazos do que se pretende sexa o Modelo Territorial de Galicia cun longo percorrido temporal, recoñecen a importancia estratéxica do Litoral. O presente Plan de Ordenación do Litoral articula as medidas necesarias para que o seu desenvolvemento garanta o equilibrio territorial con respecto ás áreas interiores e sirva para impulsar a consolidación do sistema urbano atlántico.

Ao analizar o papel do Litoral no conxunto do territorio galego, de onde emanan as orientacións acerca da súa ordenación, constrúese o armazón teórico e metodolóxico que garantirá a vertebración efectiva entre este ámbito e o resto do territorio.

O presente documento asume as propostas específicas das DOT orientadas a dotar ao litoral dunha estrutura territorial máis coherente, ao tempo que pretende completaras e profundar na súa capacidade, así:

- A protección dos escasos “espazos que manteñen certo grao de integridade ambiental” e a súa vontade de facelos accesibles á poboación englóbanse na concepción integral do territorio a través da paisaxe que achega o presente documento.
- A creación dun percorrido peonil costeiro continuo recóllese, seguindo o espírito emanado das DOT, no Título IV. Capítulo 3 que incorpora as determinacións e criterios para a elaboración dunha Senda dos Faros a desenvolver mediante un ou varios Plans Especiais.
- A defensa da importancia do turismo como modelo de desenvolvemento socioeconómico tívose en conta para a definición do modelo ao mesmo tempo que a súa compatibilidade e complementariedade co resto de actividades produtivas e económicas.
- Recóllese a figura dos Núcleos de Identidade do Litoral aínda que estes descríbense cunha metodoloxía propia, encontrándose recollidos no Anexo 2 deste documento.

2.2. OS PLANS TERRITORIAIS INTEGRADOS

Os Plans Territoriais Integrados están dirixidos á organización de áreas xeográficas supramunicipais de características homoxéneas ou a aquelas que, polo seu tamaño ou relacións funcionais, demanden unha planificación infraestrutural, de equipamentos de tipo comarcal e de carácter integrado. Estes plans, que se conciben como plans integrados, terán como obxectivo propio a definición dun modelo territorial que faga compatible o desenvolvemento e a defensa do medio natural co fin de conseguir un crecemento equilibrado e unha mellora da calidade de vida dos seus habitantes.

O Plan de Ordenación do Litoral constitúese como o primeiro Plan Territorial Integrado dentro dos instrumentos que establece a Lei 10/1995, do 23 de novembro, de ordenación do territorio de Galicia, e ten como obxectivo establecer os criterios, principios e normas xerais para a ordenación urbanística da zona litoral baseado en criterios de perdurabilidade e sostibilidade.

3. O PLANEAMENTO SECTORIAL

Nos últimos anos Galicia viviu a realización e posta en marcha de distintos plans de carácter sectorial con implicacións no modelo territorial do litoral. Cómpre recoñecer esta situación de partida e analizara para ser capaces de encontrar mecanismos de coordinación que superen as posicións de carácter sectorial ou parcial no convencemento dun modelo único de xestión integrada do litoral como mecanismo imprescindible para conseguir un medio de calidade.

3.1. RELACIÓN ENTRE OS PLANS TERRITORIAIS INTEGRADOS E OS PLANS SECTORIAIS

Conforme á estrutura territorial que determina a Lei 10/1995, do 23 de novembro, de ordenación do territorio de Galicia, e dentro do espírito de complementariedade que confire aos diferentes instrumentos que define, os Plans e Proxectos sectoriais de incidencia supramunicipal son figuras de ordenación territorial xerarquicamente dependentes dos Plans Territoriais Integrados, que pola súa parte emanan dos principios establecidos nas Directrices de Ordenación do Territorio.

En relación co expresado podemos encontrar distintas situacións, en función do nivel de tramitación en que se achen estes plans. En todo caso, con independencia de cal sexa a situación en que se encontre unha determinada actuación, a consideración que merecen estas actuacións débense realizar no seo dunha política coordinada de Goberno.

Deste xeito os criterios e principios establecidos no POL guiarán as implementacións de usos e actividades derivadas das distintas políticas sectoriais.

Desenvólvense a continuación algúns dos máis representativos desde o punto de vista da súa relación co litoral.

3.2. PLAN GALEGO ACUÍCOLA [DATA DE APROBACIÓN 28/08/2008]

Ámbito do Plan: Litoral da Comunidade

Afecta a 18 termos municipais, todos eles incluídos no POL, que abarcan unha superficie superior ás 285 Has con 24 localizacións distribuídas do xeito seguinte:

Pontevedra: Santa María de Oia (2), Cangas (1), O Grove (1), Cambados (1)

A Coruña: Ribeira (1), Porto do Son (1), Muros (1), Carnota (2), Corcubión (1), Muxía (1), Camariñas (1), Vimianzo (1), Malpica (1), Ferrol (1), Valdoviño (1)

Lugo: Xove (3), Foz (2), Ribadeo (2).

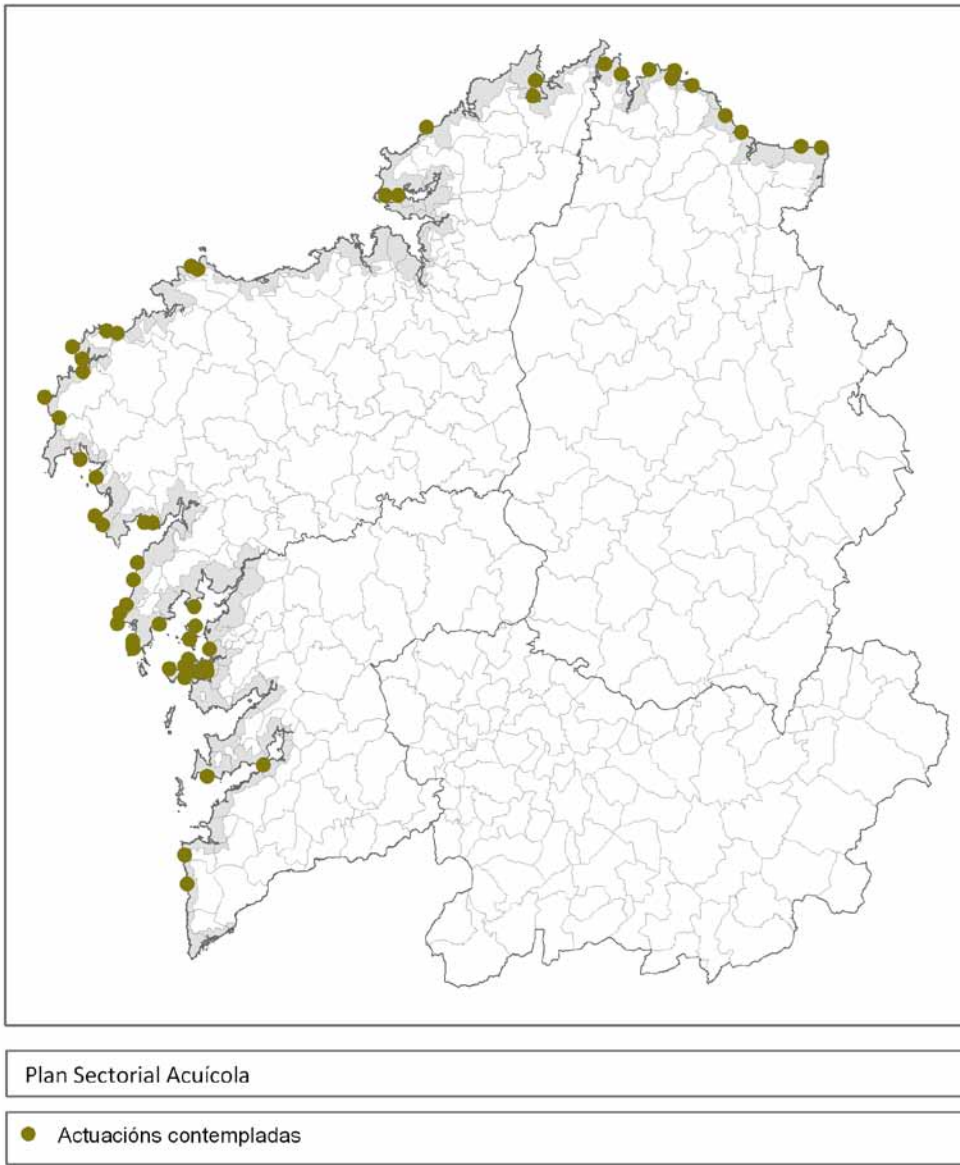
Obxecto do Plan

A revisión do Plan sectorial de parques de tecnoloxía alimentaria na costa galega (Plan galego acuícola) ten como obxecto determinar as condicións xerais para o futuro desenvolvemento dun conxunto de instalacións de acuicultura mariña en terra, das que se pretende unha función estimulante da reactivación económica das áreas implicadas.

Determinacións

As propostas de ordenación do Plan sectorial:

- Definen o ámbito de cada actuación, que poderá ser readaptado polos proxectos sectoriais que o desenvolvan, en razón do cambio de escala desta determinación ou por outras causas debidamente xustificadas, sempre que non supoña unha alteración igual ou superior ao 10% (tanto por exceso coma por defecto) respecto do ámbito delimitado no Plan Sectorial. Esta porcentaxe entenderase sen prexuízo do que resulte do proceso de aprobación do proxecto, en función do cumprimento de todas as determinacións que se inclúen na memoria ambiental do presente Plan.
- Definen para cada instalación os parámetros urbanísticos e demais condicións técnicas, estéticas e medioambientais.
- Indícanse orientativamente as directrices de ordenación de cada ámbito, na descrición pomenorizada de cada localización e en particular na súa ficha resumo, que poderán ser modificadas no proxecto sectorial sempre que se manteñan os parámetros urbanísticos e demais condicións técnicas, estéticas e medioambientais.

3.3. PLAN SECTORIAL DE ÁREAS EMPRESARIAIS NO ÁMBITO DA COMUNIDADE AUTÓNOMA DE GALICIA [APROBADO O 27/05/2004]

Ámbito do Plan: Litoral da Comunidade

As intervencións articúlanse en tres eixes de actuación (Costa da Morte, Resto da Costa e Eixe interior), entre as que 21 realízanse en concellos incluídos no POL cunha superficie conxunta de 503 Has.

Pontevedra: Catoira, Vilanova de Arousa y A Guarda-O Rosal

A Coruña: Camariñas, Carballo, Cée, A Laracha, Laxe, Malpica, Muxía, Vimianzo, Cedeira, Ferrol, Carnota, Muros, Porto do Son y Rianxo.

Lugo: Barreiros, Viveiro, Foz y Xove-Cervo.

Obxecto do Plan

- Coordinar actuacións de diferentes operadores públicos: Instituto Galego da Vivenda e Solo, promotor do Plan a desenvolver polos entes públicos xestores: Xestur da Coruña, Xestur de Lugo, Xestur de Ourense, Xestur de Pontevedra, a sociedade pública “Solo Empresarial do Atlántico, S.L.” (S.E.A., S.L.), creada para ese fin pola “Sociedade Estatal de Participacións Industriais e Desenvolvemento Empresarial”, así como outros entes ou sociedades públicas –incluso de carácter local- que poidan participar na súa xestión.
- Programar as actuacións públicas en materia de solo empresarial que prevé, para a súa execución no período 2003-2006.
- Establecer as condicións ambientais, paisaxísticas, infraestruturais e de integración territorial a cumprir por cada unha das actuacións previstas.
- Dimensionar e caracterizar as novas ofertas atendendo ás potencialidades da demanda dos ámbitos territoriais que van servir e propoñer unha concreta localización para todas e cada unha das actuacións propostas.
- Definir os criterios de ordenación para os proxectos sectoriais que terán que desenvolver o Plan, a fin de mellorar os servizos prestados ás empresas, o atractivo dos emprazamentos e a súa competitividade xeral.

Determinacións

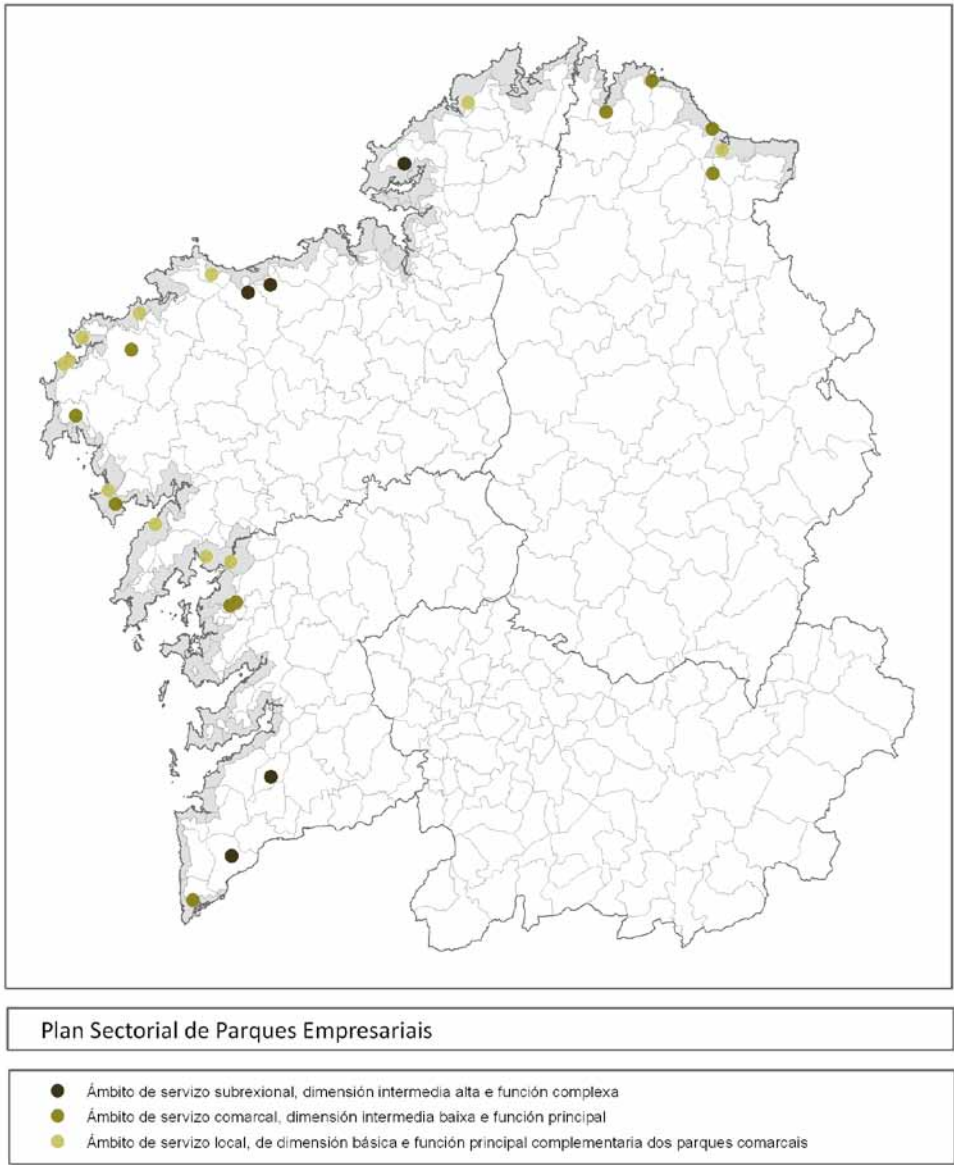
As 21 actuacións que contempla o Plan no ámbito deste Plan de Ordenación do Litoral categorízanse en:

- Parques empresariais con ámbito de servizo subrexional, de gran dimensión e con función central/especializada. Ningunha destas actuacións áchase no ámbito de actuación do POL
- Parques de ámbito de servizo subrexional, dimensión intermedia alta e función complexa;

Na actuación proposta en FERROL, o novo parque, pola súa dimensión intermedia alta, presenta unha elevada capacidade de ampliar a oferta existente na área urbana ferrolá e a súa caracterización funcional permitirá aloxar actividades con demanda de grandes parcelas. Ademais o seu emprazamento garante unha oferta axeitada para as actividades en desenvolvemento como o porto exterior.

Os parques propostos en CARBALLO e A LARACHA, aínda que fóra do ámbito estrito do Plan de Ordenación do Litoral, consolidan unha nova oferta complementaria no corredor de Coruña a Carballo, ampliando a existente na área metropolitana da Coruña e coa posibilidade de concretar unha oferta diferente diante da demanda de diversas actividades que necesitan grandes parcelas para a súa implantación.

As novas actuacións en MOS e TOMIÑO, amplían a oferta da comarca de Vigo e do Baixo Miño, Mos na

área inmediata á cidade de Vigo e Tomiño na zona fronteiriza, configuran unha nova proposta complexa e introducida nunha área moi dinámica con respecto ás novas actividades económicas.

3. Parques empresariais con ámbito de servizo comarcal, dimensión intermedia baixa e función principal;

- **CEE:** Constitúe o polo da oferta comarcal de Fisterra.
- **VIMIANZO:** Esta actuación operará como foco da oferta comarcal de Terra de Soneira.
- **MUROS:** Concentrará a oferta da súa comarca.
- **VIVEIRO e XOVE / CERVO:** Estas propostas configuran dous focos de concentración da oferta comarcal da Mariña Occidental lucense que amplía e diversifica a oferta que existe en Cervo.
- **FOZ e LOURENZÁ:** Son actuacións que se converterán en dous polos de oferta comarcal na Mariña Central lucense, no interior (Lorenzá) que completa á actuación local de Mondoñedo, e na costa (Foz).

- **VILANOVA DE AROUSA:** É unha actuación que amplía a oferta do Salnés, atractiva para novas actividades comarcais relacionadas co porto de Vilagarcía de Arousa, constitúe a primeira e segunda fase dun proxecto con grandes posibilidades de expansión.
- **A GUARDA / O ROSAL:** É unha actuación con servizo ao espazo comarcal do Baixo Miño, que incrementa a oferta da área metropolitana de Vigo.

4. Parques que teñen un ámbito de servizo local, de dimensión básica e función principal complementaria dos parques comarcais.

- **CEDEIRA:** concentra la oferta más importante de Ortegal y complementa a la de Ferrol.
- **MALPICA y LAXE:** complementarán la oferta de Carballo-Laracha en la comarca de Bergantiños.
- **CAMARIÑAS:** amplía y complementa la oferta de Vimianzo en Terra de Soneira.
- **CARNOTA:** completa la oferta de Muros.
- **MUXÍA:** amplía y complementa la oferta de Ceé en la comarca de Fisterra.
- **PORTO DO SON:** complementa la nueva oferta de Noia.
- **RIANXO:** complementa y amplía la oferta de los parques empresariales que ya existen en otros municipios de la comarca del Barbanza.
- **BARREIROS:** funcionará como una oferta complementaria de las existentes en la Mariña Oriental.
- **CATOIRA:** refuerza la demanda comarcal y la del entorno inmediato de la ciudad portuaria de Vilagarcía de Arousa.

3.4. PLAN EÓLICO DE GALICIA [MODIFICACIÓN APROBADA EN 05/12/2002]

Ámbito do Plan: Litoral da Comunidade

As áreas de potencial eólico son aquelas áreas de incidencia territorial, identificada mediante coordenadas poligonais, en que se estima a existencia de recursos eólicos aproveitables. Categorízanse en:

- 98 áreas de investigación de plans eólicos estratéxicos, de 472.761 Has
- áreas de reserva, en que se estima poden existir recursos eólicos aproveitables

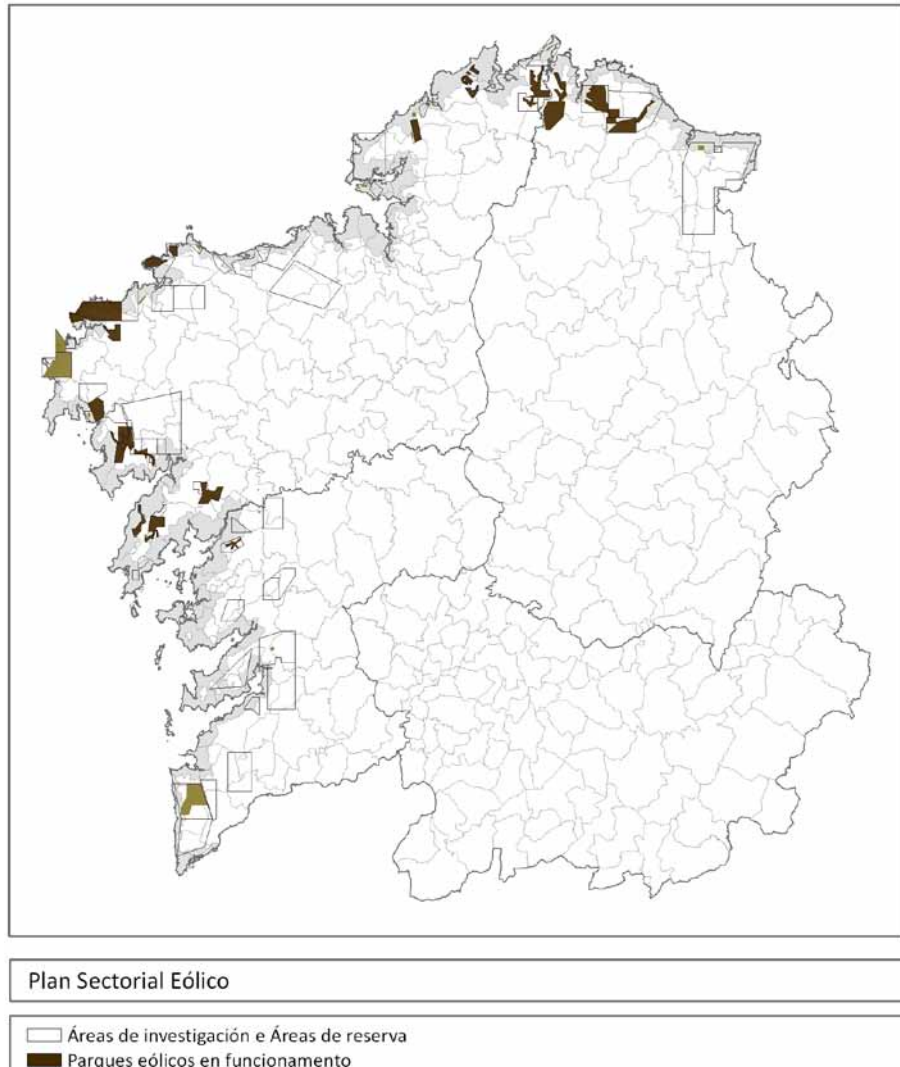
Obxecto do Plan

Impulsar o desenvolvemento da política enerxética galega e regular a forte compoñente territorial das instalacións produtoras cuxa incidencia no territorio galego –polas características especiais do interese público que representan– transcende do termo municipal en que se localizan. Trátase do documento en que se recollen as accións a desenvolver no territorio da Comunidade Autónoma de Galicia relacionadas coa enerxía eólica, planificando a investigación e desenvolvemento destes recursos así como a infraestrutura tanto eléctrica como industrial necesaria para a súa implantación.

Determinacións

As determinacións do Plan lle fundamentan nos seguintes principios, dos que resulta a incidencia supramunicipal do presente Plan Sectorial:

- A posibilidade de asentamento de aproveitamentos eólicos na maioría das áreas de investigación que constitúen o Plan Eólico de Galicia.
- Desenvolvemento das políticas enerxéticas coherentes coas da Unión Europea.
- A contribución ao desenvolvemento sostible, social e económico de Galicia.
- A necesidade da planificación integral, coordinando as planificacións territoriais, industriais, medioambientais e enerxéticas.
- O desenvolvemento eólico previsto ten que realizarse, como é lóxico, integrándose axeitadamente no territorio, tendo en conta ademais o necesario respecto ao medio natural e modulando o impacto que sobre el teñen as instalacións produtoras, mediante a formulación das correspondentes Declaracións de Impacto Ambiental.

3.5. PLAN DE MOBILIDADE E ORDENACIÓN VIARIA ESTRATÉXICA (MOVE)

Ámbito do Plan: Litoral da Comunidade

Abarca o conxunto da rede viaria de estradas que existe en Galicia, tanto as de titularidade estatal como autonómica e as das deputacións provinciais.

Obxecto do Plan

O Plan MOVE trátase dun Plan de Mobilidade que establece as orientacións estratéxicas en materia de infraestruturas de transporte coa finalidade de facilitar a mobilidade das persoas e o acceso aos mercados, contribuíndo deste xeito á mellora da competitividade da economía e ao benestar dos cidadáns.

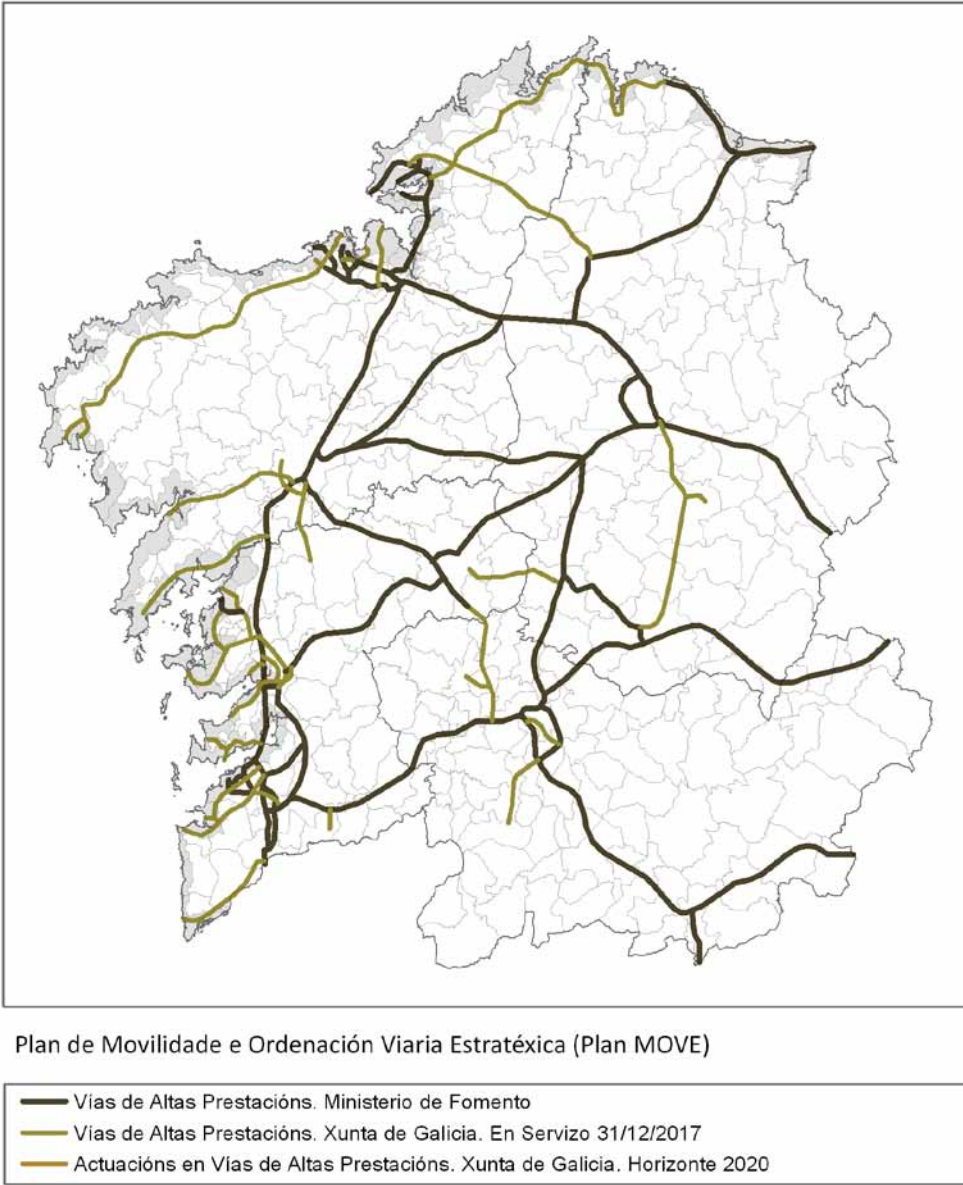
Os seus obxectivos principais son:

- Completar a articulación da rede de infraestruturas de transporte de Galicia co exterior e a conexión entre os principais eixes interiores.
- Axeitar o transporte nos medios urbanos, mellorando a accesibilidade dos diferentes ámbitos funcionais do territorio desde unha perspectiva metropolitana.
- Garantir que o 80% da poboación se sitúe a menos de 10 minutos dunha Vía de Altas Prestacións (VAP).
- Mellorar a seguridade viaria, reducindo nun 50% o número de vítimas de accidentes de circulación nas estradas galegas no horizonte do ano 2013.
- Elevar o investimento en mantemento, xestión e conservación da rede ao 3% do seu valor patrimonial.
- Flexibilizar o sistema de peaxes nas autoestradas galegas atendendo a criterios de coherencia, globalidade, progresión e universalidade. A peaxe non debe ser unha barreira para a mobilidade das persoas en Galicia.
- Fomentar o uso de sistemas de transporte alternativo ao vehículo privado, a través da implantación de aparcadoiros disuasorios nos medios das cidades, así como de itinerarios peonís e ciclistas.

Determinacións

Este Plan define as seguintes actuacións como primordiais para conseguir os obxectivos establecidos no horizonte de 2020:

- Programas de infraestruturas en vías de altas prestacións, estruturantes, complementarias e actuacións de apoio.
- Programa de actuacións en medios urbanos: abóndanse distintas actuacións necesarias para resolver os problemas existentes no acceso ás grandes cidades.
- Programa de mantemento e conservación.
- Programa de seguridade viaria.
- Programa de i+d+i e mellora da integración paisaxística das estradas.
- Programa de optimización de peaxes.

	PLAN VIXENTE	PLAN EN TRAMITACIÓN A 29/09/2009	TRÁMITE	DATA	DATA DOGA
ÁREAS EMPRESARIAIS	ÁREAS EMPRESARIAIS NO ÁMBITO DA COMUNIDADE AUTÓNOMA DE GALICIA		aprobación definitiva	27/05/2004	13/07/2004
		"Modificación do Plan Sectorial de Áreas Empresariais no ámbito da C.A. de Galicia para o Proxecto Sectorial da Cidade do mobil da Estrada"	informe de Declaración de Incidencia Supramunicipal	26/05/2006	
	Modificación puntual para ampliación do parque empresarial de Camariñas		aprobación definitiva	04/12/2008	22/01/2009
ENERXIA	PLAN HIDROELÉCTRICO DAS CUNCAS HIDROGRÁFICAS DE GALICIA-COSTA		aprobación definitiva	29/11/2001	07/01/2002
		Revisión do Plan Sectorial de Cuncas Hidrográficas de Galicia-Costa	consulta para EAE	11/03/2009	
	GASODUCTO VILALBA-TUI		aprobación definitiva	26/09/1996	23/10/1996
	PLAN EÓLICO DE GALICIA		aprobación definitiva	01/10/1997	15/12/1997
ACUICULTURA	PLAN SECTORIAL DOS PARQUES DE TECNOLOXÍA ALIMENTARIA NA COSTA GALEGA		aprobación definitiva	30/06/2005	20/07/2005
	Revisión: PLAN GALEGO DE ACUICULTURA		aprobación definitiva	28/08/2008	17/09/2008
		Modificación Puntual do Plan Galego de Acuicultura (Revisión do Plan Sectorial de Parques de Tecnoloxía Alimentaria)	informe de Declaración de Incidencia Supramunicipal	28/10/2009	
INFRAESTRUTURAS COMUNICACIÓN	PLAN DE INFRAESTRUTURAS PARA A ECOPLANTA DE VILABOA (E PROXECTOS SECTORIAIS QUE A DESENVOLVEN)		aprobación definitiva	17/07/1998	03/09/1998
	REDE VIARIA DE FERROL, FENE, NEDA, NARÓN, ARES, MUGARDOS E CABANAS		aprobación definitiva	19/09/2002	18/12/2002
	REDE VIARIA DE SANTIAGO, AMES E TEO		aprobación definitiva	24/07/2003	13/08/2003
	REDE VIARIA DE A CORUÑA, ARTEIXO, CULLEREDO, CAMBRE, OLEIROS, BERGONDO E SADA		aprobación definitiva	29/07/2004	20/09/2004
		Plan Sectorial de Infraestructuras de Transporte de Galicia (PLAN MOVE)	informe de Declaración de Incidencia Supramunicipal	05/05/2008	
		Plan Sectorial da rede viaria de Vigo e a súa área de influencia	informe de Declaración de Incidencia Supramunicipal	15/05/2008	17/07/2008
VIVENDA		Plan sectorial de solo de Galicia con destino a vivenda protexida	información pública		24/10/2008
SANEAMIENTO		Plan Sectorial de saneamento e recuperación do entorno das Rías de A Coruña e O Burgo e concellos limítrofes	informe de Declaración de Incidencia Supramunicipal	24/03/2000	
		Plan Sectorial de Saneamiento da Ría de Pontevedra	informe de Declaración de Incidencia Supramunicipal	13/04/2005	
		Plan Sectorial de Ordenación Territorial do Campus Científico-tecnolóxico Cidade do Mar	información pública		30/03/2009
		PLAN DIRECTOR DE INSTALACIONES NÁUTICO DEPORTIVAS DE GALICIA	?	abril 2008	

4. O PLANEAMENTO URBANÍSTICO

4.1. LEXISLACIÓN URBANÍSTICA: UN BREVE PERCORRIDO HISTÓRICO

Galicia tardou en incorporarse ao tren da ordenación urbanística, que no conxunto do Estado arrincou coa promulgación en 1956 da primeira Lei sobre o Réxime de Solo e de Ordenación Urbana. A asunción co Estatuto de Autonomía de Galicia de 1982 das competencias exclusivas en ordenación do territorio e do litoral, urbanismo e vivenda, impulsou a creación dun corpo normativo autonómico que co tempo e a acumulación de experiencias foi evolucionando ata a lexislación vixente. Destaca nesta evolución a importancia que foi adquirindo o respecto polo medio natural, a aposta por un desenvolvemento compatible coa excelencia medioambiental e a progresiva introdución de parámetros paisaxísticos e de sostibilidade no enfoque lexislativo. Lémbrense a continuación algúns destes fitos lexislativos:

1985: Lei do 22 de agosto de Adaptación a Galicia da Lei Estatal sobre Réxime do Solo e Ordenación Urbana de 1976. Adapta o réxime xurídico do solo á realidade polinuclear do territorio galego, pero sen introducir un nivel de planificación superior ao municipal.

1995: a Lei 10/1995, do 23 de novembro, de Ordenación do Territorio de Galicia suple este defecto coa determinación normativa e instrumental dos mecanismos para conseguir unha perspectiva realmente territorial á hora de planificar o crecemento e organizar o espazo galego.

1997: Lei 1/1997, do 24 de marzo, do Solo de Galicia, que avanza no perfeccionamento do réxime xurídico do solo en función do seu grao de urbanización e matiza e innova o sistema de plans municipais.

2002, (modificada en 2004): Lei 9/2002, do 30 de decembro, de Ordenación Urbanística e Protección do Medio Rural de Galicia, revisión da lei anterior, que profunda na conservación do solo rústico ou non urbanizable e afianza a clase de solo de núcleo rural xa contida na lexislación anterior.

2006: Lei 9/2006 sobre avaliación dos efectos de determinados plans e programas no medio ambiente na que se introduce a nivel estatal criterios de sostibilidade ambiental e avaliación de impacto no medio natural para os plans de ordenación e programas de actuación.

2007: Lei 6/2007, do 11 de maio de medidas urxentes en materia de ordenación do territorio e do litoral de Galicia, ten por obxecto a paralización dos desenvolvementos urbanísticos na franxa de 500 m. desde a ribeira de mar en tanto en canto non lle elabore o Plan de Ordenación do Litoral. Así mesmo integra os procedementos de aprobación do planeamento cos de Avaliación Ambiental Estratéxica de acordo coa Directiva europea 42/2001/CE e a Lei 9/2006.

2008: Lei 7/2008 de protección da paisaxe de Galicia, na que se establece o recoñecemento xurídico da paisaxe, os instrumentos para a súa protección, xestión e ordenación, así como a organización, sensibilización e concertación das políticas da paisaxe.

Co obxecto de facilitar a comprensión e relación entre as diferentes categorías utilizadas en cada unha das etapas lexislativas, establécese o seguinte cadro comparativo da clasificación do solo que establecen as citadas leis urbanísticas que tiveron vixencia en Galicia:

clase equivalente	lei urbanística	categoría de solo	
SU Solo Urbano	56 RSOU	SUC	Solo urbano e de reserva urbana con servizos ou consolidación edificatoria
	75 RSOU	SU	Solo Urbano
	85 LASGA	SU	Solo Urbano
	85 LASGA	SUNU	Solo Urbano de Núcleo Existente
	85 LASGA	SUNUR	Solo Urbano de Núcleo Rural de Recente Formación
	97 LSG	SU	Solo Urbano
	02 LOUPMRG	SU	Solo Urbano
SUNC Solo Urbano Non Consolidado	97 LSG	SUNC	Solo Urbano Non Consolidado
	02 LOUPMRG	SUNC	Solo Urbano Non Consolidado
SUC Solo Urbano Consolidado	97 LSG	SUC	Solo Urbano Consolidado
	02 LOUPMRG	SUC	Solo Urbano Consolidado
SUBD Solo Urbanizable Delimitado	56 RSOU	SUNC	Solo Urbano e de reserva urbana Sen servizos ou consolidación edificatoria
	75 RSOU	SUP	Solo Urbanizable Programado de PXOU
	97 LSG	SU	Solo Urbanizable
	02 LOUPMRG	SUD	Solo Urbanizable Delimitado
SUBND Solo Urbanizable Non Delimitado	75 TR76	SAU	Solo Apto para Urbanizar de NSP
	75 RSOU	SUNP	Solo Urbanizable Non Programado de PXOU
	97 LSG	SRAU	Solo Rústico Común Apto para Urbanizar
	02 LOUPMRG	SUND	Solo Urbanizable Non Delimitado
SNR Solo de Núcleo Rural	85 LASGA	SUNURT	Solo Urbano de Núcleo Rural de Carácter Tradicional
	97 LSG	SNR	Solo de Núcleo Rural
	02 LOUPMRG	SNR	Solo de Núcleo Rural
	02 LOUPMRG	SNR E	Solo de Núcleo Rural de Expansión
SRPO Solo Rústico de Protección Ordinaria	56 RSOU	SR	Solo Rústico
	75 RSOU	SNUC	Solo Non Urbanizable Común
	85 LASGA	SNU	Solo Non Urbanizable
	85 LASGA	SNUC	Solo Non Urbanizable Común
	97 LSG	SRC	Solo Rústico Común
	02 LOUPMRG	SR	Solo Rústico
	02 LOUPMRG	SRC	Solo Rústico Común
SRPE Solo Rústico de Protección Especial	75 RSOU	SNUP	Solo Non Urbanizable Protexido
	85 LASGA	SNUP	Solo Non Urbanizable Protexido
	97 LSG	SRP	Solo Rústico Protexido
	02 LOUPMRG	SRP	Solo Rústico Protexido

4.2. PLANEAMIENTO MUNICIPAL VIXENTE NOS CONCELLOS DO POL

Na data de decembro de 2009, a fotografía do estado do planeamento municipal no conxunto de Galicia revela as graves carencias, tanto cuantitativas coma cualitativas, que aínda existen na ordenación urbanística municipal.

Dos 315 concellos galegos, tan só 128 deles (o 40%) contan cun Plan Xeral de Ordenación, 118 (un 37%) réxense por Normas Subsidiarias de Planeamento Municipal, e os 69 restantes (que supón un 22%) carecen de planeamento urbanístico propio, polo que están a expensas das normas mínimas establecidas polas Normas Subsidiarias Provinciais de Planeamento.

Unicamente 41 concellos (o 13% do total) contan cun instrumento de ordenación municipal adaptado á vixente Lei 9/2002, de Ordenación Urbanística e Protección do Medio Rural de Galicia, a pesar de que o prazo máximo que esta establecía para a adaptación de todo o planeamento acababa en 2006. Ademais, 13 concellos teñen o seu planeamento suspendido ou anulado.

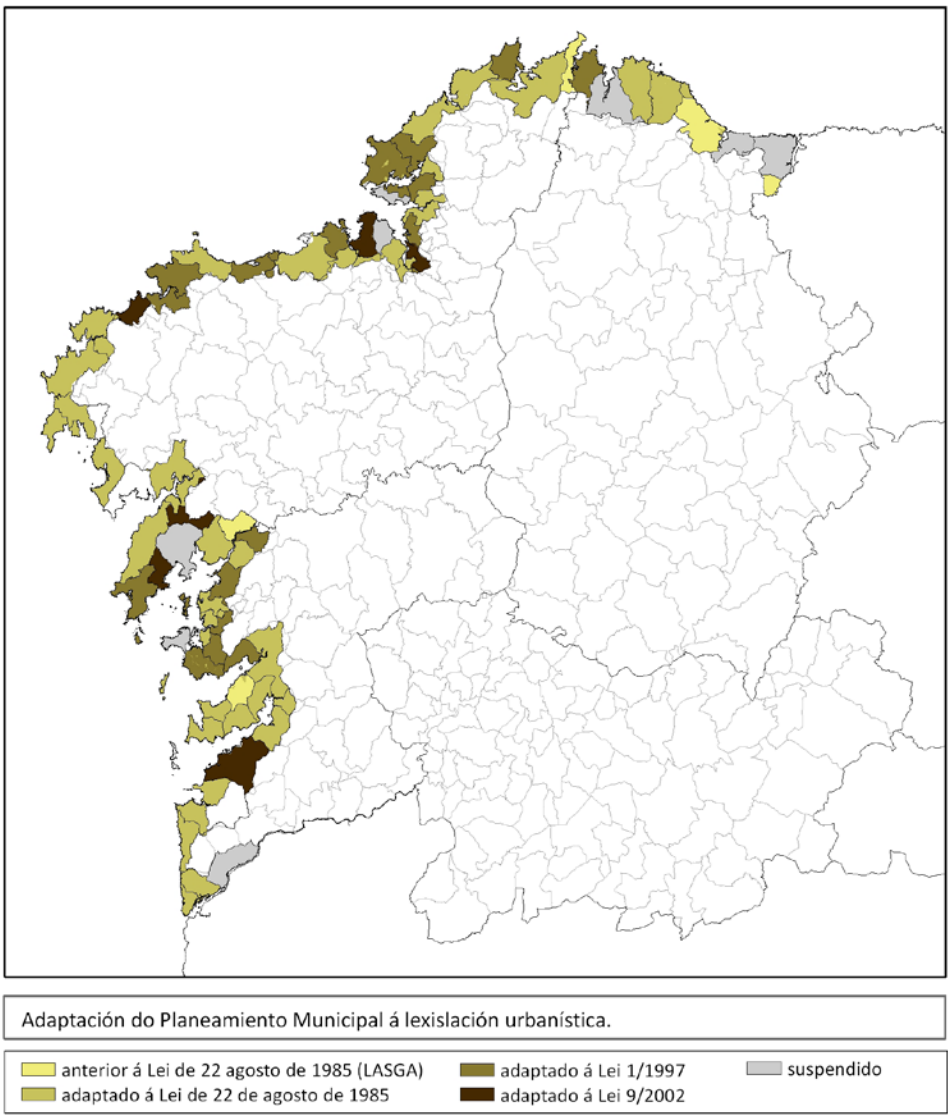
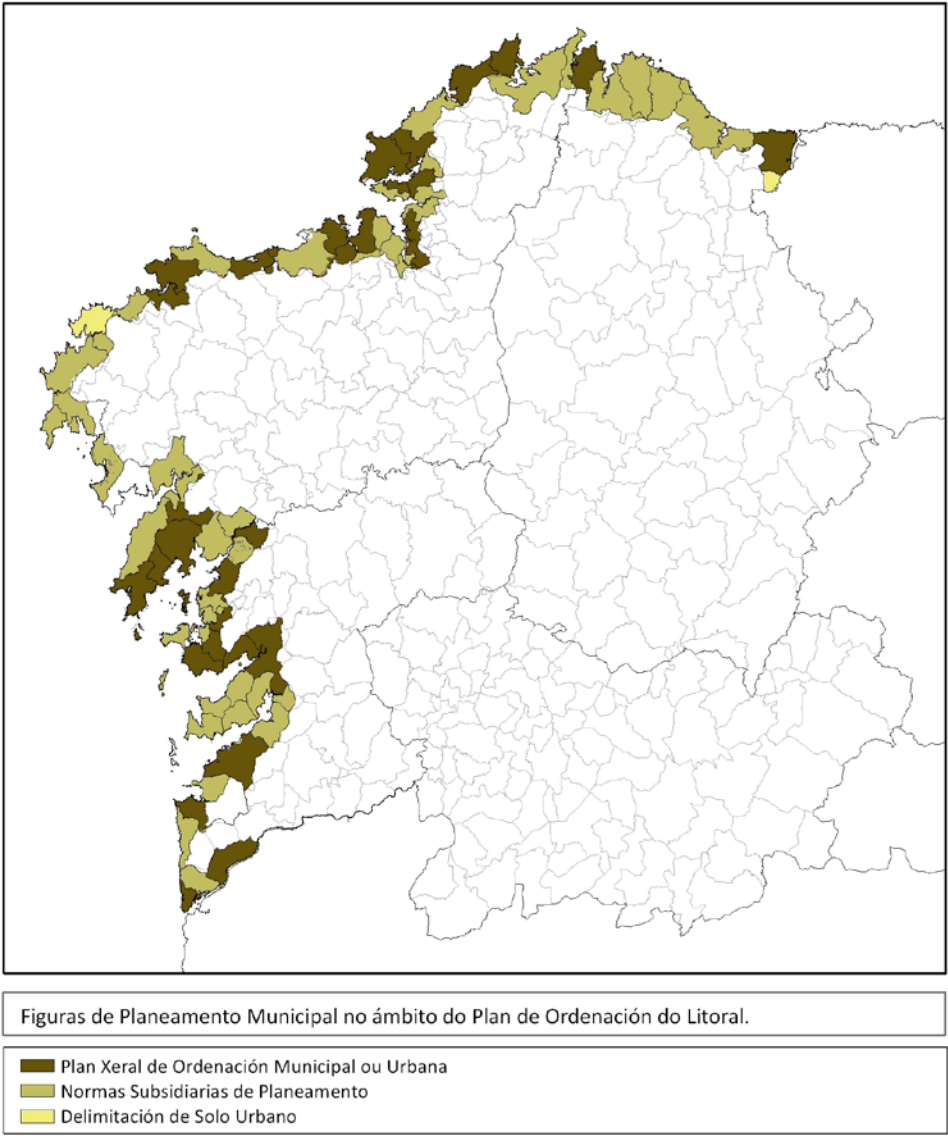
No relativo ao ámbito do Plan de Ordenación do Litoral, dos 84 concellos que o constitúen 33 contan cun Plan Xeral de Ordenación (o 39%), 46 con Normas Subsidiarias de Planeamento Municipal (o 55%), 2 cunha Delimitación de Solo Urbano e en 3 deles (Dumbría, Muros e Gondomar) aínda están vixentes as Normas Subsidiarias Provinciais de Planeamento.

Do conxunto de concellos, tan só 6 (Lousame, A Pobra do Caramiñal, Laxe, Paderne, Oleiros e Vigo, o que constitúe o 7,14% do total) teñen o planeamento adaptado á Lei de Ordenación Urbanística vixente, a Lei 9/2002, e unicamente catro deles (A Pobra do Caramiñal, Paderne, Oleiros e Vigo) aprobáronse despois da entrada en vigor da Lei 6/2007, que introduce a necesidade de someter os plans de ordenación municipal a un Informe de Sostibilidade Ambiental.

Destaca que dos 13 concellos galegos que en decembro de 2009 teñen o planeamento suspendido froito do acordo de Consello da Xunta ou de sentenza xudicial firme, 9 deles son concellos costeiros integrados no Plan

de Ordenación do Litoral: Sada, Ares e Boiro na Coruña, Viveiro, Ribadeo e Barreiros en Lugo (a terceira parte dos concellos costeiros desta provincia) e O Grove, Gondomar e Tomiño en Pontevedra.

O corpo normativo municipal que ordena o territorio de intervención é, polo tanto, un conxunto de figuras de diferente natureza, con criterios de clasificación e ordenación dispar e incluso por veces, contraditorios. Chama poderosamente a atención que tan só o 7,14% dos concellos teñan o seu planeamento municipal adaptado á lexislación urbanística vixente, xa que esta situación lastra notablemente calquera intención de harmonizar, coordinar e impulsar políticas territoriais a unha escala supramunicipal.

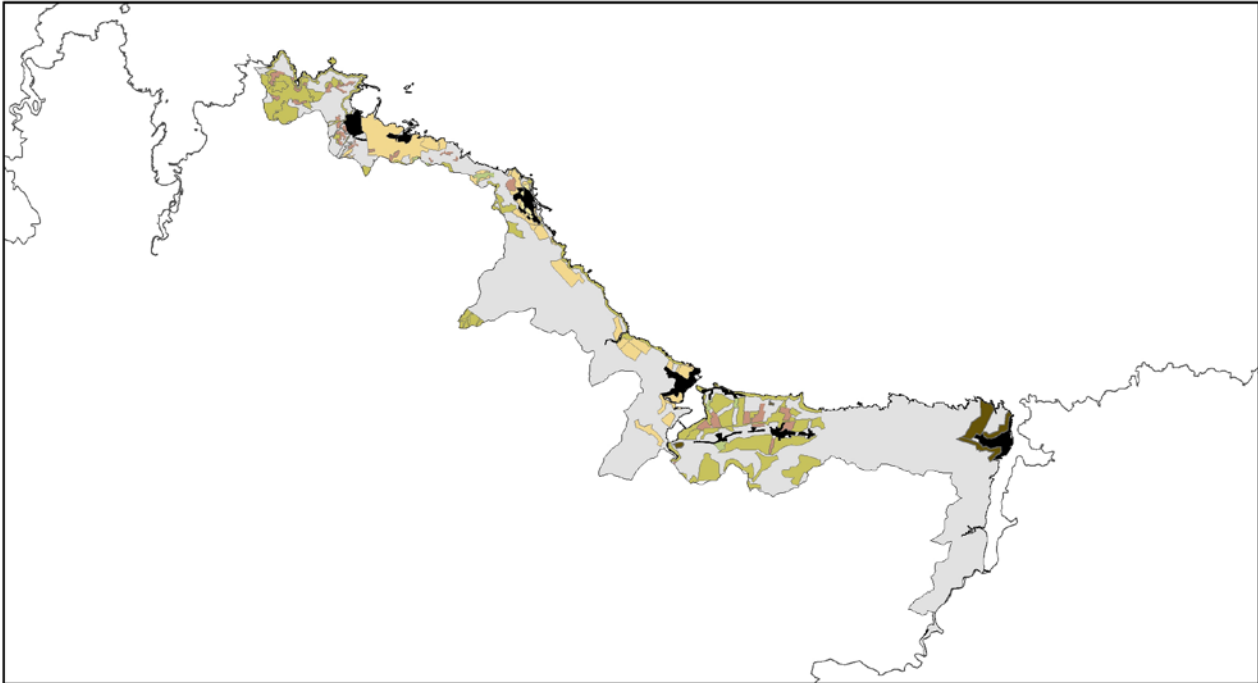
Unha vez homoxeneizada a clasificación do solo dos 84 municipios para obter unha serie comparable, de xeito que permita superar as diferenzas de nomenclatura sen perder o espírito último das clases establecidas polas diferentes leis, obtéñense os seguintes datos:

Planeamiento Municipal. Clases equivalentes de solo.					
	SU Solo Urbano	17.717 Has	8,35%		SNRE Solo de Núcleo Rural de Expansión 376 Has 0,18%
	SUNc Solo Urbano Non Consolidado	1.470 Has	0,69%		SRP Solo Rústico de Protección Especial 99.520 Has 46,91%
	SUD Solo Urbanizable Delimitado	2.729 Has	1,29%		SR Solo Rústico de Protección Ordinaria 64.648 Has 30,47%
	SUND Solo Urbanizable Non Delimitado	9.412 Has	4,44%		SX Sistema Xeral e outros 1.576 Has 0,74%
	SNR Solo de Núcleo Rural	14.712 Has	6,93%	SUPERFICIE TOTAL 12.164 Has 100%	

A distribución espacial das diferentes categorías de solo é tan importante como a súa composición cuantitativa para obter conclusións sobre a estrutura territorial das diferentes costas, que se pode ler a través da construción do planeamento municipal

4.2.1. Mariña Lucense

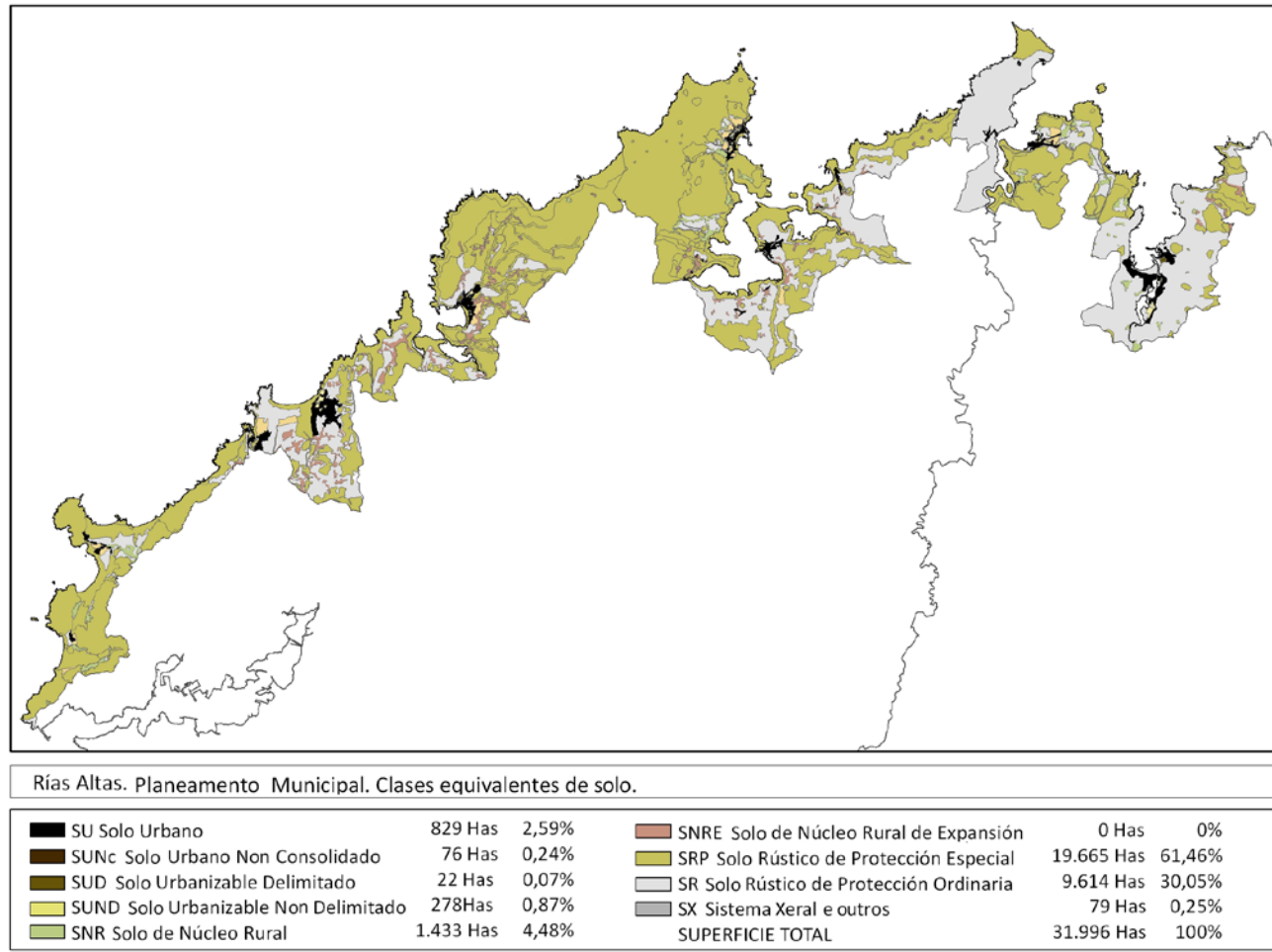
Na Mariña Lucense, a suspensión ou anulación dos planeamentos de tres dos dez concellos e a non existencia de Planeamento Xeral no resto condiciona en certa medida esta análise. Isto maniféstase na alta porcentaxe de solo rústico sen ningún tipo de protección especial. A maioría do Solo Urbano concéntrase na zona próxima á fronte costeira, cun 57,50% do total na primeira franxa que abarca da liña litoral á fronte construída, formalizada polo modelo tradicional de ocupación do territorio. Do mesmo xeito, as reservas de solo para desenvolvemento urbano tamén se sitúan neste ámbito, de maneira que preto do 36% do total do solo urbanizable (delimitado ou non) quedo incluído nel. Este modelo de crecemento potencia a unión entre diferentes núcleos, tanto rurais como urbanos, e tenden a conformar un continuo urbano de directriz claramente paralela á costa. Pola contra, a Protección do Solo Rústico pretende potenciar as conexións transversais entre a zona litoral e as terras interiores, apoiándose especialmente na protección forestal e de vías e ribeiras.

Mariña Lucense. Planeamento Municipal. Clases equivalentes de solo.					
	SU Solo Urbano	756 Has	4,29%		SNRE Solo de Núcleo Rural de Expansión 102 Has 0,57%
	SUNc Solo Urbano Non Consolidado	31 Has	0,17%		SRP Solo Rústico de Protección Especial 2.568 Has 14,39%
	SUD Solo Urbanizable Delimitado	298 Has	1,67%		SR Solo Rústico de Protección Ordinaria 12.317 Has 69,00%
	SUND Solo Urbanizable Non Delimitado	1.280 Has	7,17%		SX Sistema Xeral e outros 80 Has 0,45%
	SNR Solo de Núcleo Rural	409 Has	2,29%	SUPERFICIE TOTAL 17.850 Has 100%	

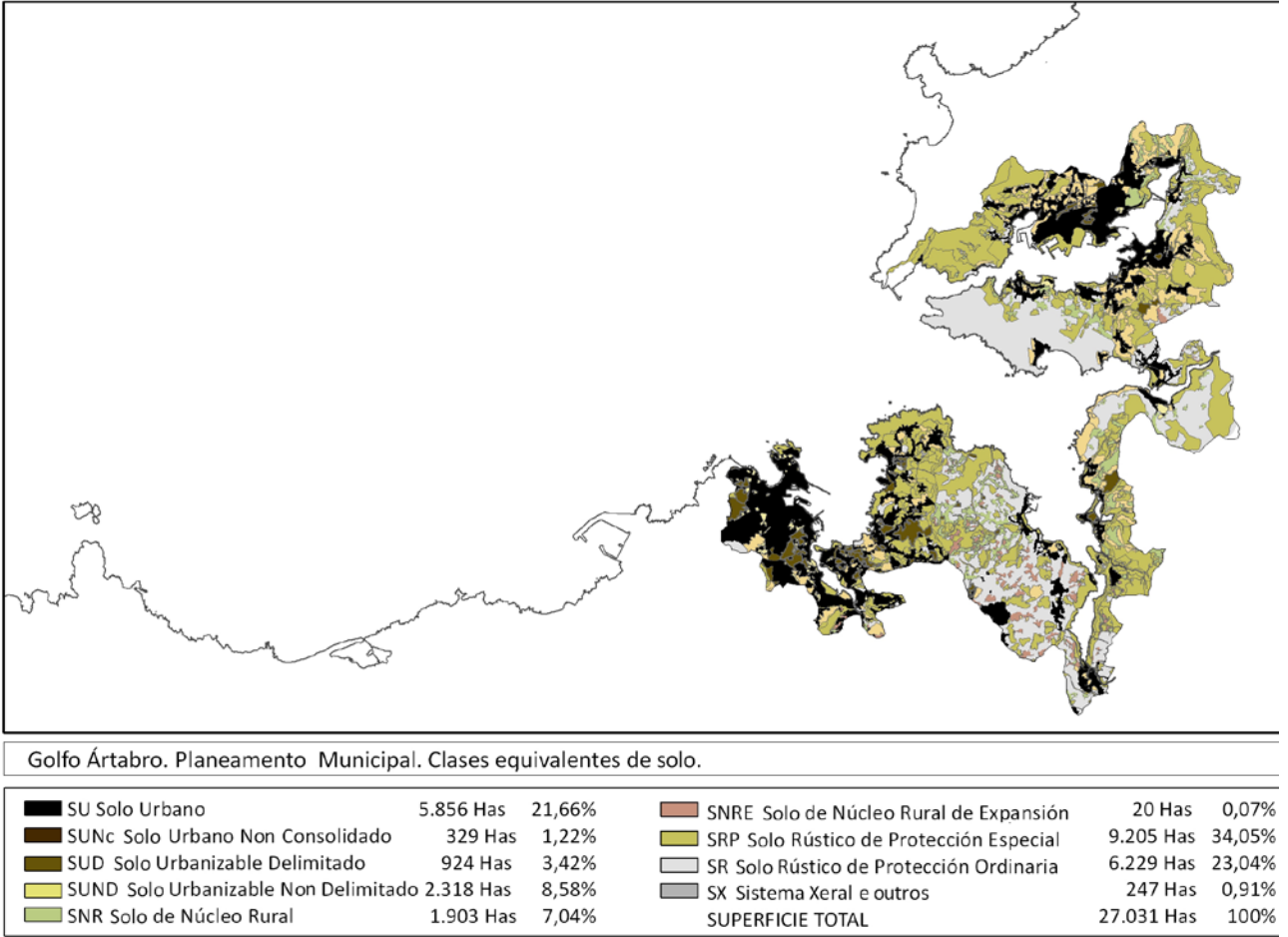
4.2.2. Rías Altas

A das Rías Altas, composta polos municipios de Xove, Viveiro, O Vicedo, Mañón, Ortigueira, Cariño, Cedeira, Valdoviño e parte de Narón e Ferrol, é a costa que presenta menor superficie de solo clasificado como urbano, con tan só o 2,83% da súa superficie clasificada como tal, concentrada novamente na fronte litoral, nos fondos de ría ou en lugares especialmente protexidos. O Solo de Núcleo Rural supón o 4,48% do total do solo, tamén sensiblemente inferior á media do conxunto do ámbito do POL. A súa distribución dentro deste territorio non é homoxénea, xa que a dispersión da poboación nos concellos do sur (o que comporta a delimitación de numerosos núcleos rurais) contrasta coa práctica despoboación de grandes áreas do norte, cunha poboación máis reducida e concentrada en poucos núcleos. No referente a clasificacións que permiten posteriores desenvolvementos urbanísticos, concéntranse nas áreas de maior dinamismo de Narón e Valdoviño, no extremo sur, impulsadas pola proximidade á Metrópole Ártabra, o que supón só o 0,94% da superficie total.

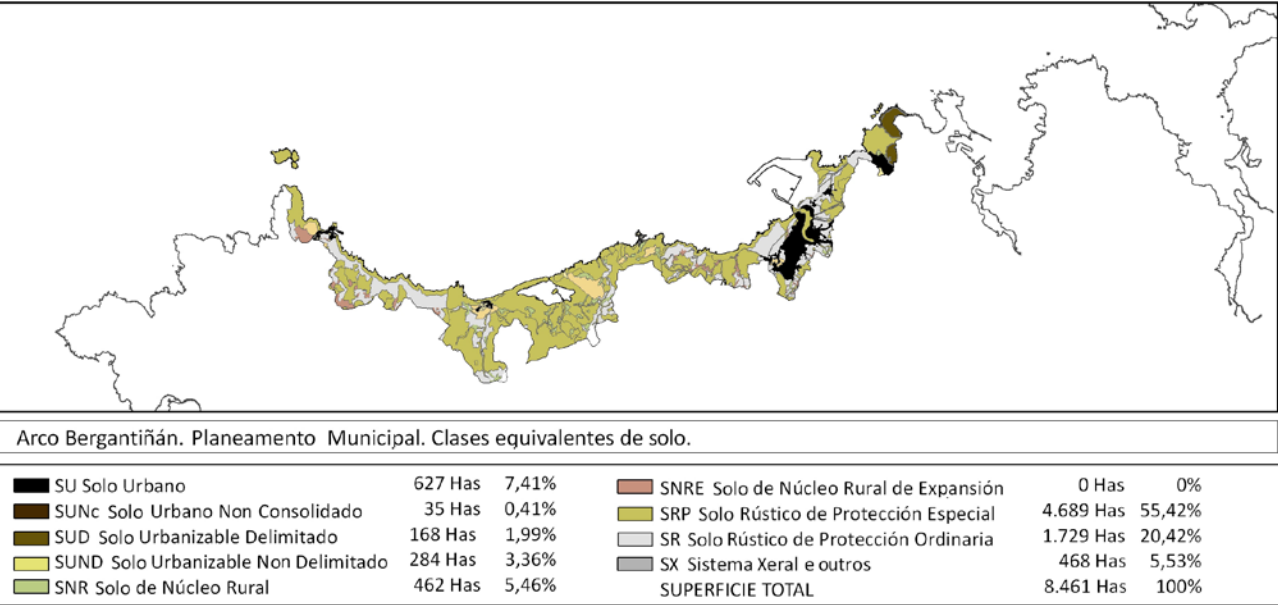
4.2.3. Golfo Ártabro

O Golfo Ártabro é, con gran diferenza, a unidade de estudo con maior índice de urbanización, ocupada na súa práctica totalidade pola coñecida como Metrópole Ártabra. Esta característica fundaméntase nas 5.856 Has de Solo Urbano, que supón o 21,66% da área total, e vese apoiada polas 1.923 Has de solo clasificado como Núcleo Rural ou de Expansión, que en moitas ocasións funcionan como reforzo estruturante do carácter metropolitano do conxunto. As 3.242 Has reservadas para o desenvolvemento urbano (Solo Urbanizable Delimitado e Solo Urbanizable Non Delimitado), unha vez colmatadas as dúas cidades de referencia: a Coruña e Ferrol, aglutínanse nas súas proximidades, nos concellos limítrofes de Culleredo, Cambre e Oleiros para a primeira e Narón, Neda e Fene para a segunda. De novo constátase a maior presión urbanizadora nas zonas litorais, ata o punto de que a franxa de 500 metros inmediatos á costa constitúe practicamente un continuo de Solo Urbano ou Urbanizable, con excepcións puntuais como a Costa de Dexo ou a Ría de Betanzos. As dispares previsións de crecemento e a dificultade de articulación entre os diferentes planeamentos fan evidente a necesidade dunha planificación a escala metropolitana.

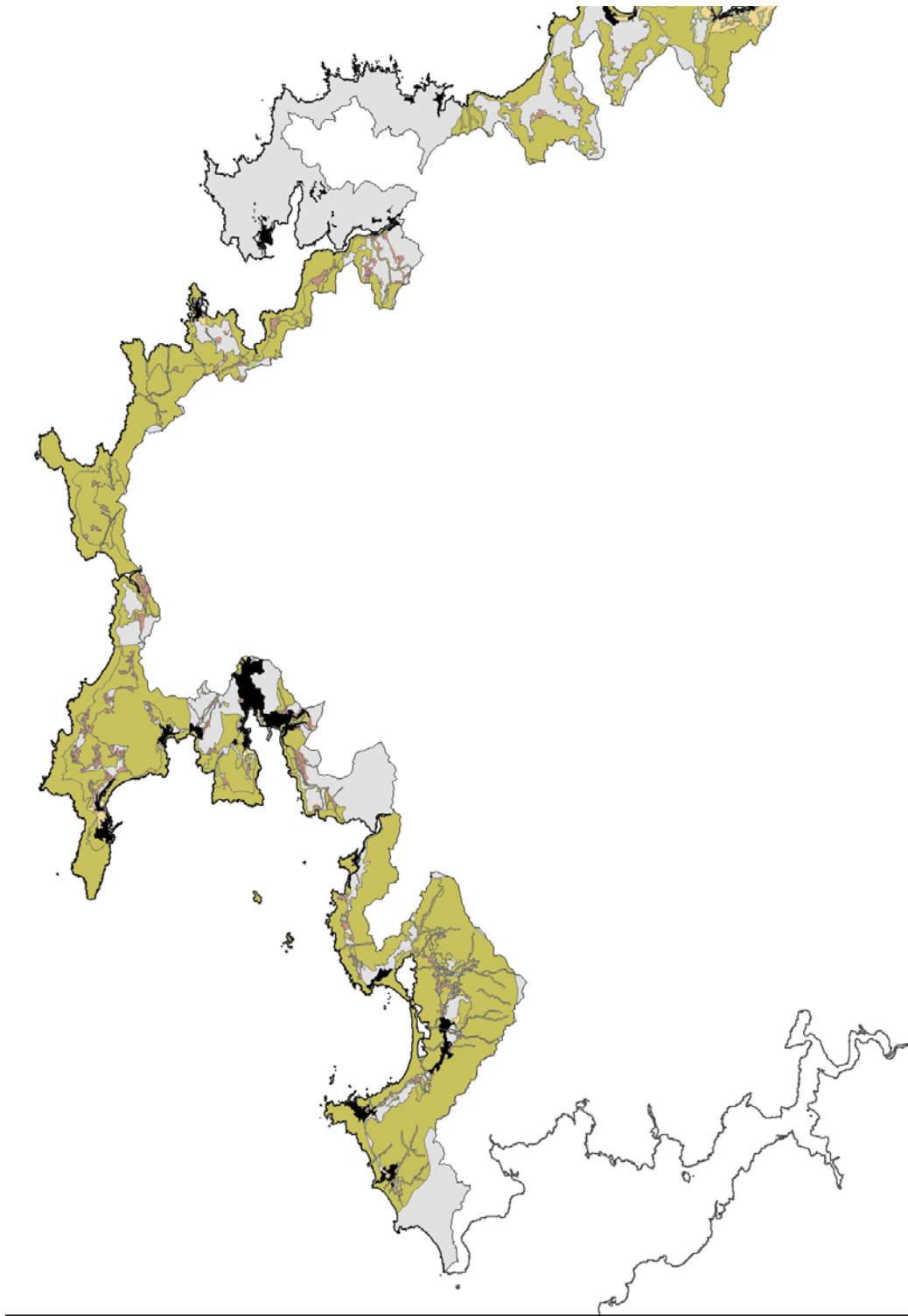
4.2.4. Arco Bergantiñán

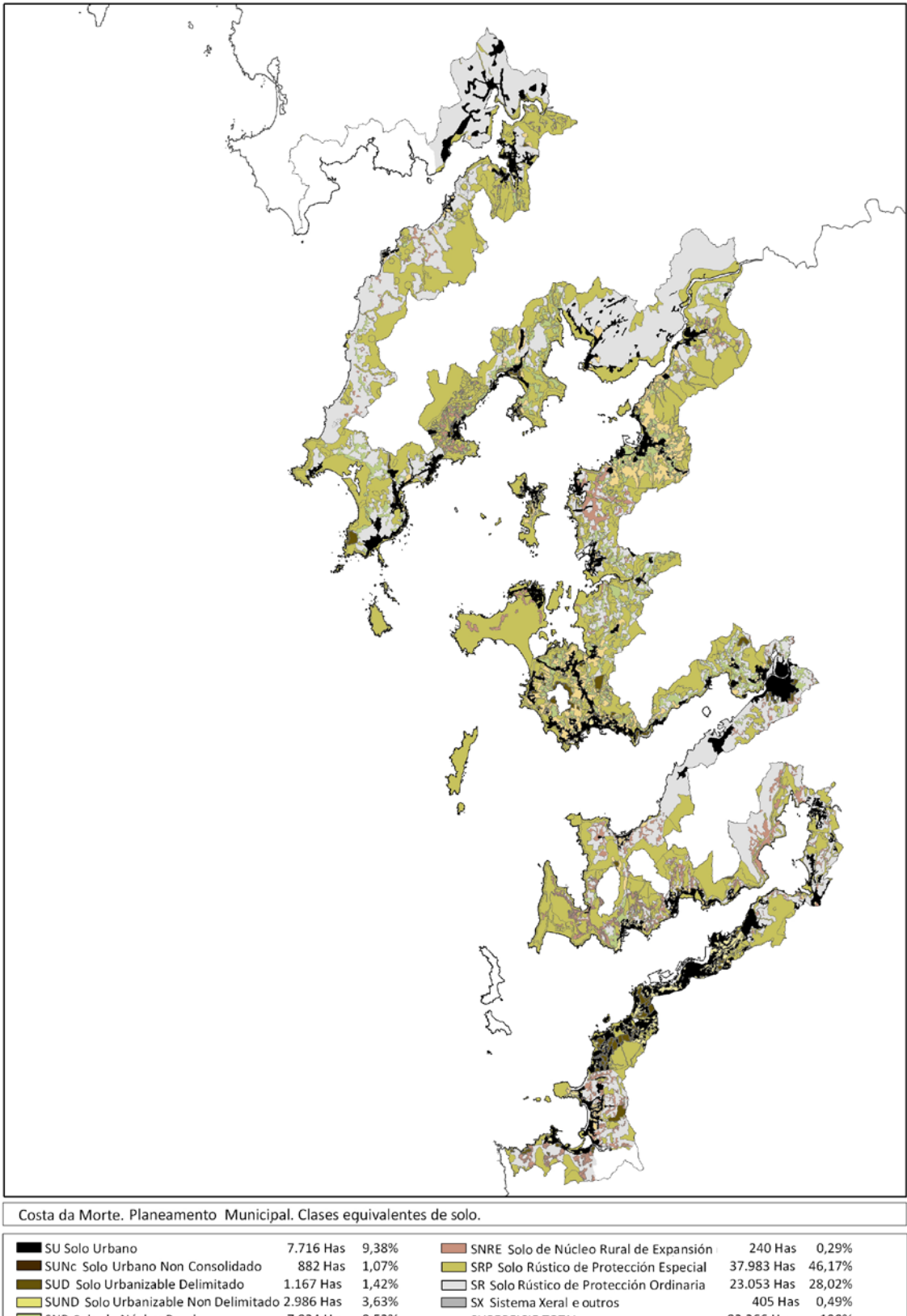
O Arco Bergantiñán caracterízase pola escasa presión urbanizadora, feito particularmente destacable na costa, con tan só o Solo Urbano dos núcleos de Malpica, Razo e Caión na primeira franxa que abarca da liña litoral á fronte construído formalizado polo modelo tradicional de ocupación do territorio. Se a este sumámoslle o de Ar-teixo, obtemos que tan só o 7,82% do territorio (662 Has) desta costa está clasificado como Solo Urbano. Este territorio caracterízase, pola contra, por unha mesta rede de asentamentos menores que articulan un territorio en que predomina o Solo Rústico de Protección Agropecuaria ou Forestal.

4.2.5. Costa da Morte

A Costa da Morte singularízase por tratarse dun territorio moi pouco urbanizado (con 1.035 Has de Solo Urbano, aproximadamente un 3,43% da superficie total deste ámbito), con pequenos núcleos costeiros (normalmente un en cada concello) que concentran a poboación, dos que dependen funcional e estruturalmente unha rede de asentamentos menores articulados ao longo das vales. O modelo territorial é relativamente respectuoso coa ocupación tradicional do espazo, de xeito que tan só aqueles núcleos singulares de maior importancia sitúanse na primeira franxa que abarca da liña litoral á fronte construída formalizada polo modelo tradicional de ocupación do territorio. O solo clasificado como urbanizable límitase, en liñas xerais, a superficies de reducidas dimensións que complementan os tecidos urbanos consolidados dos principais núcleos. Esta superficie aumenta notablemente, porén, nos concellos de Ponteceso e de Cabana de Bergantiños.

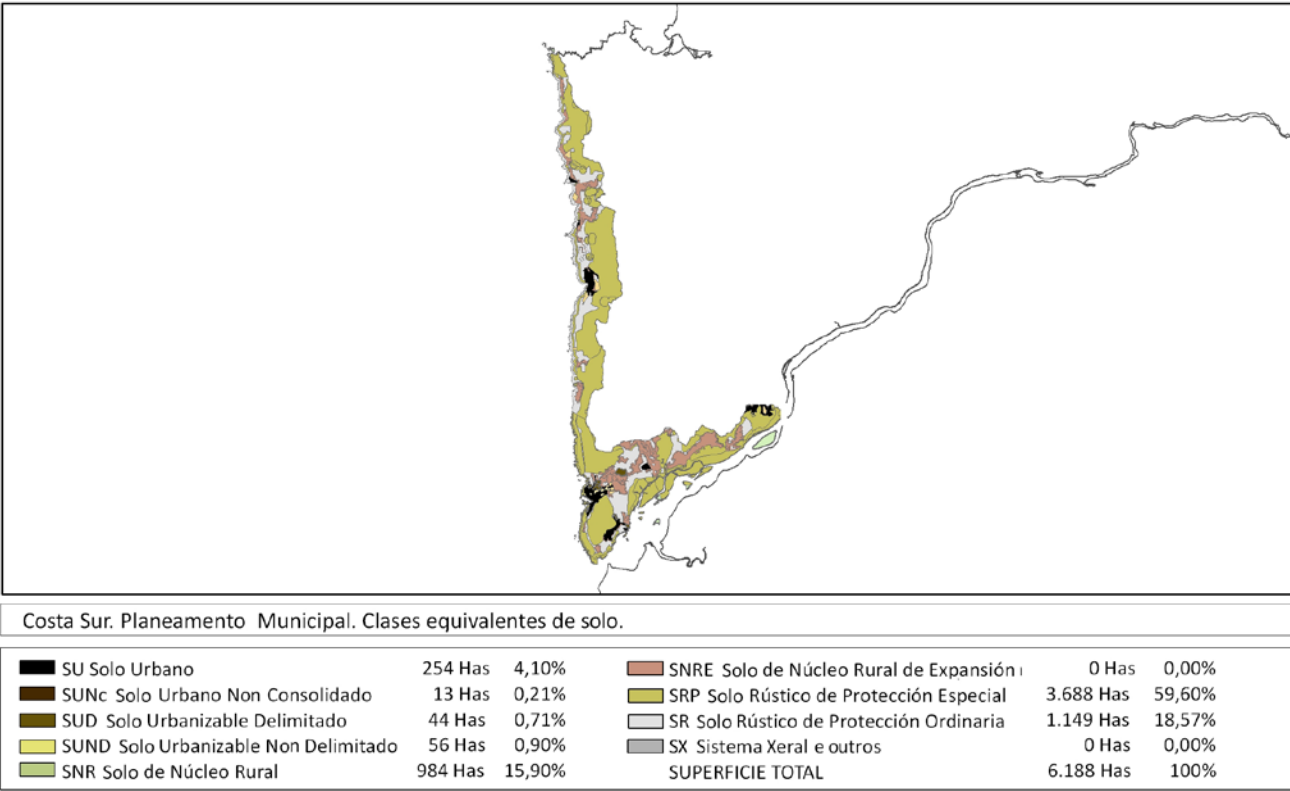

4.2.6. Rías Baixas

A unidade das Rías Baixas é a que presenta, con diferenza, a lectura menos homoxénea desde o punto de vista do planeamento municipal. En liñas xerais, trátase dun territorio fortemente urbanizado, no que o Solo Urbano supón un 10,45% da superficie total (cando a media é do 8,35% no ámbito do Plan de Ordenación do Litoral). Especialmente nas Rías de Arousa, Pontevedra e Vigo a fronte litoral dos 500 primeiros metros de terreo caracterízase pola continuidade do Solo Urbano, Urbanizable ou de Núcleo Rural, que supón máis da metade da superficie (o 57%). O forte presión urbana tamén se manifesta en que o 9,82% do solo clasifícase como Solo de Núcleo Rural, categoría que moitas veces persegue recoller os fenómenos de urbanización difusa que caracterizan este territorio. O Solo Urbanizable (delimitado ou non) supón, coas súas 4.153 Has, o 5,05% da superficie total e mentres que en certos ámbitos (como no concello de Vigo) formúlase compactando áreas caracterizadas pola urbanización dispersa, noutras ocasións ten unha marcada vocación expansionista.

4.2.7. Costa Sur

Na Costa Sur faise patente a diferenza estrutural entre a fronte atlántica (que concentra seus escasos desenvolvementos urbanos na fronte litoral) e as terras bañadas polo último tramo do río Miño, cunha estrutura poboacional difusa máis próxima á das Rías Baixas. Mentres que a superficie clasificada como Solo Urbano representa só o 4,31% do total do ámbito, destaca que 984 Has delimitáanse como Solo de Núcleo Rural, o que supón o 15,90% da superficie total (cando a media son 6,93%), e prevese un desenvolvemento urbano noutras 99,50 Has. O Solo Rústico recibe practicamente na súa totalidade algún tipo de protección, aínda que pola contra clasifícanse como Común boa parte da primeira franxa de 500 metros desde a costa na fronte litoral atlántica.

4.3. O CASO PARTICULAR DO SOLO RÚSTICO

O papel secundario ao que a lexislación urbanística relegou tradicionalmente ao solo rústico quedou explicitado na nomenclatura usada para referirse a todo aquilo que non fose urbano, ata o punto de que non é ata 1997 que aparece a categoría de Solo Rústico e en 2002 cando os Plans Xerais de Ordenación Urbana pasan a ser “de Ordenación Municipal”.

Tras a análise do planeamento urbanístico dos concellos do ámbito litoral podemos concluír que existe un desigual tratamento e valoración do solo rústico, así como dos usos permitidos no mesmo. En xeral pódese destacar unha ausencia de regulación pormenorizada dos usos que o planeamento establece como permitidos.

A Lei do 22 de agosto de 1985 de Adaptación a Galicia da Lei Estatal sobre Réxime do Solo e Ordenación Urbana de 1976, á que están adaptados os planeamentos de 40 concellos, define todo aquel solo que non é urbano ou urbanizable como “Solo Non Urbanizable”. Esta definición que, en lugar de explicitar o que é, resalta “o que non é”, deixa o solo rústico nunha clara posición de desprotección e indefinición. No ámbito do Plan de Ordenación do Litoral existen na actualidade 29.062 Ha. clasificadas dentro desta categoría.

Na Lei 1/1997, do 24 de marzo, do Solo de Galicia, aparece por primeira vez a clase de Solo Rústico, e con ela un réxime de uso e unhas proteccións especiais que recoñecen o seu valor intrínseco e o seu papel na construción da estrutura do territorio. 18 concellos réxense por figuras de planeamento adaptadas unicamente a esta lei, que supón 4.631 Has. de solo clasificado como Solo Rústico Común e outras 24.461 Has. de Solo Rústico Protexido.

Por fin, a Lei 9/2002, do 30 de decembro, de Ordenación Urbanística e Protección do Medio Rural de Galicia, coas súas posteriores modificacións, destaca o papel vertebrador do Solo Rústico e establece as diferentes categorías de protección (ordinaria, agropecuaria, forestal, de infraestruturas, das augas, de costas, de interese paisaxístico, de patrimonio cultural ou de especial protección de espazos naturais). Os 6 concellos que teñen o seu planeamento adaptado a esta lei suman 1.186 Has. de Solo Rústico de Protección Ordinaria e 12.128 Has. de Solo Rústico con algún tipo de especial protección.

Chégase así á fotografía actual da situación do Solo Rústico no litoral de Galicia, máis dun 78% da superficie do ámbito de actuación, cunha ampla variedade de situacións particulares no grao de protección ao que está sometido. En liñas xerais, e facendo unha equiparación entre as diferentes proteccións da lexislación xa derrogada coas categorías que determina a lei vixente, pódese dicir que o 36,18% da superficie total do POL corresponderíase con Solo Rústico de Protección Ordinaria e o 42,48% con Solo Rústico de Protección Especial.

5. ESPAZOS NATURAIS PROTEXIDOS

5.1. REDE NATURA 2000

Natura 2000 é unha rede europea creada pola Directiva 92/43/CEE sobre a conservación dos hábitats naturais de fauna e flora silvestres (máis coñecida como Directiva de Hábitats), do 21 de maio de 1992. Esta Directiva nace co obxectivo de contribuír a garantir a biodiversidade mediante a conservación dos hábitats naturais e da fauna e flora silvestres no territorio europeo, coa finalidade do seu mantemento ou restablecemento nun estado de conservación favorable e tendo en conta as esixencias económicas, sociais e culturais, así como as particularidades rexionais e locais. Vén a complementar a Directiva comunitaria 79/409/CEE (Directiva de Aves) que en 1979 establecía as medidas para protexer a longo prazo e xestionar todas as especies de aves que viven en estado silvestre no territorio comunitario, así como os seus hábitats.

A rede Natura 2000, constituída de acordo co artigo 3 da Directiva 92/43/CEE, componse de Zonas de Especial Protección para as Aves ZEPAs (zonas naturais de singular relevancia para a conservación da avifauna ameazada de extinción, de acordo co que se establece na Directiva de Aves) e de Zonas de Especial Conservación ZECs (áreas de grande interese medioambiental para a conservación da diversidade, de acordo coa Directiva de Hábitats).

A responsabilidade sobre Natura 2000 é compartida entre os estados membros que propoñen, designan e xestionan a rede no seu territorio, e a Comisión Europea, encargada de tutelar todo o proceso e asegurar o cumprimento dos obxectivos das Directivas que resultan obrigatorios para todos os estados. Deste xeito a incorporación á rede Natura 2000 das ZEPAs, os espazos derivados da Directiva Aves, faise de forma automática unha vez que son designadas polos Estados.

Para que un ámbito sexa incluído na rede Natura 2000 como Zona de Especial Conservación o proceso, en cambio, é máis complexo. Cada Estado membro (no caso de España esta competencia corresponde ás comunidades autónomas) fai unha proposta á Comisión Europea dos espazos que identificou como Lugar de proxecto de Interese Comunitario LIC, que non pasará a ser considerado como ZEC ata a súa aprobación por parte da Comisión. As propostas dos LIC fanse en forma de listas nacionais que pola súa parte se organizan en rexións bioxeográficas. Existen un total de seis en toda a Unión (alpina, atlántica, boreal, continental, macaronésica e mediterránea); aos efectos desta directiva Galicia encóntrase na rexión atlántica.

A rede Natura 2000 en Galicia consta na actualidade de 15 ZEPAs e 57 Lugares de Importancia Comunitaria (LICs), actualmente en proceso de declaración de Zonas de Especial Conservación (ZECs) para a súa plena

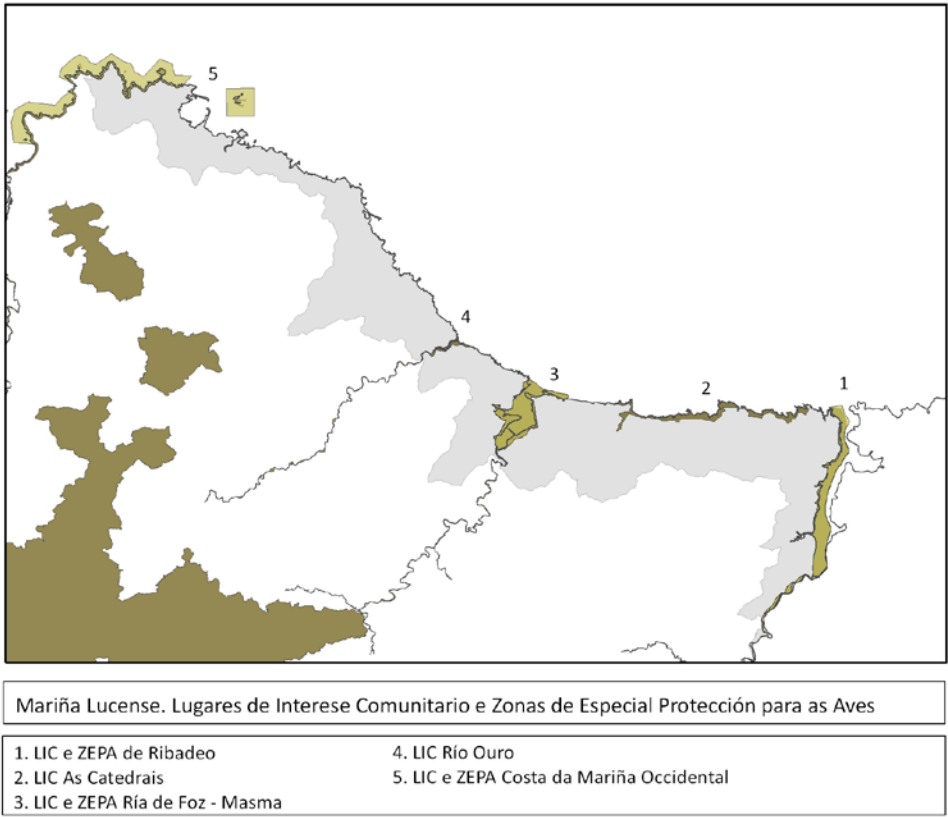
integración na rede. Con datos actualizados en decembro de 2006, Galicia conta con 346.026 Has. de lugares integrados na rede Natura 2000, dos que 344.344 Has. están clasificadas como LIC e 56.661 Has. como ZEPA. Conxuntamente, as 346.026 Has. englobadas con algúns destes tipos de protección significan aproximadamente o 12% da superficie de Galicia. Con respecto ao total da superficie do Estado incluído na rede Natura 2000, Galicia achega tan só o 2,8% desta, cando a superficie da comunidade equivale ao 5.8% da superficie do Estado.

A figura de Zona de Especial Protección dos Valores Naturais é, conforme á lexislación ambiental vixente (en que a conservación da natureza é competencia das comunidades autónomas), a que engloba os espazos incluídos dentro de Natura 2000 dentro da Rede Galega de Espazos Protexidos, na que existen tamén as figuras de Reserva Natural, Parque Nacional, Parque Natural, Monumento Natural, Braña Protexida e Paisaxe Protexida.

Dentro do ámbito do Plan de Ordenación do Litoral, nos 84 concellos inclúense 11 Zonas de Especial Protección para as Aves (ZEPAs) e 29 Lugares de Importancia Comunitaria (LICs), que ocupan unha área total de 25.985 e 74.538 Has respectivamente. En conxunto, as 100.523 Has. de espazo incluído na rede Natura 2000 constitúen o 47% do ámbito de xestión do Plan de Ordenación do Litoral. Distribúense nas sete costas en que se constitúe o ámbito do xeito que a continuación se detalla.

5.1.1. Mariña Lucense

Na Mariña Lucense áchanse os LICs de Ribadeo, As Catedrais, o Río Ouro, a Ría de Foz-Masma, a Costa da Mariña Occidental, a Serra do Xistral e o Monte Maior, con parte da súa superficie na costa de Rías Altas. Ribadeo, a Ría de Foz-Masma e a Costa da Mariña Occidental, ademais de LICs son tamén ZEPAs.

Ribadeo LIC ES1120002 ZEPA ES0000085

Esteiro do río Eo, incluíndo un pequeno tramo (4 km) de meandros do curso baixo do río, aínda baixo influencia mareal. Pertence á rexión eurosiberiana, provincia atlántica-europea e subprovincia cántabra-atlántica, e adscíbese ao sector galaico-asturiano. Dominio climático oceánico húmido, cunha precipitación media anual de 1.019 mm, temperatura media de 13,9 °C e ausencia de xeadas. O rango altitudinal vai dos 0 aos 30 m s.n.m.

A parte máis externa da ría (entre Ribadeo e a illa Pancha, xa en mar aberto) está bordeada por costa rochosa baixa. Os bancos de area predominan nos tramos medio e externo do esteiro, mentres que a metade interna presenta extensas explanadas intermareais limosas, que se encontran parcialmente cubertas por pradarias de *Zostera noltii*. A extensión das pradarias submareais de *Zostera mariña* é importante. A zona máis interna, próxima a Vegadeo, está ocupada por marismas, predominando a xunqueira halófila de *Juncus maritimus*. Hai algunhas manchas de carriceira subhalófila flanqueando estas marismas, así como ao longo do curso baixo do río Eo. Os terreos elevados próximos ao esteiro están ocupados por núcleos urbanos (con instalacións portuarias en Ribadeo), áreas agrícolas e plantacións forestais.

Hábitats máis importantes:

- Bancos de area cubertos permanentemente por auga mariña, pouco profunda.
- Chairas lamacentas ou areentas que non están cubertas de auga cando hai marea baixa.
- Lagoas costeiras.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Pradarías salinas atlánticas (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matos halófilos mediterráneos e termoatlánticos (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Breixeiras secos europeos.
- Breixeiras secos atlánticos costeiros de *Erica vagans*.
- Turbeiras calcarias de *Cladium mariscus* e con especies do *Caricion davallianae*.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

As Catedrais LIC ES1120005

Fronte costeira aberta, orientada en dirección leste-oeste ao longo da rasa cantábrica, con rochedos e cantís mariños de baixa altura e praias areentas intercaladas entre pequenos promontorios e illotes, de grande interese xeomorfolóxico e extraordinaria beleza escénica. Esténdese entre as puntas Penedo do Corvo, no seu límite oriental, e Corveira, en Reinante. A rasa cantábrica, plataforma de abrasión mariña emerxida durante o Terciario, que se estende na súa maior parte polo litoral asturiano, encóntrase aquí preto do seu límite occidental, formando un chanzo claramente perceptible ao longo da fachada acantilada do LIC, duns 15 km de fronte e unha altura media de 15 m, acadando 33 m no seu punto máis elevado. A intensa erosión exercida polo mar sobre estes pequenos pero verticais cantís, formados principalmente por xistos e lousas, en conxunción co alto grao de facturación dos materiais, favorece a formación dun extenso sistema de furnas (covas mariñas), bufadoiros, arcos e illotes. Estas formacións son produto do derrubamento das bóvedas de antigas grutas mariñas, en puntos de fractura dos cantís. Durante as baixamares, a maior parte das calas entre cantís descobre e mostra extensa fondos intermareais de area fina, que conforman as praias de Augasantas, As Catedrais, Carricelas, Esteiro, Cadramón, Seborello e Os Castros, entre outras menores, e que en total superan os 2 km. Esta parte da rasa cantábrica foi declarada Punto de Interese Xeolóxico polo Instituto Xeolóxico e Mineiro de España (LU/O-25 Rasa costeira de Ribadeo).

Hábitats de interese comunitario (incluídos no anexo I da Directiva 92/43/CEE) presentes no LIC:

- Vexetación anual sobre desperdicios mariños acumulados.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Breixeiras húmidos atlánticos de zonas mornas de *Erica ciliaris* e *Erica tetralix*.
- Breixeiras secos atlánticos costeiros de *Erica vagans*.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

Ría de Foz- Masma LIC ES11200011

ZEPA ES0000373

Curso medio e baixo do río Masma, incluíndo pequenos tramos dos seus tributarios o Fraga Vella, o Valiñadares (co seu afluente o Cesuras) e o Batán, así como o seu esteiro, a ría de Foz. O rango altitudinal vai do cero aos 85 m s.n.m., cunha altura media de só 8 m, de maneira que a vía do Masma, aínda que sinuosa, non presenta fortes desniveis nin chanzos, mantendo unha pendente moi baixa, oscilante entre un 0,4% entre Viloalle e Masma e un 0,25% nos seus últimos 8 km. O seu réxime é pluvial oceánico, cun caudal absoluto de 6,3 m3/seg, acadando os seus niveis máximos entre outubro e marzo, cun pico en decembro.

A boca do esteiro está parcialmente pechada por unha frecha litoral areenta (praia de Altar) e por instalacións portuarias e de defensa de costas (praia da Rapadoira). Os depósitos areentos prolónganse cara ao intermareal estuárico no terzo externo da braña, mentres que cara ao interior predominan as chairas limosas ou areento-limosas, cubertas parcialmente por pradarías mariñas e marismas. Os arredores están ocupados basicamente por áreas agrícolas e plantacións forestais de piñeiros e eucaliptos. A superficie de augas mariñas é de 343 ha.

Hábitats de interese comunitario (incluídos no anexo I da Directiva 92/43/CEE) presentes no LIC:

- Esteiros.
- Chairas lamacentas ou areentas que non están cubertas de auga cando hai marea baixa.
- Vexetación anual pioneira con *Salicornia* e outras especies de zonas lamacentas ou areentas.
- Pateiros de *Spartina* (*Spartinion maritimi*).
- Pateiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matogueiras halófilas mediterráneas e termoatlánticas (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Lagos eutróficos naturais con vexetación *Magnopotamion* ou *Hydrocharition*.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

Río Ouro LIC ES1120013

Río Ouro

LIC ES1120013

Curso medio e baixo do río Ouro, que discorre en boa parte pola val do Valadouro cunha leve pendente (0,29%) e, tras encaixarse lixeiramente cara á metade do seu percorrido polo espazo protexido, salva os últimos 20 m de desnivel ao longo de pouco máis de 5 km, cunha pendente do 0,37%. O seu leito considérase sinuoso. O réxime fluvial é do tipo pluvial oceánico, cun caudal absoluto de 3,4 m3/seg, acadando os seus niveis máximos entre decembro e marzo, cun pico en febreiro. O rango altitudinal do LIC é de 0-60 m, cunha media de 19 m.

A influencia das augas mariñas faise notar sobre 24 ha, afectando un pequeno esteiro, coñecido por ría de Fazouro, case totalmente colonizado por marismas que, ao este da súa bocana, ábrese á barra areenta da praia da Pampillosa e O Sarrido, límite externo do espazo natural.

O marco litolóxico é de carácter principalmente metamórfico, constituído por xistos e cuarcitas. Son de elevado interese a existencia de terrazas fluviais plistocenas, como as que poden encontrarse en Lagoa ou en Trasmonte (Valadouro).

Hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) presentes no LIC:

- Pateiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matogueiras halófilo mediterráneas e termoatlánticas (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

Costa da Mariña Occidental

LIC ES1120017 ZEPA ES0000372

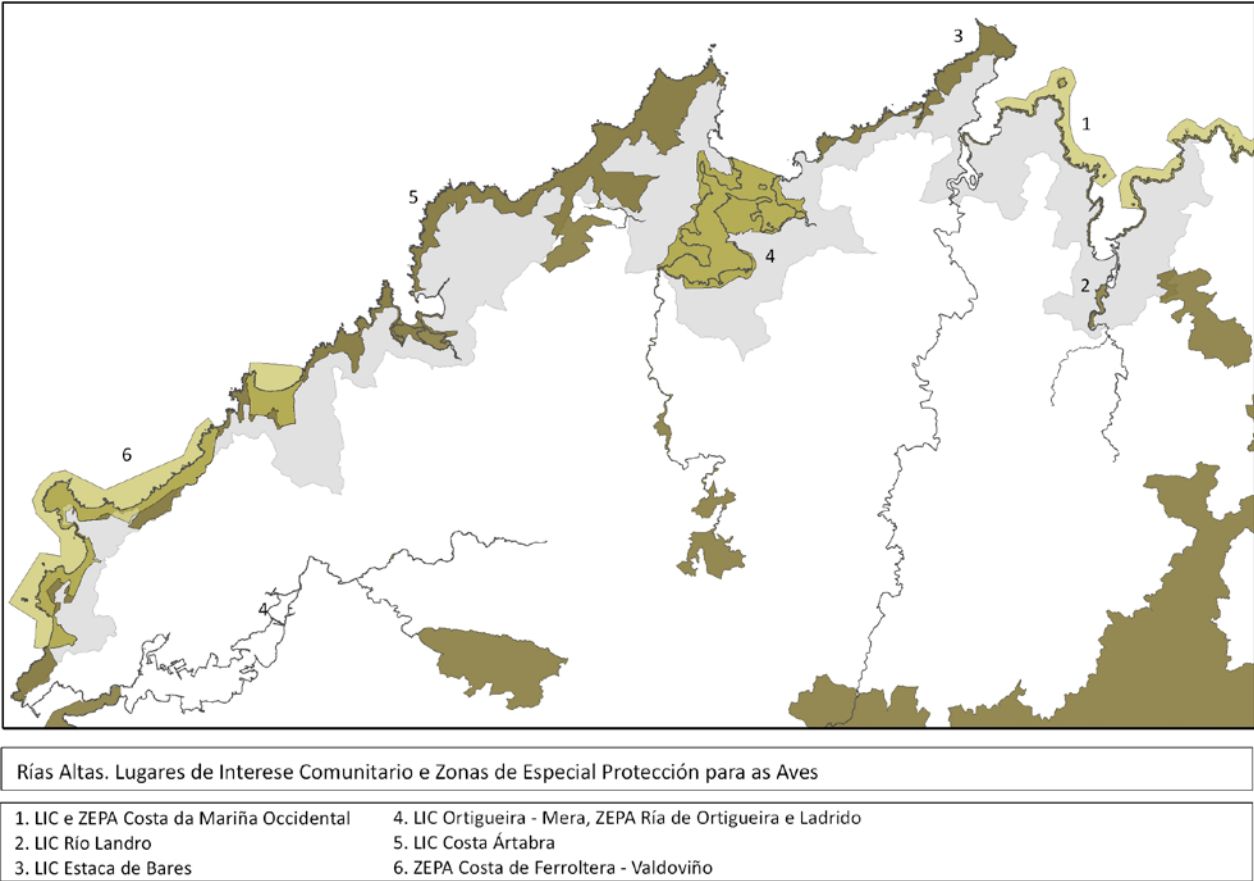
Estreita franxa de costa principalmente acantilada e exposta, incluíndo varias illas (Coelleira, Ansarón, Os Farallóns) e illotes (Gaveira, Area, Vos Netos, Ínsua da Cal). Hai algúns areais, aínda que escasos e de pequenas dimensións e destacan as praias de Areagrande (0,8 km) e Esteiro, que manteñen pequenos sistemas dunares. Matogueiras de toxal-breixal e pateiros costeiros flanquean a case totalidade da área acantilada.

Hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) presentes no LIC:

- Vexetación anual sobre refugallos mariños acumulados.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Matogueiras secas europeas.
- Matogueiras secas atlánticas costeiras de *Erica vagans*.

5.1.2. Rías Altas

No ámbito das Rías Altas inclúense os LICs de Monte Maior e Costa da Mariña Occidental (só parcialmente), Río Landro, Estaca de Bares, Ortigueira-Mera, Costa Ártabra, e os ZEPAS de Costa de Ferroltera - Valdoviño e o da Ría de Ortigueira e Ladríd.

Río Landro LIC ES1120012

Curso medio e baixo do río Landro, ao longo dos seus últimos 16 km. O seu trazado na parte alta do espazo natural, pouco máis abaixo da incorporación do río das Balsadas, é relativamente encaixado e cunha pendente moderada a suave (1,2%) ao longo duns 5 km, aínda que pronto, augas abaixo de Chaos, penetra na val do esteiro e modérase aínda máis, ata unha inclinación de só o 0,3%. En conxunto, o curso é de tipo sinuoso. Incorporáselle pola esquerda o río Bravo ou de Galdo, tamén incluído no LIC ata os inmediacións do lugar de Teixos, que mantén unha fisionomía similar á da parte alta do Landro. O réxime fluvial é do tipo pluvial oceánico, cun caudal absoluto de 7,1 m3/seg, acadando os seus niveis máximos entre decembro e febreiro, cun pico neste mesmo mes. O rango altitudinal do LIC é de 0-80 m, cunha media de 24 m.

A influencia das augas mariñas faise notar sobre 80 ha, acadando case 5 km río arriba desde a súa desembocadura, ata a altura de Landrove. A área do esteiro incluído no LIC chega río abaixo ata a ponte do ferrocarril, pouco antes de Viveiro. Entre Portochao e esta zona esténdese unha importante extensión de marismas.

Hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) presentes no LIC:

- Chairas lamacentas ou areentas que non están cubertas de auga cando hai marea baixa.
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Lagos eutróficos naturais con vexetación *Magnopotamion* ou *Hydrocharition*.
- Ríos de pisos de planicie a montano con vexetación de *Ranunculion* e de *Callitricho-Batrachion*.
- Matogueiras húmidas atlánticas de zonas mornas de *Erica ciliaris* e *Erica tetralix*.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

Estaca de Bares LIC ES1110010

Tramo costeiro exposto, situado dacabalo das rías de Ortigueira e O Barqueiro, dunha sobresaliente beleza paisaxística. Esténdese entre as praias de Bares (Mañón) e de Eirón (Espasante, Ortigueira).

O litoral é moi abrupto e acantilado, con fortes pendentes, acadándose alturas normalmente por riba dos 50 m e ata máis de 200 m. Os desprendementos rochosos e os coídos (praias de croios) baixo os cantís son tamén unha constante na zona. Tamén hai algúns illotes de reducidas dimensións aínda que moi escarpados (Os Sigüelos, Punta Herbosa, Pedra Sardiña, Pena Furada, As Tres Marias, O Carro).

Tamén hai un pequeno esteiro con vexetación de marisma tras a praia de Esteiro e pequenos sistemas dunares neste lugar e nas praias de Bares e de Mazorgán e Eirón (Espasante), que pechan o espazo natural polo sur. Unha característica singular da área é a existencia, na metade meridional da súa fronte costeira, de numerosos areais rasos, de moi difícil acceso, que se encontran encaixados entre cantís de grande altura, non presentan dunas e son cubertos regularmente polas preamares. Trátase das solitarias praias de Picón, O Castro, Fabrega, Furada e O Sarridal, entre outras de máis reducidas dimensións. En conxunto, a lonxitude de costa areenta rolda os 5,2 km, aínda que nas súas dúas terceiras partes está totalmente flanqueada por cantís de grande altura e verticalidade.

A área, que está integrada no dominio do “Ollo de Sapo”, é litoloxicamente complexa, aparecendo sucesivas bandas de granodioritas biotíticas tardías (na mesma Estaca), granitos de dúas micas (na zona de punta Mae-da), filitas (en Esteiro), xistos con vetas de espilitas (en Picón e arredores), grauvacas e cuarzodioritas porfido-graníticas (nos inmediacións de Espasante).

Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) relacionados máis abaixo, o LIC conta con formacións de vexetación helofítica (Esteiro).

- Esteiros.
- Vexetación anual sobre refugалlos mariños acumulados.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Breixeiras húmidas atlánticas de zonas mornas de *Erica ciliaris* e *Erica tetralix*.
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras secas atlánticas costeiras de *Erica vagans*.

Ría de Ortigueira e Ladrado LIC ES1110001

ZEPA ES0000086

Complexo de esteiro formado polas desembocaduras dos ríos Mera, Baleo e outros cinco cursos de auga de menor entidade. Pertence á rexión Eurosiberiana, provincia Atlántica-Europea e subprovincia Cántabra-Atlántica, adscribindose ao sector Galaico-Asturiano, cunha precipitación media anual de arredor de 1.100 mm, temperaturas medias de 13 °C e ausencia case total de xeadas. O rango altitudinal vai do cero aos 117 m s.n.m.

A área está constituída por dous sistemas: un típico de esteiro de val fluvial afundida, formado fundamentalmente pola desembocadura de río Mera (ría de Ortigueira propiamente dita), e outro de esteiro con barra sedimentaria, correspondente á enseada de Ladrado. Predominan as superficies intermareais e submareais (1.633 ha, ata a isóbata de 5 m), con predominio de limos nos tramos internos e de areas na parte exterior de ambos os dous sistemas. Boa parte das chairas intermareais e os leitos submareais están cubertos por pradarias de *Zostera*. A enseada de Mera e de Ladrado, e en menor medida outros sectores, están parcialmente ocupadas por extensas xunqueiras e pradarias de *Spartina*. Na parte exterior do espazo natural existe un areal, a praia de Morouzos (3 km), que se prolonga en forma de frecha litoral, pechando parcialmente a enseada ou ría de Ladrado. O sistema dunar asociado é relativamente extenso, aínda que está inactivado en parte por plantacións de piñeiros. Pradarias de trasduna, pequenos bosquetes pantanosos, ribeiras rochosas e cantís baixos (incluíndo a illa de San Vicente, fronte á praia de Morouzos) son outros hábitats naturais ou seminaturais destacables. Completa o conxunto unha importante extensión de prados, labradíos e plantacións forestais.

Hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) presentes no LIC

- Chairas lamacentas ou areentas que non están cubertas de auga cando hai marea baixa.
- Lagoas costeiras.
- Vexetación anual pioneira sobre refugallos mariños acumulados.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Vexetación anual pioneira con *Salicornia* e outras especies de zonas lamacentas ou areentas.
- Pateiros de *Spartina* (*Spartinion maritimi*).
- Pateiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matogueiras halófilas mediterráneas e termoatlánticas (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises).
- Dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises).
- Comunidades herbáceas anuais de duna (*Thero-Airion*).
- Breixeiras secas atlánticas costeiras de *Erica vagans* e *Ulex maritimus*.
- Prados húmidos mediterráneos de herbas altas do Molinio-Holoschoenion

Costa Ártabra

LIC ES1110002

Extenso tramo de costa do extremo setentrional da provincia da Coruña, de máis de 100 km de fronte maioritariamente aberto, que se estende entre as rías de Ares e de Ortigueira. Inclúe, así mesmo, parte da serra da Capelada e da ría de Ferrol, e unha superficie de augas mariñas de 548 ha. Ademais de posuír unha beleza paisaxística sobresaliente no seu conxunto, algúns dos seus recunchos son merecedores da máxima consideración pola súa excelencia e singularidade escénica. Por outra banda, a súa variedade litolóxica, a existencia de amplas áreas de rochas básicas e ultrabásicas e a frecuente alternancia de extensos depósitos sedimentarios e áreas acantiladas de gran desenvolvemento e forte pendente, entre outros factores, propicia a existencia dunha variedade única de hábitats no marco da costa galega.

Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE), relacionados máis embaixo, este LIC conta con importantes representacións de vexetación helofítica (carrizas e masegares, fundamentalmente) nas brañas de Doniños, San Xurxo, A Frouxeira e Pantín.

- Esteiros.
- Lagoas costeiras.
- Grandes calas e baías pouco profundas.
- Vexetación anual sobre refugallos mariños acumulados.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Vexetación anual pioneira con *Salicornia* e outras especies de zonas lamacentas ou areentas.
- Pateiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matogueiras halófilas mediterráneas e termoatlánticas (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Dunas con céspedes do *Malcolmietalia*.
- Dunas con vexetación esclerófila do *Cisto-Lavanduletalia*.
- Augas oligotróficas cun contido de minerais moi baixo das chairas areentas (*Littorelletalia uniflorae*).
- Lagos eutróficos naturais con vexetación *Magnopotamion* ou *Hydrocharition*.
- Lagos e estanques distróficos naturais.
- Estanques temporais mediterráneos.
- Breixeiras húmidas atlánticas de zonas mornas de *Erica ciliaris* e *Erica tetralix*.
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras secas atlánticas costeiras de *Erica vagans*.
- Breixeiras oromediterráneas endémicas con toxo.
- Pradarias húmidas mediterráneas de herbas altas do *Molinio-Holoschoenion*.
- *Megaforbios eutrofos higrófilos* das orlas de chaira e dos piso montano a alpino.
- Turbeiras de cobertura.
- 'Mires' de transición.
- Turbeiras baixas alcalinas.
- Pendentes rochosas calcícolas con vexetación casmofítica.
- Rochedos silíceos con vexetación pioneira do *Sedo-Scleranthion* ou do *Sedo albi-Veronicion dillenii*.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Costa de Ferroltera- Valdoviño

ZEPA ES0000258

Fronte costeira aberta ao noroeste e norte da cidade de Ferrol, no que alternan algúns pequenos cabos e baías moi expostas. Inclúese na rexión Eurosiberiana, provincia Atlántica-Europea e subprovincia Cántabra-Atlántica, adscribindose ao sector Galaico-Asturiano no seu extremo suroccidental. Dominio climático Oceánico húmido, cunha precipitación media anual de arredor de 1.376 mm, temperaturas medias de 13 °C e ausencia case total de xeadas. O rango altitudinal é de 0-239 m s.n.m.

A liña de costa alterna areas e cantís. O litoral areento abarca uns 10 km e caracterízase pola existencia de praias abertas con extensos sistemas dunares, que frecuentemente se estenden sobre zonas acantiladas próximas, como en Doniños, San Xurxo, Santa Comba, Ponzos e A Frouxeira. En xeral, a costa rochosa é moi alta, particularmente no tramo Cabo Prior-Monte da Vela. Hai, ademais, algunhas illas e illotes moi escarpados ao sur do espazo natural (Gabeiras, Herbosa, Os Cabalos). As lagoas litorais son características deste tramo costeiro e aparecen separadas do mar por praias-barreira e conectadas co mesmo mediante canos de desagadoiro máis ou menos cegados; a lagoa da Frouxeira é de augas salobres e superficiais (máximo arredor

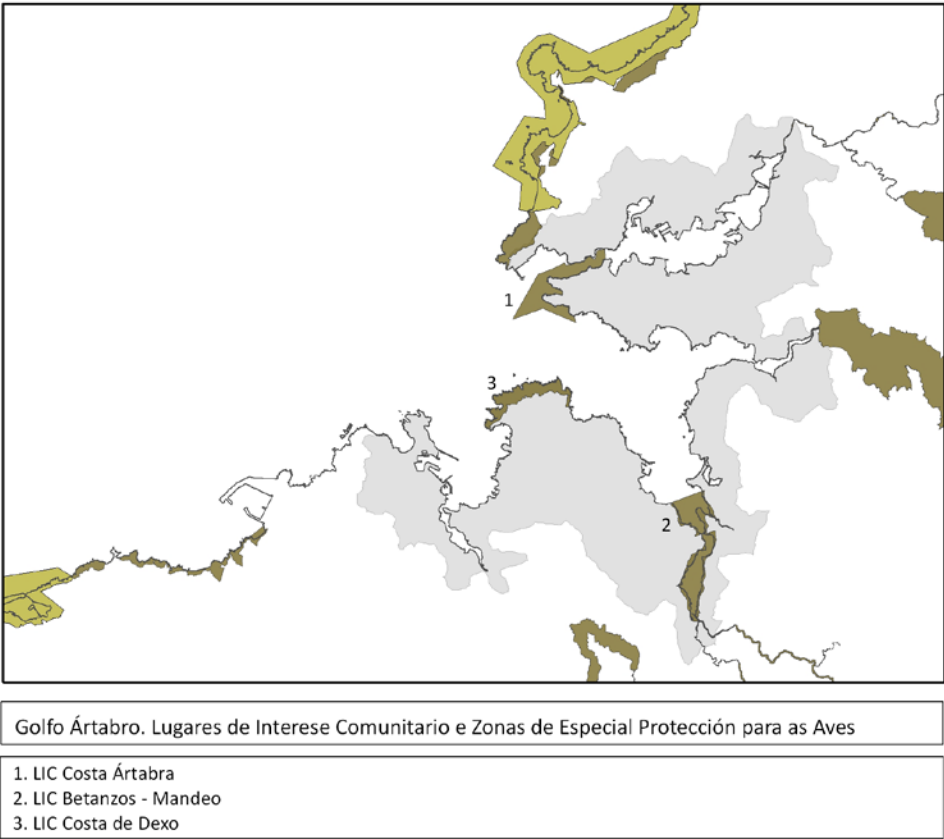
de 1,5 m), con influencia mariña regular, mentres que as de Doniños e San Xurxo son de augas doces e están illadas do mar actualmente; a primeira é moi profunda (máximo de 11 m) e a segunda está parcialmente colmada e apenas presenta augas libres. Nestas lagoas, así como noutros pequenos encharcadoiros de trasduna, aparecen importantes formacións de vexetación palustre (carrizas, xunqueiras, masegais, macrófitos mergullados) e orlas de bosque pantanoso.

Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) relacionados máis abaixo, esta ZEPA conta con boas mostras de vexetación helofítica (carrizas, masegais e espadañais) nas lagoas da Frouxeira e Doniños e as brañas de Río Magno (Valdoviño) e San Xurxo.

- Lagoas costeiras.
- Vexetación anual sobre refugallos mariños acumulados.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): Dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Dunas con céspedes do Malcolmietalia.
- Augas oligotróficas cun contido de minerais moi baixo das chairas areentas (Littorelletalia uniflorae).
- Lagos eutróficos naturais con vexetación *Magnopotamion* ou *Hydrocharition*.
- Lagos e estanques distróficos naturais.
- Estanques temporais mediterráneos.
- Breixeiras húmidas atlánticas de zonas mornas de *Erica ciliaris* e *Erica tetralix*.
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras secas atlánticas costeiras de *Erica vagans*.
- Pradarías húmidas mediterráneas de herbas altas do Molinio-Holoschoenion.
- Megaforbios eutrofos higrófilos das orlas de chaira e dos piso montano a alpino.
- Turbeiras baixas alcalinas.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

5.1.3. Golfo Ártabro

Na costa do Golfo Ártabro, ademais de incluírse parcialmente o LIC Costa Ártabra, sitúanse os LIC Betanzos-Mandeo e Costa de Dexo.

Betanzos- Mandeo LIC ES1110007

O espazo natural está integrado polo esteiro e o curso baixo e medio do río Mandeo (25 km), parte do seu afluente o río Zarzo, o tramo baixo do río Mendo (9 km) e a desembocadura do río Lambre (Ponte do Porco).

A zona de esteiro (530 ha) do sistema Mandeo-Mendo-Lambre abarca desde os inmediacións de Betanzos ata a parte máis interna da ría do mesmo nome, augas abaixo, entre a localidade de Miño e a punta de Moruxo, á beira da praia de Gandarío, ao longo de case 7 km, e constitúe unha das maiores extensións de marisma litoral de Galicia, contando cunhas 170 ha de xunqueiras e pradarías halófilas) e unha ampla extensión de augas abrigadas de fondo de ría (algo máis de 200 ha), que só parcialmente descubren coas baixamares. A influencia das mareas faise notar, no caso do Mandeo, ata uns 12 km da súa desembocadura. A parte máis baixa da cunca deste río é o dominio dos xistos de Bergondo, mentres que augas arriba, a partir do monte da Espenuca (Coirós), predominan os granitos de dúas micas, con notables afloramentos que fan que o río se encaixe considerablemente ao longo duns 8 km no tramo central do LIC, presentando unha considerable pendente (3%) entre Lagoa e Colantres, en onde discorre entre os 220 e os 20 m s.n.m. En contraste, tanto río arriba como río abaixo a pendente suavízase, sen superar o 0,6%. A máxima altitude do espazo protexido acada os 284 m s.n.m., cunha altitude media de só 34 m.

Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) relacionados máis abaixo, o LIC presenta pequenas formacións de vexetación helofítica (principalmente carrizas de *Phragmites australis* e formacións de ciperáceas) no esteiro.

- Chairas lamacentas ou arentas que non están cubertas de auga cando hai marea baixa.
- Vexetación anual pioneira con *Salicornia* e outras especies de zonas lamacentas ou arentas.
- Pasteiros de *Spartina* (*Spartinion maritimi*).
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matos halófilo mediterráneos e termoatlánticos (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).
- Carballeiras galaicas-portuguesas con *Quercus robur* e *Quercus pyrenaica*.

Costa De Dexo LIC ES1110009

Fronte costeira aberta entre as rías da Coruña e de Ares e Betanzos, cunha importante extensión de cantís mariños, illotes e vexetación de herbazais e matos costeiros en bo estado de conservación, de grande interese pola súa xeomorfoloxía e alto valor paisaxístico. A relevancia e singularidade deste espazo natural vese potenciada por acharse situado nunha das zonas máis densamente poboadas e transformadas de Galicia (área metropolitana da cidade da Coruña).

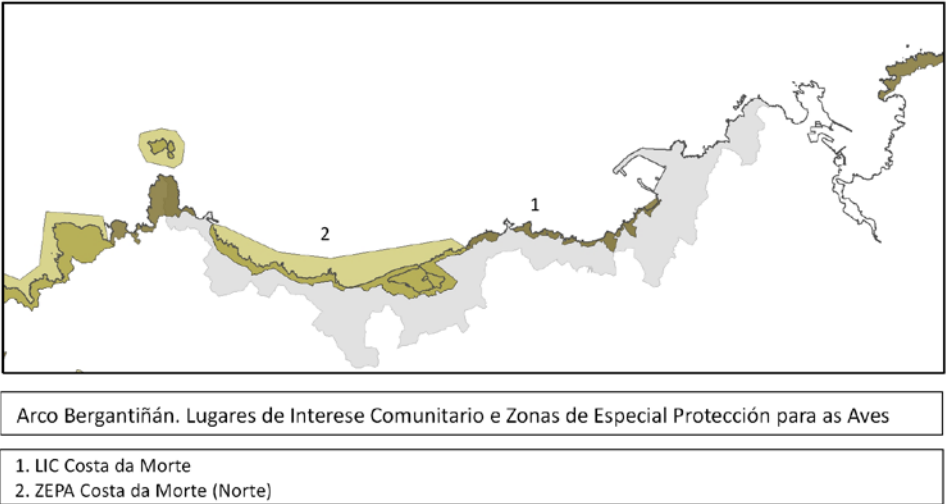
Esténdese pola franxa litoral entre o Cabo de Meira e o porto de Lorbé (aproximadamente 11 km de costa), cun rango altitudinal vai do cero aos 38 m s.n.m. Desde o punto de vista xeolóxico, a zona encádrase totalmente na unidade de xistos cristalinos de Bergondo, rochas metamórficas moi sensibles á meteorización física, o que se reflicte na paisaxe de cantís fortemente erosionados e con perfil costeiro , con numerosas calas e enseadas, algunhas terminadas en pequenas praias encaixadas (Fontenla, Canabal, Porto de Dexo, A Garroteira, entre as maiores), furnas (covas mariñas) e algúns illotes (Ínsua do Seixo, O Marolete, A Marola, Serrón da Torrella), de altura en xeral media ou baixa e sen apenas afloramentos rochosos por riba dos cantís. Como excepción, na punta do Seixo Branco pódese observar unha rechamante veta de pórfido granítico, que dá nome a este lugar.

Hábitats de interese comunitario (incluídos no anexo I da Directiva 92/43/CEE:

- Esteiros.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Breixeiras secas atlánticas costeiras de *Erica vagans*.

5.1.4. Arco Bergantiñán

No Arco Bergantiñán inclúese parte do LIC Costa da Morte e da ZEPA Costa da Morte (norte).

Costa da Morte LIC ES1110005 ZEPA ES0000176

Extenso tramo de costa entre o Cabo Fisterra e a praia de Alba (Arteixo), que, con excepción dunha gran parte da ría de Camariñas e dos núcleos habitados máis importantes, abarca a totalidade do litoral noroccidental de Galicia e algúns dos treitos máis apartados e mellores conservados da costa galega.

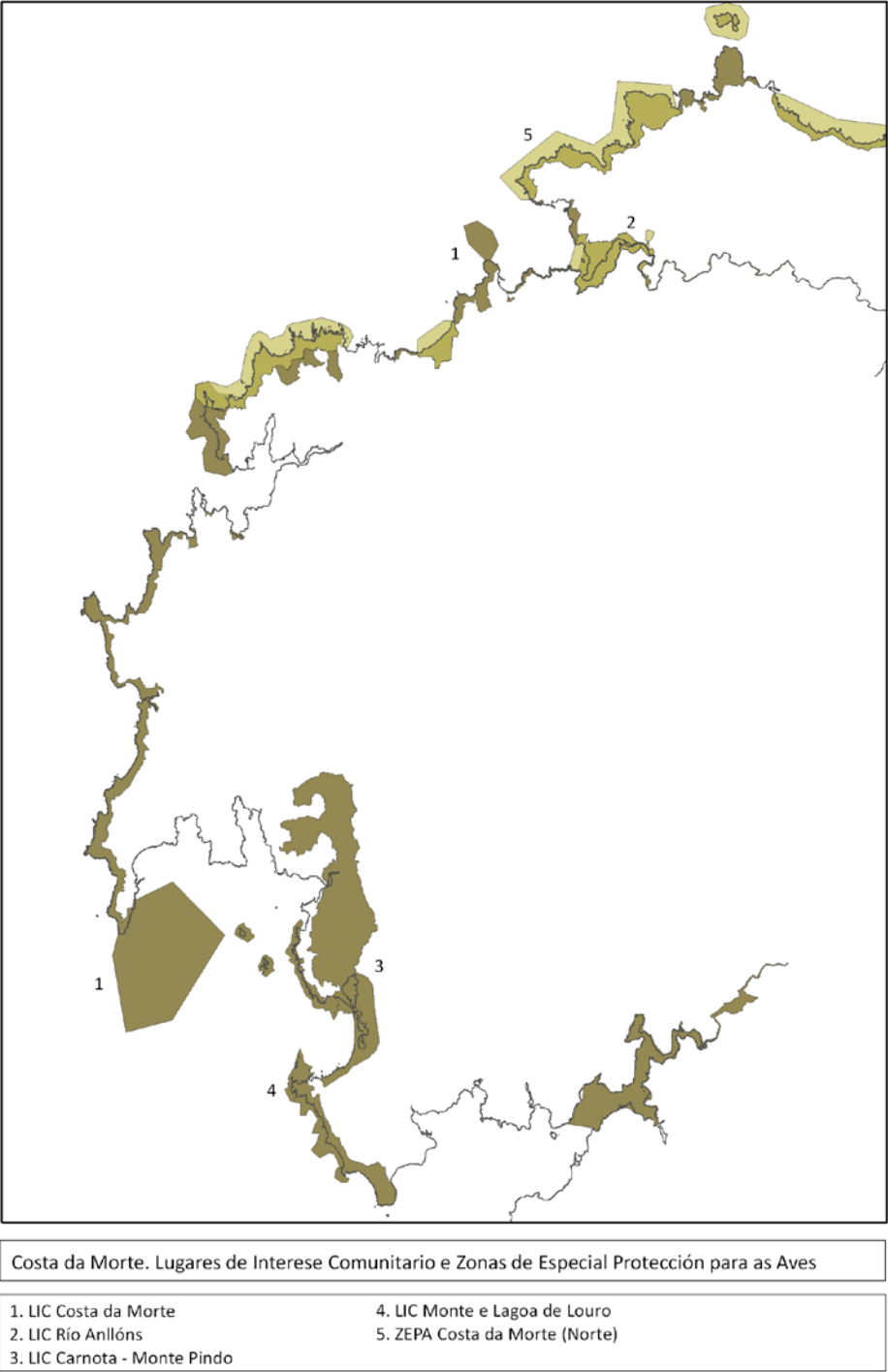
Este LIC abarca arredor de 152 km de litoral, dos que sobre un 17% (26 km) correspóndese con depósitos arentos de praia-duna. Ademais, un 38% da área protexida (4.539 ha) ocupa augas mariñas, principalmente ao sur e sueste de cabo Fisterra, no tramo Camariñas-Arou e na parte externa da ría de Corme e Laxe. Pese á existencia no pasado de múltiples factores degradadores, as diferentes brañas, como Traba e Baldaio, aínda conservan un gran valor, atesourando importantes e moi variadas mostras de vexetación de esteiro e palustre. Pola súa banda, os sistemas dunares están moi ben representados e inclúen múltiples macroformas sedimentarias e erosivas, algunhas poucos comúns ou case únicas no ámbito cántabro-atlántico ou español, como as dunas parabólicas, as dunas remontantes ou placas eólicas (con mostras excelentes nos montes “brancos” das praias da Barra do Medio, en Ponteceso, e Trece-Santa Mariña, en Camariñas, que se elevan por riba dos 100 m de altura, así como en Lourido, Nemiña e Rostro, entre outras), as dunas colgadas (Razo, Santa Mariña) ou os barxáns (Trece). As praias e turbeiras fósiles (como as de Razo e Baldaio), as grandes extensións de coídos ou praias de croios (con exemplos singulares como o de Cuño, en Muxía), os numerosos complexos de covas mariñas ou furnas (como as de Muxía-Nemiña, Roncudo ou Sisargas), as rasas cuaternarias (cabo Santo Adrián, por exemplo) e a abundancia de megaformas e microformas graníticas (como en cabo Vilán e cabo Veo ou en punta Nariga) son elementos xeomorfolóxicos dun grande interese. Non en van este LIC engloba ata cinco Puntos de Interese Xeolóxico (recoñecidos polo IGME) de importancia estatal ou autonómica: Lagoa de Baldaio (C-110), Rasas Cuaternarias de Cabo Santo Adrián (C-111), Praia do Trece (placas eólicas) (C-112), Penas Abaladoiras de Muxía (C-113)-que abarca as praias de croios, raso litoral e depósitos de praias e placas eólicas de Lourido - e Coído de Cuño (C-114).

Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE), relacionados máis abaixo, este LIC conta con importantes representacións de vexetación helofítica (carrizas, masegais, espadañeiros e formacións de ciperáceas) no esteiro do Anllóns, as lagoas de Traba e Campo do Lago-Brañas Mouras e as marismas de Baldaio.

- Esteiros.
- Chairas lamacentas ou areentas que non están cubertas de auga cando hai marea baixa.
- Lagoas costeiras.
- Vexetación anual sobre refugallos mariños acumulados.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Vexetación anual pioneira con Salicornia e outras especies de zonas lamacentas ou areentas.
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matos halófilos mediterráneos e termoatlánticos (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): Dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Dunas con céspedes do *Malcolmietalia*.
- Dunas con vexetación esclerófila do *Cisto-Lavanduletalia*.
- Breixeiras húmidas atlánticas de zonas mornas de *Erica ciliaris* e *Erica tetralix*.
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras secas atlánticas costeiras de *Erica vagans*.
- Breixeiras oromediterráneas endémicas con toxo.
- Pradarías húmidas mediterráneas de herbas altas do *Molinio-Holoschoenion*.
- Turbeiras altas activas.
- “Mires” de transición.
- Turbeiras baixas alcalinas.
- Rochedos silíceos con vexetación pioneira do Sedo-Scleranthion ou do *Sedo albi-Veronicion dillenii*.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

5.1.5. Costa da Morte

A Costa da Morte contén a maior parte do LIC Costa da Morte e da ZEPA Costa da Morte (norte), xa descritas no epígrafe anterior, ademais do último tramo do LIC Río Anllóns e os de Carnota - Monte Pindo e o de Monte e Lagoa de Louro.

Río Anllóns

LIC ES1110015

Curso medio e baixo do río Anllóns, excluído o esteiro propiamente dito (que se integra no veciño LIC Costa da Morte), estendéndose entre Carballo e o lugar de Anllóns, nas proximidades de Ponteceso. Así mesmo, compren- de no seu tramo máis alto á parte inferior do curso do Rego da Balsa e do seu maior tributario pola beira esquerda, o río Rosende, co seu afluente o río Grande. En conxunto, o espazo natural abarca uns 45 km de vías fluviais.

O curso do Anllóns é sinuoso, aínda que discorre sobre unha ampla superficie aplanada, de maneira que o seu perfil lonxitudinal presenta, ao longo da área protexida, unha escasa pendente global, da orde dun 0,4%, descen- dendo desde uns 100 m s.n.m. ata o nivel do mar. Unicamente no tramo de Verdes (Coristanco) acusa un certo encaixamento, pasando de 80 a 40 m de altitude ao longo de 7,5 km e incrementando levemente a pendente (0,53%). Augas abaixo, nos últimos 13 km, o río recupera e intensifica a súa planitude, manténdose por debaixo do 0,3%. O seu caudal medio é de 9,93 m3, cun módulo específico de 22,98 l/seg/km2, o que permite cualificalo de forte. Ao longo dos seus cursos, estes ríos atravesan unha área litoloxicamente complexa, en que se suceden xistos, anfíbolitas, rochas ultrabásicas serpentinizadas, gneises, migmatitas granitoides e granitos de dúas micas.

Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) relacionados máis abaixo, o LIC presenta importantes formacións de vexetación helofítica (principalmente carrizas de *Phragmites australis*) no seu extremo máis baixo.

- *Ríos de pisos de planicie a montano con vexetación de Ranunculion e de Callitricho-Batrachion.*
- *Breixeiros húmidas atlánticas de zonas mornas de Erica ciliaris e Erica tetralix.*
- *Breixeiros secas europeas.*
- *Bosques aluviais de Alnus glutinosa e Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae).*

Carnota- Monte Pindo

LIC ES1110008

O LIC, complexo desde o punto xeográfico e ecolóxico, comprende dúas grandes áreas ben diferenciadas. En primeiro lugar encontrámonos cunha fronte costeira duns 14 km de lonxitude, que abarca desde a praia de Xaxebe, nas proximidades de Portocubelo, no seu extremo meridional, incluso a punta de Porto de Quilmas, no seu extremo setentrional, ambas as dúas no concello de Carnota, e que engloba o complexo litoral de Carnota e Caldebarcos. Neste tramo están tamén comprendidas as illas Lobeiras, así como multitude de baixos rocho- sos, e unha extensión de 438 ten que augas mariñas que cobren principalmente fondos por encima dos 10 m de profundidade. En segundo lugar temos o macizo dos montes do Pindo, a desembocadura do Xallas na ría de Ézaro e unha parte dos montes de Buxantes, a máis próxima á costa, que se estenden polo extremo norte do espazo natural, nos concellos de Dumbría e Cee. A área posúe unha excepcional beleza paisaxística, chea de elementos xeomorfolóxicos singulares, aínda que desafortunadamente se ve fortemente afectada polos incendios forestais e os aproveitamentos hidroeléctricos.

Hábitats de interese comunitario (incluídos no anexo I da Directiva 92/43/CEE) presentes no LIC:

- Vexetación anual sobre refugallos mariños acumulados.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Vexetación anual pioneira con *Salicornia* e outras especies de zonas lamacentas ou areentas.
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matos halófilos mediterráneos e termoatlánticos (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).

- Dunas con céspedes do Malcolmietalia.
- Breixeiros húmidos atlánticos de zonas mornas de *Erica ciliaris* e *Erica tetralix*.
- Breixeiros secas europeas.
- Breixeiros secas atlánticas costeiras de *Erica vagans*.
- Breixeiros oromediterráneas endémicas con toxo.
- Pradarías húmidas mediterráneas de herbas altas de Molinio-Holoschoenion.
- Turbeiras altas activas.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae*)

Monte e Lagoa de Louro LIC ES1110012

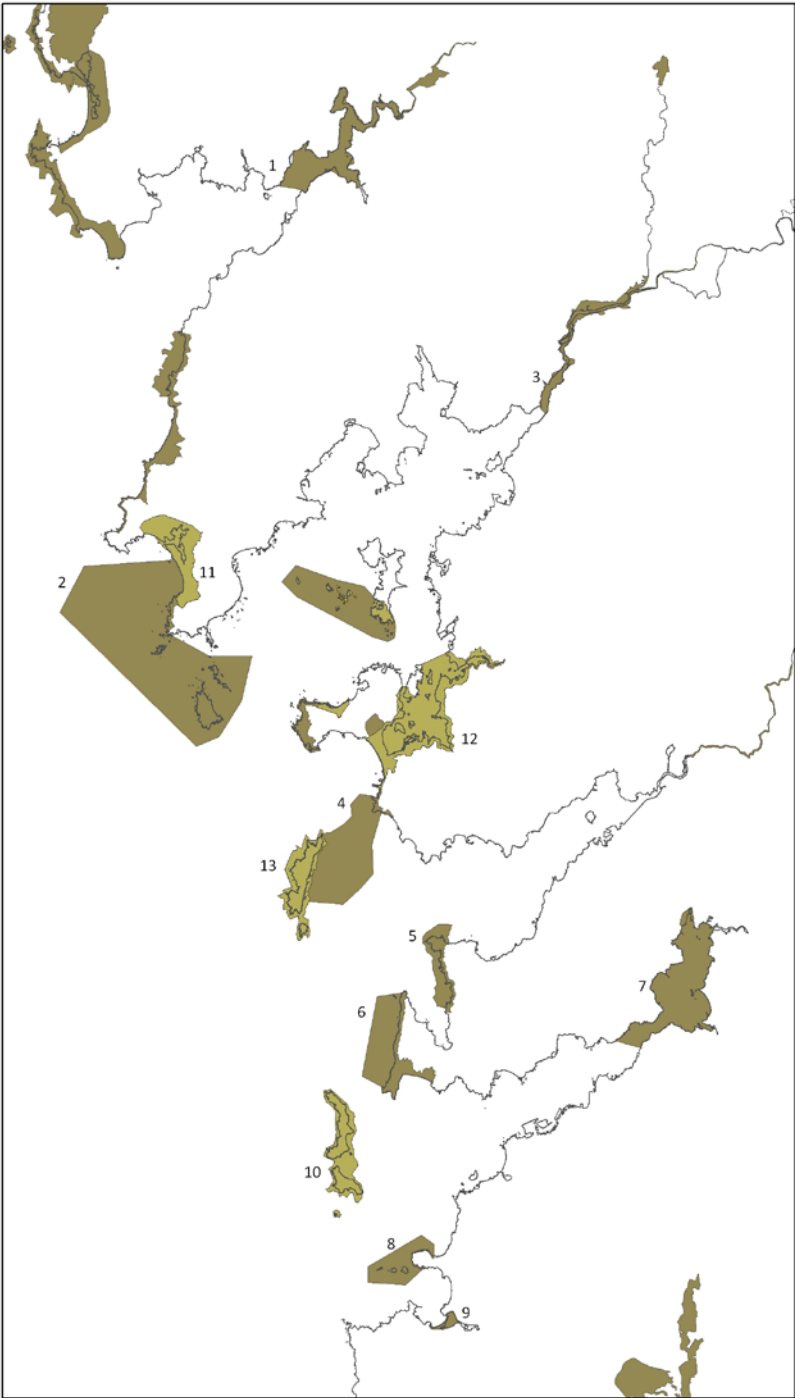
Fronte costeira de mar aberto, duns 15 km de lonxitude, limitado pola baía de Carnota e o extremo norocci- dental da ría de Noia, no que se alternan tramos de costa rochosa de baixa altura, praias de seixos e areais, incluíndo sistemas dunares ben conservados, unha lagoa litoral e unha rechamante elevación granítica (monte Louro). A extensión de augas mariñas é de 491 ha e cobre principalmente fondos por riba dos 10 m de profun- didade, sobre os que afloran algúns baixos rochosos (Os Forcados, Angueiro, A Insua), parte dos que están propostos como Reserva Mariña de Interese Pesqueiro (promovida pola Confraría de Lira, Carnota). Área dun- ha gran beleza escénica, en particular o complexo de barra litoral, dunas, lagoa e monte en Louro, con forte afluencia turística estival.

O monte Louro é un pequeno inselberg ou afloramento rochoso illado, situado no extremo sur do LIC, que se eleva abruptamente sobre unha plataforma de abrasión ou rasa ata unha altura de 239 m. Está constituído por granitos de dúas micas, de gran fino, e granitos con megacristais de gran medio, podéndose observar nel frecuentes exemplos de micromodelado (“pías” e “cacholas”). Estes fenómenos, así como a presenza da rasa costeira e o complexo de barra dunar e lagoa litoral outorgan un alto valor xeomorfolóxico á área, que foi cua- lificado Punto de Interese Xeolóxico (PIG C-116) de importancia nacional.

Os depósitos areentos de praia e duna teñen un gran protagonismo no espazo natural e abarcan 4,6 km de fronte litoral, no que aparecen desde praias de peto, como as de Simprón ou Ancoradoiro, ata areais de gran desenvolvemento, como os de Lariño (1,9 km) ou Area Grande (1,5 km), onde poden observarse numerosas macroformas erosivas e sedimentarias, como o sistema de depresións de deflación ou as dunas remontantes. Tras esta última praia encóntrase a lagoa de Louro ou lagoa das Xarfas, típico exemplo de lagoa litoral pe- chada, rodeada dun cinto de vexetación palustre, comunicada irregularmente co mar mediante unha pequena canle de desaugadoiro e alimentada polo arroio Longarelo na súa parte interna. A extensión máxima da braña é dunhas 27 ha, as súas augas son máis ou menos salobres e a profundidade moi variable en función das pre- cipitacións, o grao de evaporación e a entrada de augas mariñas, situándose normalmente arredor de 1-2 m.

Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) relacionados máis abaixo, o LIC conta cunha interesante mostra de vexetación helofítica na lagoa de Louro.

- Lagoas costeiras.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Dunas con céspedes do Malcolmietalia.
- Breixeiros oromediterráneos endémicos con toxo.
- Pradarías húmidas mediterráneas de herbas altas do Molinio-Holoschoenion.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae*).

Rías Baixas. Lugares de Interese Comunitario e Zonas de Especial Protección para as Aves

1. LIC Esteiro do Tambre	8. LIC Illas Estelas
2. LIC Complexo Húmido de Corrubedo	9. LIC A Ramallosa
3. LIC Sistema Fluvial Ulla-Deza	10. LIC y ZEPA Illas Cies
4. LIC Complexo Ons-O Grove	11. ZEPA Complexo Litoral de Corrubedo
5. LIC Cabo Udra	12. ZEPA Complexo Intermareal Umia - O Grove - A Lanzada - Punta Carreirón y Laguna Bodeiro
6. LIC Costa da Vela	13. ZEPA Illa de Ons
7. LIC Enseada de San Simón	

5.1.6. Rías Baixas

Na costa das Rías Baixas localízanse os LICs Esteiro do Tambre, Complexo Húmido de Corrubedo, Sistema Fluvial Ulla - Deza, Complexo Ons - O Grove, Cabo Udra, Costa da Vela, Enseada de San Simón, Illas Ronseis, A Ramallosa, Illas Cies (que tamén é ZEPA) e as ZEPAs Complexo Litoral de Corrubedo, Complexo Intermareal Umia-O Grove - A Lanzada - punta Carreirón e lagoa Bodeira e o de Illa de Ons.

Esteiro do Tambre LIC ES1110011

Esteiro e curso baixo do río Tambre, augas abaixo da presa do encoiro de Barrié de la Maza, incluíndo a parte máis interna da ría de Muros e Noia ata punta Cambrona, nas inmediacións do porto do Freixo, Outes (beira dereita da ría), e punta Cabalo Baixo, xunto á praia de Boa Grande, Porto do Son (beira esquerda). Tamén abarca os esteiros dos ríos Traba e San Francisco, augas abaixo da ponte de Noia, e do Tines, que desemboca nas proximidades de Serra de Outes.

O 73% da área do LIC está ocupada por hábitats mariños e marítimos-terrestres, cunha superficie de augas mariñas de 1.062 ha, na súa maior parte sobre fondos de menos de 10 m de profundidade, mentres que arredor dunha quinta parte abarca o curso baixo do Tambre, augas arriba da influencia das mareas, ao longo duns 6 km. Esta parte é a máis abrupta da súa cunca, en que o Tambre se encaixa fortemente entre dous grandes bloques fracturados, que dan paso, nas zonas altas, a terreos amesetados cara aos 300 m de altitude. De feito, este curso baixo “cólcase” ao longo duns 3 km, onde forma unha gorxa de forte pendente lonxitudinal (1,7%), trazada sobre paredóns de migmatitas granitoides, entre os montes de Lueiro e Cornanda. Dous pequenos afluentes, os ríos Xallas e Corzán, únense ao Tambre neste treito ao longo de valgas de pendente moi pronunciada, que pode acadar máis dun 25%. A máxima altitude do LIC acádase neste sector, con 233 m s.n.m.

Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) relacionados máis abaixo, o LIC presenta destacadas formacións de vexetación helofítica (principalmente carrizas de *Phragmites australis*) no esteiro.

- Chairas lamacentas ou arentas que non están cubertas cando hai marea baixa.
- Vexetación anual pioneira con *Salicornia* e outras especies de zonas lamacentas ou arentas.
- Pasteiros de *Spartina* (*Spartinion maritimi*).
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matos halófilos mediterráneos e termoatlánticos (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Breixeiras húmidas atlánticas de zonas mornas de *Erica ciliaris* e *Erica tetralix*.
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras oromediterráneas endémicas con toxo.
- Megaforbios eutrofos higrófilos das orlas de chaira e dous piso montano e alpino.
- Pendentes rochosas silíceas con vexetación casmofítica.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).
- Carballeiras galaicas-portuguesas con *Quercus robur* e *Quercus pyrenaica*.

Complexo Húmido de Corrubedo LIC ES1110006

A área do LIC que corresponde á terra firme está conformada por unha sucesión de pequenos tramos de costa rochosa e de extensos areais e sistemas dunares, que en Basoñas e en Corrubedo forman parte de diferentes complexos de barra-lagoa litoral. Constitúe a máis extensa representación deste tipo de ambientes no noroeste de España, albergando unha gran variedade tipos de hábitat en bo estado de conservación. O arquipélago de Sálvora, localizado na bocana das ría de Arousa, está sometido a unha forte influencia oceánica e sitúase a uns 4 km da costa; consta da illa de Sálvora (altura máxima 73 m) e as máis pequenas de Sagres, Vionta, Ervosa e Noro (248 ten terrestres en conxunto). En conxunto, a superficie de augas mariñas do espazo natural é de 7.424 hai.

Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) relacionados máis abaixo, o LIC conta con boas mostras de vexetación helofítica principalmente nas lagoas de Vixán, Xuño e San Pedro de Muro.

- Lagoas costeiras.
- Vexetación anual sobre refugallos mariños acumulados.
- Acantilados con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Vexetación anual pioneira con Salicornia e outras especies de zonas lamacentas ou areentas.
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matogueiras halófilas mediterráneas e termoatlánticas (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Dunas con céspedes do *Malcolmietalia*.
- Augas oligotróficas cun contido de minerais moi baixo das chairas areentas (*Littorelletalia uniflorae*).
- Lagos eutróficos naturais con vexetación *Magnopotamion* ou *Hydrocharition*.
- Estanques temporais mediterráneos.
- Breixeiras húmidas atlánticas de zonas mornas de *Erica ciliaris* e *Erica tetralix*.
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras secas atlánticas costeiras de *Erica vagans*.
- Pradarías húmidas mediterráneas de herbas altas do *Molinio-Holoschoenion*.

Sistema Fluvial Ulla- Deza LIC ES1140001

Cursos fluviais con importantes poboacións piscícolas, entre as que destacan salmón atlántico e lamprea.

Hábitats de interese comunitario (incluídos no anexo I da Directiva 92/43/CEE) presentes no LIC:

- Pradarías de Spartina (*Spartinion maritimi*).
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras oromediterráneas endémicas con toxo.
- Rochas silíceas con vexetación pioneira do *Sedo-Scleranthion* ou do *Sedo albi-Veronicion dillenii*.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- Carballeiras galaico-portuguesas con *Quercus robur* e *Quercus pyrenaica*.

Complexo Ons- O Grove LIC ES1140004

O espazo natural, situado a cabalo das rías de Arousa e de Pontevedra, está constituído por catro sectores diferenciados. Ao norte, e no interior da ría de Arousa, encóntrase a punta do Carreirón, no extremo sur da Illa de Arousa, e varios illotes próximos de natureza rochosa e areenta (Rúa, Guidoiro Areento, Guidoiro Pedregoso), así como unha ampla superficie de augas mariñas e baixíos. Un pouco máis ao sur, a enseada do Grove e o esteiro do río Umia conforman unha baía moi protexida, pouco profunda e con extensas superficies intermareais, que se acha separada de mar aberto por un tómbolo formado por areais e dunas, o istmo da Lanzada. Moi próximo a este sector, pero na costa aberta da península do Grove, entre os lugares de Reboredo e San Vicente do Mar, sitúase un tramo no que alternan pequenos areais e costa rochosa de media e baixa altura, no que destaca o sistema dunar da praia de Mexilloeira e unha pequena lagoa litoral, A Bodeira, única na provincia de Pontevedra. O arquipélago de Ons ocupa o sur do espazo natural, xa na ría de Pontevedra, e tamén engloba unha ampla superficie de augas mariñas que se estende dende o ámbito de punta Faxilda, en terra firme, ata as

illas. A superficie de augas mariñas alcanza as 5.517 ha no conxunto do LIC. A altura media do espazo natural é de 8 m, abrangendo dende os cero ata os 128 m.

Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) relacionados máis abaixo, este LIC presenta notables formacións de vexetación helofítica (fundamentalmente espadañas (*Typha spp.*) e en menor cantidade carrizos (*Phragmites australis*) e xuncos de lagoa (*Scirpus spp.*)) na Lanzada, Noalla, A Bodeira e O Carreirón.

- Bancos de area cubertos permanentemente por auga mariña, pouco profunda.
- Esteiros.
- Chairas lamacentas ou areentas que non están cubertas de auga cando hai marea baixa.
- Lagoas costeiras.
- Grandes calas e baías pouco profundas.
- Vexetación anual sobre refugallos mariños acumulados.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Vexetación anual pioneira con Salicornia e outras especies de zonas lamacentas ou areentas.
- Pasteiros de Spartina (*Spartinion*).
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matogueiras halófilas mediterráneas e termoatlánticas (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Dunas de *Malcolmietalia*.
- Lagos eutróficos naturais con vexetación *Magnopotamion* ou *Hydrocharition*.
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras secas costeiras de *Erica vagans*.
- Pradarías húmidas mediterráneas de herbas altas (*Molinio-Holoschoenion*).
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Cabo Udra LIC ES1140009

Tramo costeiro situado na parte externa da pequena ría de Aldán, no que se alternan pequenas áreas acantiladas e rochedos graníticos de baixa altura con pequenas calas e praias areentas encaixadas, e que inclúe importantes matogueiras costeiras. Área dun gran valor paisaxístico, localizada nun ámbito densamente poboado.

O espazo natural esténdese ao longo dunha fronte costeira duns 8 km de lonxitude, situándose entre as praias Mourisca (Bueu) e de Menduiña (Cangas). O Pedrón, Ancoradoiro, Lagos, Bon e Laguelas son outros pequenos areais que, en conxunto, cobren uns 800 m de costa. A máxima altura é de 191 m s.n.m., aínda que a altura media se sitúa nos 48 m. Inclúe unha extensión de 443 ha de augas mariñas, o que representa un 71% da superficie total do LIC, na súa maior parte por enriba da isóbata dos 15 m.

Hábitats de interese comunitario (incluídos non anexo I da Directiva 92/43/CEE):

- Esteiros.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras secas atlánticas costeiras de *Erica vagans*.
- Breixeiras oromediterráneas endémicas con toxo.

Costa da Vela

LIC ES1140010

Tramo costeiro onde converxe o litoral aberto, constituído principalmente por unha fronte case lineal de abruptos cantís graníticos e esquistosos, e o litoral da ría de Vigo, principalmente areento e amparado pola pantalla protectora das próximas illas Cíes. Estes nítidos contrastes, que teñen lugar dentro dunha área reducida, así como a extraordinaria beleza escénica na que se enmarcan, confiren ao espazo natural un excepcional valor paisaxístico.

O litoral rochoso esténdese ao longo de case 10 km, cun tramo acantilado especialmente alto e abrupto entre punta Couso e monte Facho, máxima altura inmediata ao espazo natural, con 184 m s.n.m. Os cantís mariños alcanzan aquí a cota máis alta, cun máximo de 159 m. Nas inmediacións de punta Couso existe unha serie de pequenos illotes e baixíos rochosos (As Osas, Cabalo de Aldán, A Chousa). Tras alcanzar a punta da Soavela, unha vez superado a vila de Donón, o relevo costeiro vólvese máis suave cara a cabo Home e punta Robaleira, reflexo da natureza esquistosa do substrato, aínda que mantendo alturas considerables, oscilantes entre os 100 e os 140 m. Entre esta punta e a praia de Barra, pasando por punta Subrido, predominan os cantís de baixa altura, formándose na súa metade a resgardada enseada e areal de Melide, duns 250 m de lonxitude. As praias de Barra e Nerga ocupan o sector suroriental, estendéndose ao longo duns 2 km xa dentro da ría de Vigo e conformando, xuntamente coa de Melide, un sistema dunar de grande importancia por incorporar macroformas dunares pouco comúns (dunas parabólicas, dunas barxánicas) e unha extensa área de dunas remontantes, que supera os 50 m sobre o mar nas proximidades de Donón. Por outra parte, o LIC inclúe unha extensa superficie de augas mariñas (1.003 ha) que, estendéndose entre punta Cousa e cabo Home, abranguen na súa maior parte fondos por enriba dos 30 m de profundidade.

Hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE):

- Vexetación anual sobre refugallos mariños acumulados.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises).
- Dunas con céspedes de *Malcolmietalia* .
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras secas costeiras de *Erica vagans*.
- Pradarías húmidas mediterráneas de herbas altas (Molinio-Holoschoenion).
- Rochedos silíceos con vexetación pioneira do Sedo-Scleranthion ou do Sedo albi-Veronicion dillenii.

Enseada de San Simón

LIC ES1140016

Cubeta de orixe tectónica, que dá lugar a unha ampla enseada, duns 8 km de lonxitude e 3,6 km de anchura máxima, no fondo da ría de Vigo. A enseada está comunicada co tramo medio da ría polo estreito de Rande, duns 700 m de anchura, dándolle á enseada, que por outra parte está ben resgardada por unha serie de elevacións de entre 100 e 600 m de altura, o aspecto dun lago. A altura máxima do LIC é de 53 m, aínda que a media non supera 1 m.

Varios cursos de auga, en xeral de escasa entidade, desaugan na zona, os máis importantes dos cales son o río Verdugo, que desemboca ao nordés, entre Arcade e Ponte Sampaio, e o río Maceira, que forma un pequeno esteiro entre Redondela e Cesantes, ao sueste da enseada. No extremo noroccidental encóntranse os restos

dunhas antigas explotacións salinas (salinas de Casó), na actualidade case totalmente colmatadas e colonizadas por vexetación halófila, que atravesa o regato de Tuimil ou Ullo. O terzo norte da cubeta, augas dentro da punta do Cabalo, constitúe a enseada de Vilaboa, que descobre na súa maior parte durante as baixamares, incluíndo máis de 400 ten de chairas intermareais limosas e areento-limosas. En conxunto, os fondos son pouco profundos, non superando os 8 m de profundidade salvo no estreito de Rande e arredores. En preamar a superficie de augas rasas alcanza as 2.127 ten e cobre, polo tanto, a maior parte do espazo natural, coa excepción dalgúns retallos de marisma, pequenas masas boscosas e varios illotes rochosos (Alvedosas, San Simón, Lobeira, San Antón).

Hábitats de interese comunitario (incluídos non anexo I dá Directiva 92/43/CEE):

- Chairas lamacentas ou areentas que non están cubertas de auga cando hai marea baixa.
- Vexetación anual pioneira con *Salicornia* e outras especies de zonas enlamadas ou areentas.
- Pasteiros de *Spartina* (*Spartinion maritimi*).
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Breixeiras secas europeas.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

Illas Estelas

LIC ES1140012

Pequeno arquipélago granítico situado ao norte da enseada de Baiona, integrado por dúas illas principais de escasa altura, Ronsel de Fóra e Ronsel de Dentro, así como algúns illotes e penas que afloran durante a baixamar (Serralleiras), ademais da zona marítimo-terrestre continental veciña, de perfil totalmente acantilado, pertencente á península de Monteferro ou punta de Meda, que se estende entre as praias de Patos, ao norte, e de Portocelo, ao sur, ao longo de case 3 km. A altura máxima do espazo é de 24 m s.n.m.

O LIC inclúe unha extensión de 707 ha de augas mariñas, que na súa maior parte afectan a fondos por enriba dos 15 m de profundidade e cuxo estado de conservación é moi bo.

Hábitats de interese comunitario (incluídos no anexo I da Directiva 92/43/CEE):

- Esteiros.
- Breixeiras secas atlánticas costeiras de *Erica vagans*.

A Ramallosa

LIC ES1140003

Esteiro do río Miñor, separado da enseada de Baiona e pechado case completamente por unha estreita frecha litoral areenta. Presenta marismas halófilas ben conservadas, desenvolvidas sobre substratos limosos e limoso-areentos que descubren case completamente durante as baixamares.

Hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE):

- *Pasteiros de Spartina* (*Spartinion maritimi*).
- *Pasteiros salinos atlánticos* (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- *Matogueiras halófilas mediterráneas etermoatlánticas* (*Sarcocornetea fruticos*).

Illas Cíes LIC ES0000001 ZEPA ES0000001

Arquipélago situado a 2,7 km de terra asine no seu punto máis próximo, aliñado en dirección norte-sur na boca da ría de Vigo, cunha superficie emerxida de 455 hai. As illas de maior entidade son as de Monte Agudo (179,5 ten), do Faro (106,6 ten) e San Martiño (145,5 km). As dúas primeiras están unidas por unha barra areenta (praia de Rodas). Hai tamén algúns illotes de menos de 1 ten de superficie (Penela dous Viños, Ruzo, Garabelos e Agoeiro, este último situado no extremo sur do espazo natural, a 1,4 km ao sur da illa de San Martiño). As maiores alturas alcanzan os 197 m na illa de Monte Agudo, 179 m na do Faro e 175 m na de San Martiño. Ademais, o LIC inclúe 545 ten de augas mariñas.

As illas están constituídas por granitos de feldespato alcalino, entre os que se observan diques ácidos e enclaves de micasquistos, cuarzo-xistos e paragneises do complexo cabo de Home-A Lanzada. A súa cara oeste é moi abrupta, estando conformada por cantís mariños de grande elevación e un gran número de furnas (covas mariñas), mentres que a vertente este mostra un relevo máis suave, incluíndo varias praias. A maior parte destes areais, entre os que destacan os de Figueiras, Rodas e San Martiño, presentan formacións dunares de diversa entidade, destacando o sistema de praia-barreira de Rodas, que pecha unha pequena lagoa (Lago dous Nenos) con vexetación halófila, e as dunas de Figueiras-Muxieiro. A peculiar aliñación dos acantilados da cara occidental, que pode gardar relación co accidente responsable da aliñación costeira A Garda-cabo Silleiro, así como os depósitos areentos de duna, os chans coluvial de pequeno grosor que se apoian sobre o substrato granítico, as furnas e os magníficos exemplos de modelado granítico (taffoni ou cacholas, por exemplo), determinaron a súa inclusión no Inventario Nacional de Puntos de Interese Xeolóxico, do IGME (PIG PO-121).

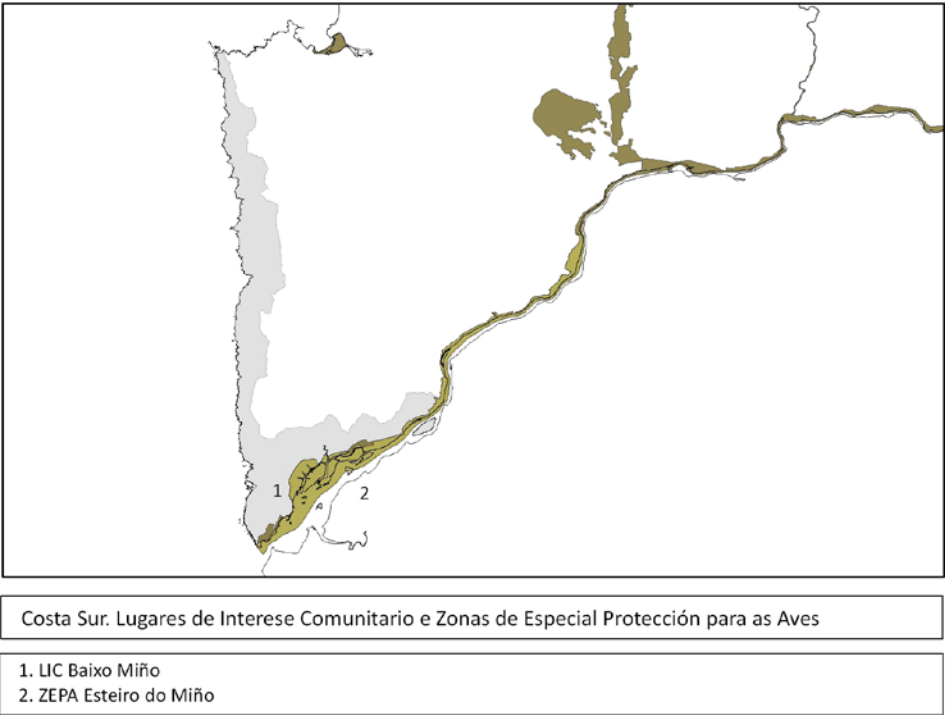
A parte alta dos cantís, e particularmente a dos máis expostos da vertente occidental, está recuberta extensivamente por herbais e matogueiras aerohalófilos, que alcanzan unha gran diversidade. As partes máis altas e resgardadas están ocupadas por toxais de *Ulex* e. *europaeus* e por plantacións forestais de piñeiros, eucaliptos e acacias, que ocupan, máis de 100 ten, pero a vexetación arbórea autóctona é escasa. Na vertente abrigada das illas de Monte Agudo e do Faro sitúanse algunhas edificacións, os peiraos e un cámping.

Hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE):

- Vexetación anual sobre refugallos mariños acumulados.
- Cantís con vexetación das costas atlánticas e bálticas.
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Matogueiras halófilas mediterráneas e termoatlánticas (*Sarcocornetea fruticosi*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Dunas con céspedes do Malcomietalia.
- Dunas con vexetación esclerófila do Cisto-Lavanduletalia.
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras secas atlánticas costeiras de *Erica vagans*.
- Rochedos silíceos con vexetación pioneira do Sedo-Scleranthion ou do Sedo albi-Veronicion dillenii

5.1.7. Costa Sur

Na Costa Sur o único espazo incluído na rede Natura 2000 é a desembocadura do río, clasificado como LIC Baixo Miño e Esteiro do Miño para a protección ZEPA.

Baixo Miño LIC ES1140007

Extenso tramo baixo do río Miño, duns 76 km de lonxitude, que discorre sen embalsar ao longo do bordo meridional das bisbarras do Baixo Miño, ou Condado e A Paradanta, entre a presa de Frieira e a súa desembocadura, nas inmediacións da Garda. Tamén inclúe parte dos cursos de tres pequenos tributarios, o rego de Ribadil e os ríos Deva e Termes, en terras de Ás Neves, Arbo e Crecente, así como, augas abaixo, as desembocaduras dos ríos Tea, Caselas, Louro, Furnia, Cereixo e Tamuxe. O seu rango altitudinal é de 0-50 m s.n.m. Trátase dun espazo transfronteirizo, compartido con Portugal, no que se desenvolven accións coordinadas polo Grupo de Traballo Galicia-Norte de Portugal.

O Miño presenta aquí un baixo índice de sinuosidade e unha pendente media moi escasa e bastante homoxénea (0,06%), superando os 400 m de anchura nalgunhas seccións a partir de Ás Neves, onde comeza a formación de depósitos fluviais. O seu máximo caudal rexístrase en febreiro e o mínimo entre xullo e setembro, cando se rexistra un considerable déficit hídrico.

Na súa parte media, o río sofre cambios xeomorfolóxicos e ecolóxicos moi importantes. Así, a influencia das mareas faise notar ao longo dos seus últimos 35-40 km de canle e as beiras pasan de mostrarse rochosas e relativamente abruptas, a presentar un predominio de materiais finos (areas e limos) xa dende as inmediacións

de Tui, o que, tendo ademais en conta o escaso rango batimétrico deste tramo estuárico, cunha máxima profundidade de 4 m baixo por debaixo do cero hidrográfico na súa desembocadura, favorece a aparición de illas chairas de orixe sedimentaria, tapizadas por xunqueiras e pradarias, denominadas morraceiras na zona (Cana, Morraceira do Grilo, As Varandas), ou ben máis ou menos cubertas de arboredo (Amores, Boega, Vacariza, Lenta), así como a formación de bancos de area e lama (ariños). A penetración de auga salgada é bastante limitada, de maneira que durante a baixamar as augas do esteiro son basicamente doce.

Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) relacionados máis abaixo, o LIC presenta notables formacións de vexetación helofítica (fundamentalmente *Phragmites australis* e *Scirpus* spp.) no esteiro

- Esteiros.
- Chairas lamacentas ou areentas que non están cubertas de auga cando hai marea baixa.
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Lagos eutróficos naturais con vexetación *Magnopotamion* ou *Hydrocharition*.
- Breixeiras secas europeas.
- Breixeiras oromediterráneas endémicas con toxo.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

Esteiro do Miño

ZEPA ES 0000375

Comprende na súa case totalidade a área baixo influencia das mareas, ao longo dos últimos 33 km da canle fluvial. De batimetría moi limitada, a máxima profundidade é duns 4 m baixo por debaixo do cero hidrográfico na desembocadura. A penetración de auga salgada é espacialmente bastante limitada, e durante a baixamar as augas do esteiro son basicamente doce.

Pertence á rexión Eurosiberiana, provincia Atlántica-Europea e subprovincia Cántabro-Atlántica, adscribíndose ao sector Galaico-Portugués. Dominio climático Océánico húmido con tendencia á aridez estival, cunha precipitación media anual de 1.315 mm, temperatura media de 14,3º C e ausencia de xeadas. O rango altitudinal é de 0-50 m s.n.m.

*A zona presenta unha extensa área de xuncal, pradarias de ciperáceas e vexetación helofítica, con predominio do carrizas de *Phragmites australis*, así como manchas de saucedá pantanosa, en Salcidos e áreas veciñas. As xunqueiras e pradarias húmidas, así como retallos de bosque ripario, caracterizan as veciñas illas da Cana, Morraceira do Grilo, Morraceira das Varandas e As Pozas. Augas abaixo da illa Boega, e ata as inmediacións da Pasaxe, hai algúns bancos areentos intermareais, máis extensos do lado portugués, e beiras lamacento-areentas, parcialmente cubertas de pradarias de *Zostera noltii* e outros tipos de vexetación halófila. Río arriba a vexetación helofítica rarifícase, pero abundan as formacións de *Ranunculus*, *Potamogeton* e outros hidrófitos en augas superficiais, con pequenas pero interesantes mostras de bosque de ribeira nalgúns tramos de beiras e illas, como A Vacariza. A presenza de dunas é marxinal e restrínxese á desembocadura (praia de Campo-sancos).*

*Ademais dos hábitats de interese comunitario (incluídos no Anexo I da Directiva 92/43/CEE) relacionados máis abaixo, a ZEPA presenta notables formacións de vexetación helofítica (fundamentalmente *Phragmites australis* e *Scirpus* spp.) no esteiro.*

- Esteiros.
- Chairas lamacentas ou areentas que non están cubertas de auga cando hai marea baixa.
- Pasteiros salinos atlánticos (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*).
- Dunas móbiles embrionarias.
- Dunas móbiles de litoral con *Ammophila arenaria* (dunas brancas).
- Dunas costeiras fixas con vexetación herbácea (dunas grises): dunas grises termoatlánticas (*Crucianellion maritimae*).
- Breixeiras secas europeas.
- Bosques aluviais de *Alnus glutinosa* e *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

Na actualidade no ámbito de xestión, non obstante, aproximadamente 131 Ha. da superficie comprendida dentro dos LIC encóntrase clasificada como chan urbano consolidado e 10,60 Ha como non consolidado. Así mesmo cóntase con 897 hai clasificadas como núcleos rurais. Este dato supón que se conta cunha situación, nalgúns casos, de preexistencia de asentamentos neles. Non obstante, é máis doado de comprender que existan 115,40 Ha aproximadamente de chans clasificados como urbanizables, é dicir, de novos desenvolvementos en espazos con este grao de vulnerabilidade.

Unha situación parecida podemos apreciar se analizamos as ZEPAs; na actualidade aproximadamente 55, 68 Ha. encóntranse clasificadas como chan urbano consolidado, 7,87 Ha como non consolidado, 203 Ha. como núcleo rural e se conta cunha previsión de 84,87 Ha. de chan urbanizable.

5.2. BRAÑAS DE IMPORTANCIA INTERNACIONAL (CONVENIO RAMSAR)

O Convenio sobre as Brañas, ou Convenio relativo ás brañas de importancia internacional especialmente como hábitat de aves acuáticas (Ramsar, 1971), é un tratado intergubernamental que proporciona o marco para a acción nacional e a cooperación internacional en favor da conservación e o uso racional das brañas e os seus recursos. Adoptouse na cidade de Ramsar (Irán) en 1971, entrou en vigor a finais de 1975 e foi ratificado por Instrumento do 18 de marzo de 1982 por España. É o único tratado ambiental mundial que trata dun ecosistema en particular. Neste Convenio, ratificado por 154 países, foron inscritas máis de 1.600 brañas que cobren unha superficie de máis de 145 millóns de hectáreas.

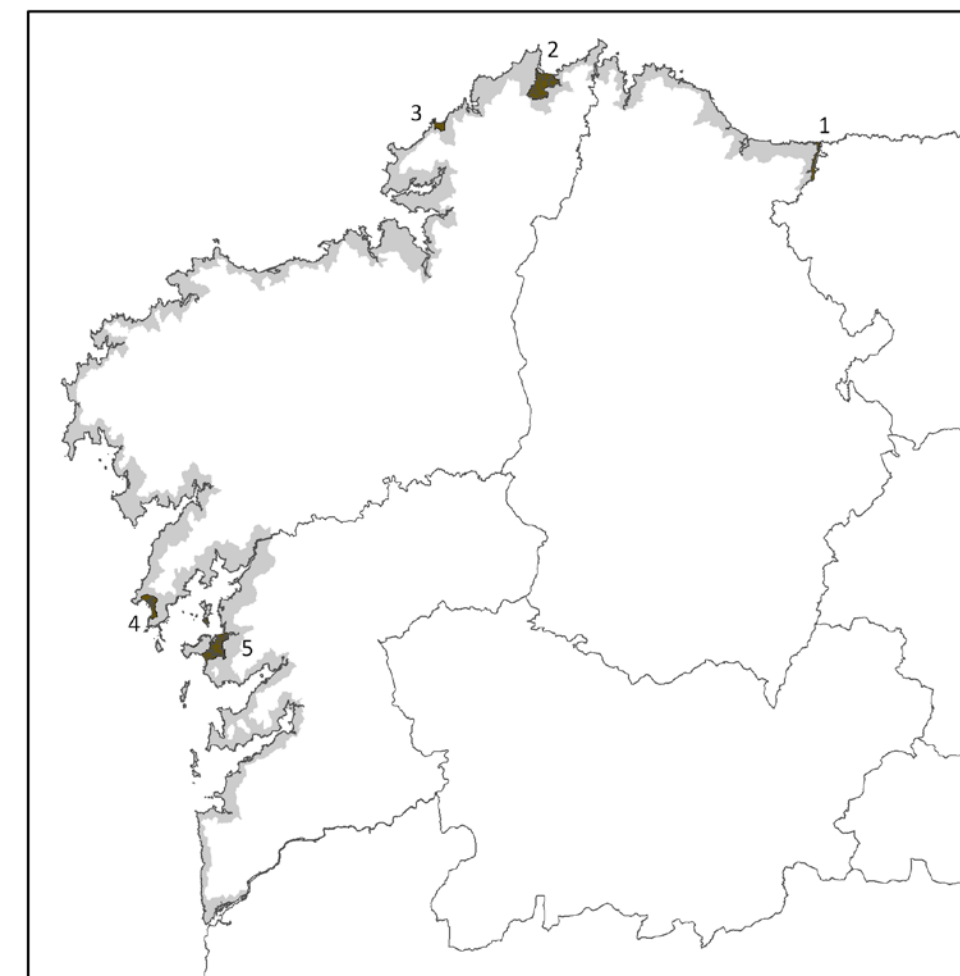
O obxectivo principal do Convenio é “a conservación e o uso racional das brañas mediante accións locais, rexionais e nacionais e grazas á cooperación internacional, como contribución ao logro dun desenvolvemento sostible en todo o mundo,”.

O Convenio define de forma ampla as brañas, que segundo o Artigo 1.1 consisten en: “as extensións de marismas, pantanos e turbeiras, ou superficies cubertas de augas, sexan estas de réxime natural ou artificial, permanentes ou temporais, estancadas ou correntes, doce, salobres ou salgadas, incluídas as extensións de auga mariña, a profundidade da cal en marea baixa non exceda de seis metros. Ademais, poderán comprender as súas zonas ribeiras ou costeiras adxacentes, así como as illas ou extensións de auga mariña dunha profundidade superior aos seis metros en marea baixa, cando se encontren dentro da braña,”.

A contribución de Galicia á lista destes ecosistemas iniciouse en 1989 coa inclusión das rías de Ortigueira e Ladrado e o Complexo das Praias, Lagoa e duna de Corrubedo, espazos aos que se sumarían en 1993 a lagoa e areal de Valdoviño, o Complexo Intermareal Umia- O Grove, A Lanzada, Punta Carreirón e Lagoa Bodeiro e, finalmente en 1994, a ría de Ribadeo

No ámbito deste Plan de Ordenación do Litoral inclúense os cinco sitios Ramsar de Galicia, actualmente en proceso de revisión da súa delimitación. Estas brañas supoñen unha superficie conxunta de 7.439 Ha, compostas por:

- Complexo Intermareal Umia- O Grove, A Lanzada, Punta Carreirón e Lagoa Bodeiro
- Rías de Ortigueira e Ladrado
- Complexo das Praias, Lagoa e duna de Corrubedo
- Lagoa e areal de Valdoviño
- Ría do Eo

Humedais de Importancia Internacional (Convenio Ramsar)

1. Ría do Eo	4. Complexo das Praias, Lagoa e Duna de Corrubedo
2. Rías de Ortigueira e Ladrado	5. Complexo intermareal Umia - O Grove, Punta Carreirón e Lagoa Bodeiro
3. Lagoa e areal de Valdoviño	

5.3. RESERVAS DE LA BIOSFERA (UNESCO)

As Reservas da Biosfera constitúen lugares excepcionais para a investigación, a observación a longo prazo, a formación, a educación e a sensibilización do público, permitindo ao mesmo tempo que as comunidades locais participen plenamente na conservación e o uso sostible dos recursos. Considérase que tamén constitúen lugares de demostración e polos de acción no marco das políticas de desenvolvemento rexional e de ordenamento do territorio. A Conferencia de Sevilla confirmou a especial importancia das reservas de biosfera instituídas no marco do Programa MaB (Man and Biosphere), sobre o Home e a Biosfera para a conservación da diversidade biolóxica, en harmonía coa salvagarda dos valores culturais aos que están vinculadas.

As reservas de Biosfera constitúen un elemento esencial do Programa MaB (Home e Biosfera) da UNESCO. Son áreas de ecosistemas terrestres, costeiros ou mariños nos que se promove a investigación, a observación a longo prazo, a educación ambiental e a sensibilización do público. Nelas, promóvese a conservación dos recursos naturais e o desenvolvemento económico e social das comunidades locais, habida conta todas as necesidades sociais, culturais, económicas dos seus poboadores, apoiadas nunha base científica.

A Rede Mundial de Reservas de Biosfera da UNESCO iniciouse en 1976 e, dende entón, non deixou de crecer. En España existen na actualidade 38 Reservas de Biosfera, das que 5 se encontran en territorio galego (un 10%): Terras do Miño; Área de Allariz; Os Ancares Lucenses e Montes de Navia, Cervantes e Becerreá; Río Eo, Oscos e Terras de Burón; e a de Xurés-Gerês, reserva transfronteiriza con Portugal. Entre todas elas suman case 600.000 Has, o cal representa un 20% do total do territorio da Comunidade Autónoma de Galicia.

Destas tan só a de Río Eo, Oscos e Terras de Burón inclúe terras comprendidas no ámbito do Plan de Ordenación do Litoral, tal e como se reflicte no seguinte mapa.

A Reserva da Biosfera río Eo, Oscos e Terras de Burón, que conta cunha superficie de algo menos de 160.000 Has, localízase no ámbito do litoral cantábrico do occidente español, no límite do Principado de Asturias e Galicia. O territorio encóntrase vertebrado en torno á conca do río Eo e á súa desembocadura, se ben cabe destacar a incorporación na Reserva dunha parte substancial das concas dos ríos Navia, Porcia e Miño, xunto con pequenas concas costeiras Cantábricas.

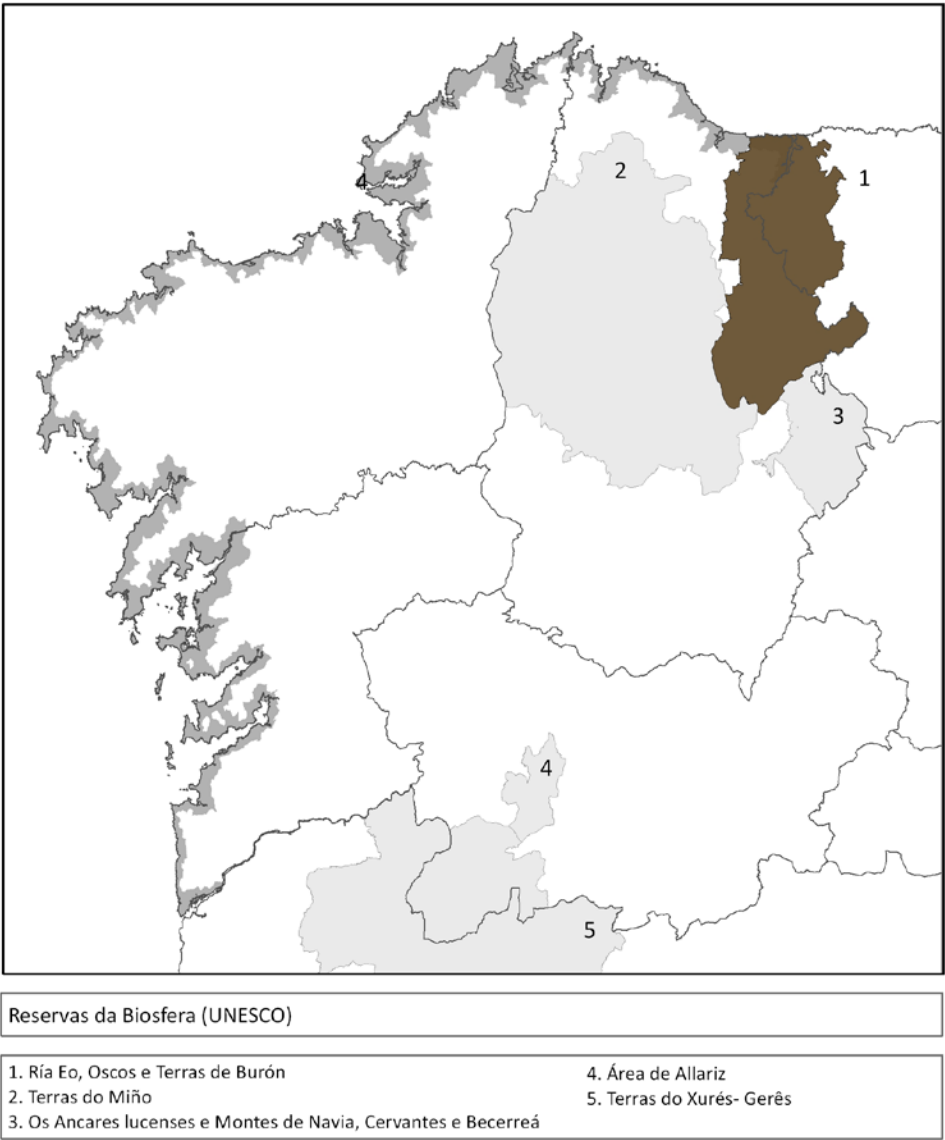
O territorio da Reserva da Biosfera río Eo, Oscos e Terras de Burón formaría parte do Reino Zooxeográfico Paleártico e do Bioma denominado Bosques mornos caducifolios, maioritario na Europa occidental e setentrional. Non obstante, a área sitúase no límite meridional da área de distribución de dito Bioma, de forma que en determinadas orientacións e substratos aparecen ecosistemas correspondentes ao Bioma denominado Bosques esclerófilos de folla perenne, maioritario na Península Ibérica e que ten na área proposta carácter de sucesorio.

Os niveis altitudinais alcanzados oscilan entre o nivel do mar e os 1.286 m do Pico Busbeirón, na Serra de Gallardo. Cabe destacar que a parte mariña integraría territorios mariños ata 20 m de profundidade. O importante contraste altitudinal implica unha elevada diferenza entre as temperaturas medias anuais que é posible constatar dentro dos territorios da Reserva, posto que van dende os 9,4º C nas zonas máis interiores, mesmo os 14,1º C das áreas costeiras. En canto á precipitación, a tendencia invértese, oscilando entre 919 mm na zona litoral, e os 1.749 mm rexistrados en montañas interiores.

O Macizo Galaico-Asturiano constitúe o límite máis occidental da Cordilleira Cantábrica, conformando unha barreira paisaxística e bioxeográfica que individualiza o litoral Cantábrico do Atlántico, delimitando á súa vez

os territorios litorais-sublitorais Cantábricos dos grandes trollos interiores de Galicia, drenadas os pos ríos do arco Atlántico. Esta ampla rexión alberga diversos tipos de unidades paisaxísticas forxadas ao longo da historia e que sustentan na actualidade un importante acervo de recursos naturais, culturais e económicos.

A área incluída dentro da Reserva da Biosfera río Eo, Oscos e Terras de Burón vertébrase a través da cunca fluvial do río Eo, abrangendo dende o seu nacemento en Fonteio (concello de Vacía, Lugo), mesmo a súa desembocadura no Mar Cantábrico. Xunto a esta área inclúense na Reserva da Biosfera territorios que aínda que pertencentes ás concas do Navia, Miño e Porcia, posúen unha grande uniformidade en relación aos compoñentes da biodiversidade e cos compoñentes de carácter cultural e patrimonial.

6. O SISTEMA DE ASENTAMENTOS

6.1. O SISTEMA TRADICIONAL DE ASENTAMENTOS

A orixinalidade do sistema de poboación que tradicionalmente caracterizou a Galicia radica na súa gran dispersión, elemento singular que diferencia a Iberia húmida da seca. Este fenómeno maniféstase nunha media dun asentamento poboacional por cada 1,5 km² de superficie, de máis de 31.000 aldeas (o 46,5% das entidades de poboación de toda España). As numerosas combinacións de tipos que estas entidades singulares orixinan están intercomunicadas por unha densa rede de estradas, camiños rurais e pistas, ramificacións das vías primarias que configuran en conxunto a morfoloxía territorial característica.

As parroquias son núcleos habitacionais fundamentais na estrutura territorial tradicional de Galicia. En palabras de Otero Pedrayo: “en Galicia temos unha unidade vital, antiga, xeográfica, eterna: a parroquia. “ A parroquia, cuxos límites están marcados por elementos xeográficos (outeiros, regueiros, marcos...), trátase dunha unidade social e territorial con plena correspondencia co grao último de colonización e explotación do territorio, baseada nun sentimento comunitario fortemente arraigado construído sobre a cooperación e solidariedade que tradicionalmente esixían moitas das labores agrícolas.

De acordo co arquitecto José Fariña Tojo, no seu libro *Los asentamientos rurales en Galicia* (1980), a distribución dos diferentes tipos de asentamentos, asimilables ás diversas áreas que se articulan en torno á parroquia, son os seguintes:

- Aldea nuclear con casarío denso. Núcleo unido de casarío compacto con escaso terreo libre entre as casas.
- Aldea nuclear con casarío claro. Núcleo claramente diferenciado do resto de asentamentos dos arredores pero con claros notables entre casa e casa.
- Aldea polinuclear con casarío denso. Con dous ou máis núcleos separados, xeralmente por algún accidente xeográfico doado de salvar a pé.
- Aldea polinuclear con casarío claro. Semellante ao anterior, coa diferenza de que o casarío se dispón en alternancias de edificacións e claros.
- Aldea nuclear de nebulosa. Formacións de casarío claro de moita menor entidade que as anteriores, aínda que conservando cada unha a súa identidade.
- Parroquias en enxame con aldea-núcleo. Polo xeral de casarío claro, con numerosas entidades de pouca entidade supeditadas a unha principal.
- Parroquias en enxame. Similar ao tipo anterior pero sen unha aldea de referencia, as entidades pasan a ser consideradas barrios en lugar de aldeas ou lugares
- ...

No ámbito litoral, a ocupación humana ten unha importante tradición histórica, que se remonta a tempos prehistóricos da Cultura Castrexa. Segundo documentos medievais é a partir do s.XII cando se ten testemuño escrito do nacemento de enclaves mariñeiros que viven da explotación do mar, ben de orixe comercial ou por concesións reais (os mosteiros, dada a súa necesidade de absterse de carne durante a Coresma, impulsan a fundación de núcleos costeiros para garantir o seu abastecemento de peixe). No século XVI a actividade mariñeira alcanza un gran desenvolvemento, que a mediados do século XVIII se ve impulsada pola chegada de emprehendedores cataláns que introducen innovacións nas técnicas de pesca e posteriores procesos de tratamento.

Os asentamentos tradicionais, debido á natureza abrupta e labrada da costa, caracterízase por estar agrupados en conxuntos formados por vivendas pegadas e de pouco fronte de fachada, cunhas comunicacións mediante rúas estreitas e sinuosas (ou queallas en certos casos) paralelas á liña de costa, cruzadas por outras normais a elas.

Estas poboacións concentradas poden adoptar, de acordo coa clasificación proposta por Caamaño Suárez, as seguintes configuracións:

- Vilas en anfiteatro a pé de aba, con doado acceso a unha cala onde se sitúa o peirao (O Barqueiro).
- Vilas en istmo, cun fondeadoiro protexido por unha península (Muxía ou Malpica).
- Vilas ou aldeas fluviais, na ribeira máis protexida da desembocadura dun río (Cedeira).
- Vilas ou núcleos de ría, situados en torno a unha praia e cunha primeira liña de edificacións fronte a ela, coas rúas normais a esta buscando a descontinuidade para evitar os efectos dos ventos (Aguíño ou Bares)

6.2. OS CRECEMENTOS CONTEMPORÁNEOS

A sociedade galega tradicional, baseada nunha economía agraria e pesqueira moi dependente do medio natural, construíu o seu ámbito cultural durante séculos cunha estreita, harmónica e equilibrada relación entre o home e a natureza. Así como o primeiro desenvolvemento industrial que se produciu en Galicia, dedicado fundamentalmente á transformación dos recursos de que se dispoñía (case sempre no mesmo lugar de produción destes) non supuxo unha alteración notoria do territorio, a irrupción do novo modelo económico desenvolvido a partir de mediados do século pasado supuxo unha importante transformación no modo de asentamento da poboación.

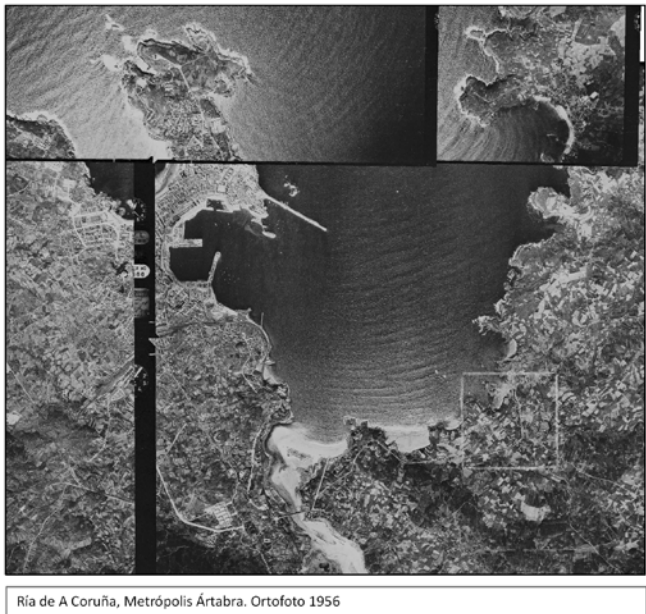
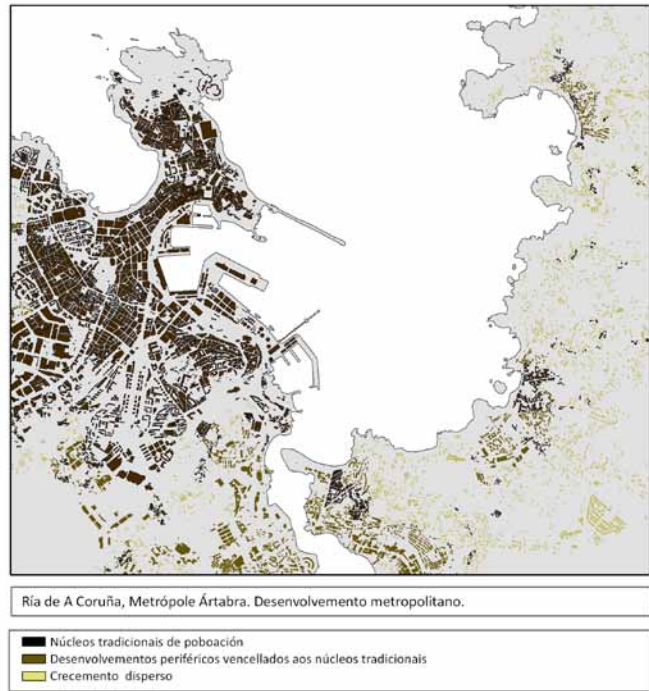
A chegada do fenómeno da urbanización a partir dos anos 60, da man da industrialización e posterior post-industrialización, transformou de forma definitiva os modelos de vida e costumes da poboación e, por conseguinte, a imaxe do territorio.

O paso dunha sociedade produtora baseada na agricultura, a gandería e a pesca, cuxa unidade de produción coincidía, coa unidade de consumo (a familia) a unha sociedade capitalista de libre mercado na que o sector primario se relega ao 4,75% da súa economía (aínda en 1930 supoñía aínda o 31% do total) produciuse dun xeito brusco, sen deixar lugar aos cambios estruturais nin sociais que requiría esta transformación fundamental. Estes desaxustes propiciaron uns importantes fluxos migratorios internos nunha dobre dirección: do mundo rural ás urbes, e das zonas interiores ao litoral, cunhas consecuencias demográficas, económicas e sociais maiores mesmo que o éxodo migratorio a ultramar da primeira metade do século XX.

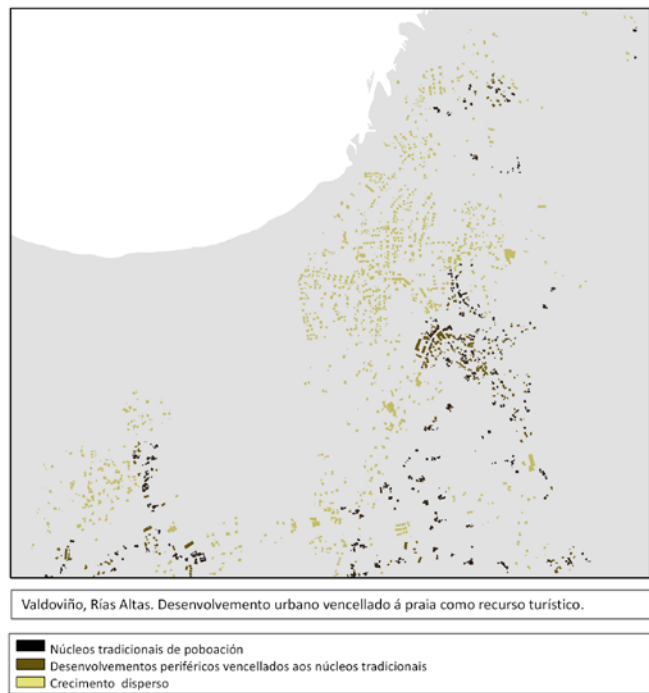
O paso a unha sociedade moderna, baseada no sector terciario e plenamente integrada nas redes internacionais de intercambio comercial, introduciu tamén unha radical transformación na consideración do chan, ao pasar de primar o seu valor de cambio en lugar do valor de uso que sempre tivera. Isto provoca o abandono de terras de cultivo, a aparición de crecementos urbanísticos en lugares antes nunca edificadas, a proliferación de asentamentos de nova creación desvinculados dos labores produtivos da terra e a aglomeración da poboación en torno aos polos de maior atractivo económico. As novas necesidades de comunicación impóñense con forza no territorio, transformando o modelo tradicional de organización do territorio para favorecer a conexión entre espazos que tradicionalmente funcionaban de xeito autárquico.

Dentro desta expansión xeneralizada do fenómeno urbanizador, pódense facer certas distincións segundo sexa a natureza do crecemento dos diferentes núcleos do litoral..

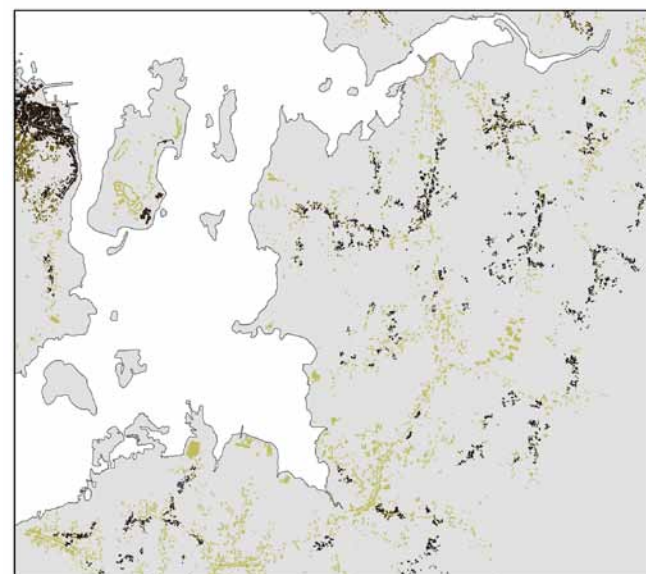
- crecemento asociado ás aglomeracións urbanas existentes, xerando unha periferia difusa que estende a trama urbana máis alá dos límites tradicionais e ocupando o territorio dun xeito continuo, tendendo á formación de áreas metropolitanas.

- crecementos afastados do núcleo tradicional de referencia, vinculados a elementos de nova creación que xeran polos de atracción tales como infraestruturas de comunicación, instalacións industriais ou recursos naturais con aproveitamento turístico.

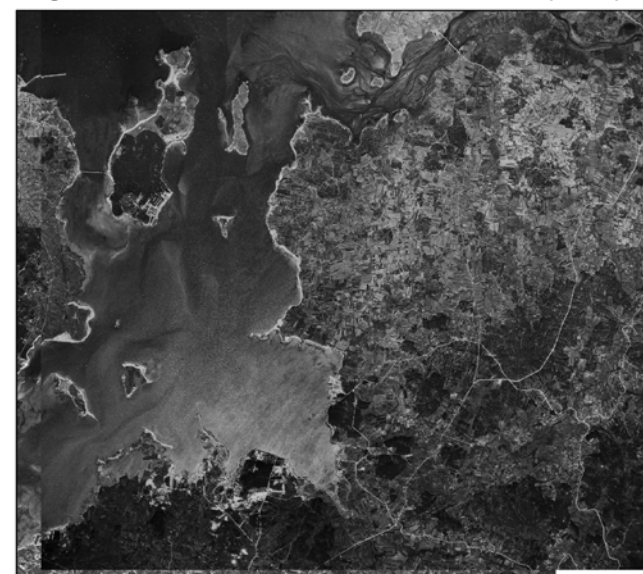

- crecementsos lineais ao longo de vías de comunicación locais, provocando a unión de diferentes núcleos tradicionais anteriormente incomunicados. Xérase así unha continuidade no tecido en forma lineal e alterando non só o modelo de organización do territorio senón a forma na que o percibimos.

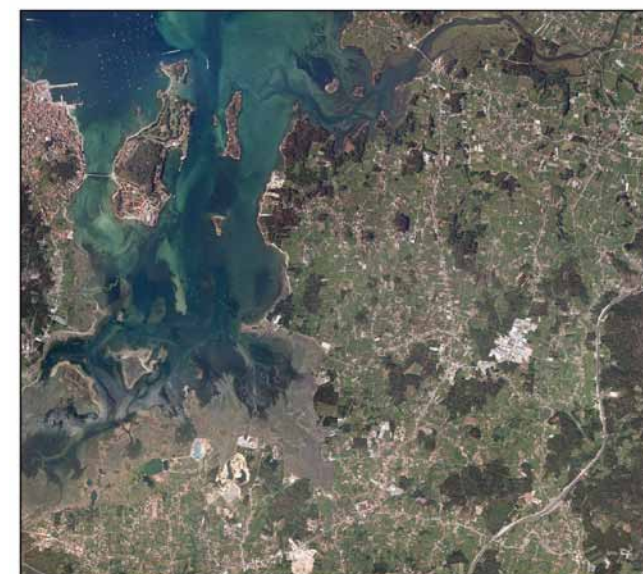

Comarca do Salnés, Rías Baixas. Desenvolvemento urbano lineal unindo núcleos tradicionais.

■ Núcleos tradicionais de poboación
■ Desenvolvementos periféricos vinculados aos núcleos tradicionais
■ Crecemento disperso

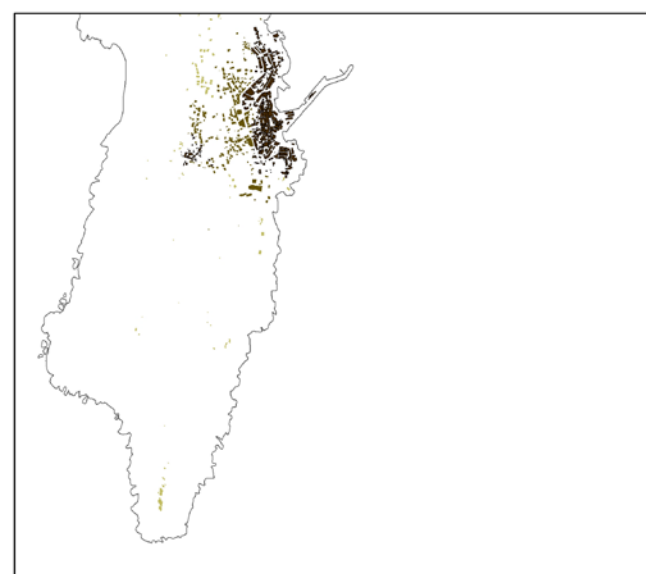

Comarca do Salnés, Rías Baixas. Ortofotografía 1956.

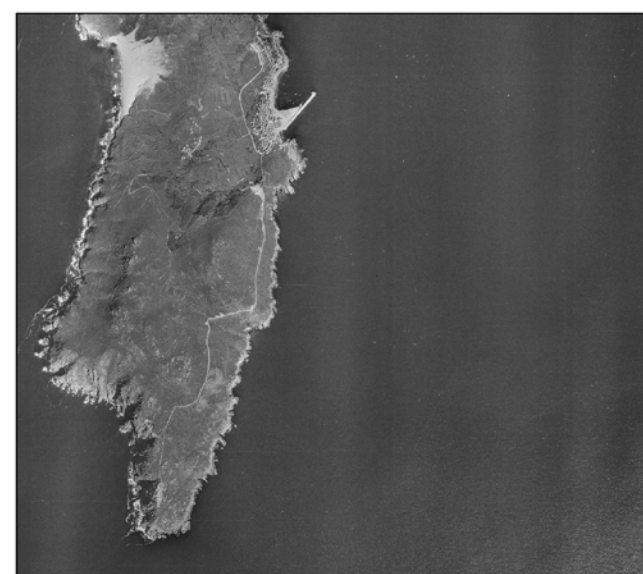
Comarca do Salnés, Rías Baixas. Ortofotografía 2008.

- crecementsos compactos vinculados a un núcleo importante de referencia, que tenden a complementar e compactar os tecidos tradicionais apoiándose na ocupación para desenvolvementos urbanísticos de parcelas anteriormente dedicadas á explotación agropecuaria.

Fisterra, Costa da Morte. Desenvolvemento urbano compacto e vinculados ao núcleo tradicional.

■ Núcleos tradicionais de poboación
■ Desenvolvementos periféricos vinculados aos núcleos tradicionais
■ Crecemento disperso

Fisterra, Costa da Morte. Ortofotografía 1956.

Fisterra, Costa da Morte. Ortofotografía 2008.

Por suposto todos estes modelos son simplificacións dunha completa e diversa casuística inducida en parte pola xeomorfoloxía do litoral galego. non obstante, si é verdade que se encontran pautas comúns como as anteriormente descritas.

Chegamos así á situación actual dos asentamentos de poboación no litoral de Galicia, inmersos nun profundo proceso de transformación no que a estrutura deste territorio, xa cunhas altas taxas de urbanización, trata de definir un modelo propio que lle permita asumir as novas necesidades da sociedade sen ter que renunciar ao valor único que lle achegan a paisaxe existente e a súa tradición construída.

O ámbito litoral pasou de ser, en poucos anos, un territorio de marcado carácter rural con débiles cidades tradicionais de referencia a converterse nunha complexa armazón con clara vocación urbana (aínda que de moi distintas intensidades) no que se poden diferenciar as seguintes áreas funcionais que exceden a escala municipal:

Dentro desta realidade os fenómenos metropolitanos da Coruña- Ferrol (o Golfo Ártabro) e a Metrópole Vigo-Pontevedra na costa das Rías Baixas constitúense como áreas metropolitanas que, (xunto á de Santiago e as áreas urbanas de Ourense e Lugo fóra do ámbito de estudo) conforman o primeiro nivel destas áreas funcionais. Nestes casos a cidade compacta acolle maioritariamente a residencia e concentra unha alta oferta de servizos, aínda que o seu influxo na actividade, o emprego e a residencia se estende ao seu territorio de influencia, estruturado polas vías de comunicación de altas prestacións e cimentado nun desenvolvemento industrial maior ou menormente especializado e a formación dunha economía de servizos.

Un segundo nivel estaría constituído polas dinámicas poboacionais da Mariña Lucense, as terras de Arousa, Noia e Muros nas Rías Baixas, a Costa Sur e, en menor medida, o Arco Bergantiñán. Considerados sistemas urbanos intermedios, caracterízanse por unha forte continuidade urbana, aínda que sen o alto grao de especialización e terciarización que alcanza a categoría anterior, existindo grandes diferenzas cuantitativas entre Arousa (o caso máis desenvolvido, con maior grao de urbanización e continuidade) e o Arco Bergantiñán, que presenta un índice de complexidade urbana moito máis baixo.

As áreas de enlace territorial, aqueles territorios da Comunidade que presentan unha configuración urbana máis débil e nos que o peso da tradicional estrutura polinuclear e fragmentada é máis forte, conforman o terceiro nivel, dentro do cal se inclúen as Rías Altas e a Costa dá Morte, onde a estrutura funcional se apoia aínda en pequenos núcleos costeiros independentes cunha forte vinculación á capacidade produtiva do territorio.

7. CONCLUSIÓNS

A aparencia das transformacións que está a sufrir o litoral de Galicia pon de manifesto unha ausencia de modelo territorial, no que a paisaxe e as formas de ocupación son máis o resultado das dinámicas socioeconómicas que un proxecto común.

Desta pequena síntese pódese deducir que queda manifesta a necesidade de homoxeneizar o grao de protección do Solo Rústico e as determinacións que sobre o seu réxime se definen, co fin último de estender ao conxunto desta clase de chan as esixencias ambientais e paisaxísticas que emanan da lei vixente, para o cal o presente Plan de Ordenación do Litoral propón un novo marco normativo e de regulación de usos do chan que supere as disparidades existentes.

Por outro lado, a xa mencionada falta de actualización xeneralizada dos plans municipais, a maioría deles non adaptados á lei urbanística vixente, e a falta dunha tradición urbanística imbricar co medio provocan desaxustes entre a consecución dos obxectivos de protección e o desenvolvemento socioeconómico de determinados espazos.

A lei 9/2002 de Ordenación Urbanística e Protección do Medio Rural de Galicia establece como un dos seus obxectivos fundamentais o afondamento na regulación e ordenación do chan rústico, para convertelo no instrumento que contribúa á protección, conservación e restauración da biodiversidade, de acordo coas directrices establecidas pola Comisión Europea. Contribuír a minimizar e evitar estas incompatibilidades é o que pretende a visión unificadora e integradora do Plan de Ordenación do Litoral, tratando de suplir as disparidades normativas consecuencia dos diferentes contextos históricos cunha nova regulación que adopta os criterios actuais de esixencia ambiental e paisaxística sendo consciente das distintas realidades normativas.

Así mesmo a situación actual do litoral galego caracterízase por unha forte expansión da urbanización no territorio, cunha intensidade moi dispar entre as diferentes áreas en que se divide, pero cunha clara tendencia á ocupación do chan mediante asentamentos de baixa densidade. Estas dinámicas someten ao chan grandes presións apartadas da lóxica demográfica, o que fai aínda máis difícil articular dun modo coherente os procesos actuais de desenvolvemento urbano.

O Plan de ordenación do Litoral ten en conta estes factores que presentan a gran diversidade natural e social do seu litoral na toma de decisións para o establecemento dun modelo territorial xestionable. É dicir que aplique os principios e funcións descritos nos capítulos precedentes recoñecendo a realidade de Galicia como unha realidade propia. É polo tanto necesario partir do coñecemento dos valores pero tamén dos procesos para ser capaces de establecer determinacións e criterios de posible aplicación.

Do mesmo modo é necesario atender aos procesos de ocupación difusa existentes co obxectivo de racionalizar a súa intensidade e expansión ao mesmo tempo que evitar aqueles que supoñen presións ou actuacións susceptibles de xerar impacto indesexados e incompatibles coa preservación do litoral.

Esta complexidade de situacións leva consigo a necesidade de establecer, como vemos máis adiante, un modelo territorial de xestión dinámica do litoral.

Un modelo no que se saque proveito de todas e cada unha das ferramentas e análise ao noso alcance, así como das experiencias nacionais e internacionais. Por iso mesmo, neste documento defendeuse o establecemento duns criterios e determinacións que, amparados en dúas disciplinas complementarias (a ordenación do territorio e o paisaxismo) axuden a completar o modelo territorial desexado e a xestionar o litoral atendendo aos seus valores e á súa diversidade.

